

Årsrapport 2021

BRUKERMEDVIRKNING
FORSKNING
KUNNSKAPSFORMIDLING

SESAM

Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling

SESAM – sammen åpner vi opp for en bedre alderdom

Siden 2010 har SESAM bidratt til forskning i verdensklasse innen eldremedisin.

- Vi utvikler kunnskap som fremmer din helse, og øker mestring og glede når vi blir eldre.
- Vi forsker frem nye medisinske behandlinger for eldre i dag og i morgen.
- Vi undersøker hvordan omgivelsene kan bli bedre, slik at du kan leve godt hjemme eller på et sykehjem.
- Vi utvikler teknologiske løsninger som hjelper deg når du blir eldre, både hjemme og under behandling.

Regionalt kompetansesenter

SESAM er et internasjonalt ledende senter for flerfaglig forskning innen eldremedisin og samhandling. Vi samarbeider lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Vi styrker forskningssamarbeidet mellom helseforetakene, kommunene og andre organisasjoner. Godt samarbeid er en forutsetning for å utvikle gode og sammenhengende helsetjenester.

Eldre brukere deltar i arbeidet gjennom WiseAge

WiseAge er SESAM sin plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement for deg over 60 år, en stemme inn i forskningsarbeidet vårt. WiseAge-medlemmer deler av sin visdom for at alle skal kunne få en god alderdom. Uten brukerne på laget er det vanskelig å finne løsningene. WiseAge gjør en forskjell.

SESAM sprer ny kunnskap i hele regionen

Vi underviser og gir råd og faglig støtte i grunnutdanning, videreutdanning og etterutdanning – også til ideelle organisasjoner. SESAM etablerer og koordinerer tverrfaglige grupper og nettverk slik at kompetanse- og fagutvikling effektivt kan skje mellom nivåer og på tvers av organisasjoner.

SESAM
WISEAGE

Innhold

Innledning	8
Bakgrunn	12
Organisering	14
Ledelse og strategi	15
Ansatte.....	16
Brukermedvirkning og samfunnsengasjement – WiseAge.....	17
Forskning	17
<i>Fond for biomedisinsk demensforskning (Blidensolfondet)</i>	19
Rekruttering og utdanning av nye forskere.....	22
Kurs- og kompetanseavdeling	22
Regionale ressurspersoner.....	23
Seniorrådgivere.....	23
Service- og støttefunksjoner.....	24
Referansegruppe.....	25
Aktivitet	26
WiseAge	27
Forskning	28
<i>eSHAPE – Helsefremming og mestring for personer med demens i tidlig fase og e-læring for pårørende – en randomisert kontrollert studie</i>	33
<i>Online Assessment of Lifestyle Factors on Cognitive Performance – PROTECT Norge</i>	34
<i>Learning and coping with dementia – user experiences form an educative intervention in early stage dementia</i>	37
<i>Pårørendebelastning ved demens</i>	37
«SmartJournal for oral helse i sykehjem – et forprosjekt».....	37
<i>Anthocyanins: A new approach to prevention of dementia? (ACID)</i>	37
<i>Improving early identification of dementia risk by means of multimodal neuroimaging</i>	37
<i>Demensstudien på Vestlandet (DemVest)</i>	38

<i>Diagnostic biomarkers in Dementia with Lewy-bodies. A Norwegian longitudinal multicentere cohort-study as part of the European Dementia with Lewybodies Consortium (NOR-DLB)</i>	38
<i>Differentiating early neurodegenerative diseases to improve prognosis (ProLBD)</i>	38
<i>APGeM</i>	38
<i>DemGene – genetikk ved demenssykdommer</i>	38
<i>Dementia Disease Initiation (DDI)</i>	39
<i>Hjerneinfarkt og synspatologi</i>	39
<i>New perspectives on vascular risk – the impact of breaking up sitting time</i>	39
<i>Diagnostic and prognostic neuroimaging biomarkers in dementia with Lewy bodies</i>	39
<i>An individualized disease severity index for prodromal dementia: a multi-biomarker and deep learning approach</i>	39
<i>Cannabidiol for Alzheimer’s Disease Aggression, CanADA</i>	40
<i>Deciphering the mechanisms of neuropsychiatric symptoms in people with dementia</i>	40
<i>Developing a Phase 2 Clinical Trial Platform for The Treatment of Alzheimer’s Disease</i>	40
<i>RoboCare: Effectiveness, efficiency, uptake and use of a smart robot in care homes: A cluster randomised trial and implementation study</i>	40
<i>On the design and analysis of phase III randomised controlled trials in the presence of complex aetiology disease. Assessing the effect of anthocyanins on senile dementia</i>	41
<i>Neural networks dysfunction: From resting-state electroencephalography to dementia diagnosis</i>	41
<i>ANeED studien: A phase IIa multicentre randomized controlled double blind clinical trial to demonstrate clinical efficacy on cognitive, neuropsychiatric and functional outcomes of Ambroxol in New and Early patients with prodromal and mild Dementia with Lewybodies</i>	41
<i>RADAR-AD: Bruk av sensorer, mobiltelefon og andre teknologiske metoder for kartlegging av utvikling av Alzheimers sykdom</i>	41
<i>Dementia research in Norway – Use of research networks and communication in funding processes</i>	42
<i>Legemiddelbruk hos personer med demens – effekt på innleggelse i sykehjem og overlevelse</i>	42
<i>Accuracy of blood-based biomarkers in diagnosing Alzheimer’s disease in clinical practice</i>	42
<i>Glabellar botulinum toxin injections for the treatment of geriatric depression</i>	43

4M-VIDEO E-sport biking system for seniors	43
ASLEEP – Feasibility of a digital sleep promotion in ageing, sub-threshold insomniacs	43
iSPE: Inventorium for støttet psykologisk evaluering	43
Forskningssamarbeid og forskningsnettverk	48
Lokalt forskningssamarbeid	48
Lokalt forskningsnettverk	48
Regionalt forskningssamarbeid	48
Nasjonalt forskningssamarbeid	49
Internasjonalt forskningssamarbeid	49
Studentarbeid	49
Kurs og kompetanse	51
Kursvirksomhet	51
SESAM-konferansen	53
Faglunsi	56
Fagnettverk	56
Nettverk for Marte Meo-veiledere, Helse Fonna HF og Helse Stavanger HF	57
Fagnettverk innen eldremedisin/eldreomsorg i Helse Førde HF	57
Fagnettverk utredning demens, Helse Stavanger HF	57
Fagnettverk dagtilbud for personer med demens og yngre personer med demens, Helse Stavanger	58
Fagnettverk for sykehjem som benytter VIPS-modellen	58
Samarbeid og utviklingsarbeid (komite, arbeidsgrupper, planarbeid)	58
Fag- og strategidagen i Helse Førde HF	58
Fag- og ledernetverk for alderspsykiatri i Helse Vest RHF	59
Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjeneste i Vest (USHT)	59
Samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelsen	59
Nasjonale høringer	59
Nasjonal referansegruppe	59
Samarbeid med Statsforvalteren	60
Samarbeid med Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning	60

<i>Samarbeid med lokalt fagmiljø</i>	60
<i>Verdigrunnlag</i>	60
<i>Samarbeid med kirken ved biskopen</i>	61
Ansatte	62
<i>SESAM lederteam:</i>	63
<i>Regionale ressurspersoner:</i>	63
<i>Fagkonsulent:</i>	63
<i>Forskingskonsulenter:</i>	63
<i>Kommunikasjonsrådgiver:</i>	63
<i>WiseAge prosjektkoordinator:</i>	63
<i>Forskningssykepleiere:</i>	63
<i>Ph.d.-stipendiater:</i>	63
<i>Seniorforskere:</i>	64
<i>Forskeravtale:</i>	64
<i>Seniorrådgivere:</i>	64
Vedlegg 1	
SESAM-aktiviteter 2021	66
Vedlegg 2	
ABC-seminar 2021	74
Vedlegg 3	
Publikasjoner SESAM 2021	78
Vedlegg 4	
Praksisprisen flyer	90
Vedlegg 5	
WiseAge folder	92

Foto: Marius Harlem

Innledning

SESAM består av Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling i Helse Vest RHF og Senter for eldremedisin ved Stavanger universitetssjukehus, Helse Stavanger HF, og ledes av professor Ingelin Testad. Det fungerer som én enhet i nært samarbeid med den kliniske virksomheten knyttet til eldre ved sykehuset. SESAM er organisert og lokalisert i Klinikk psykisk helsevern voksne, avdeling for alderspsykiatri.

Virksomheten er organisert i et lederteam som ivaretar de ulike delene av virksomheten i samarbeid med gode kolleger og medarbeidere, fagpersoner, forskere og klinikere.

SESAM er organisert med et lederteam: Ingelin Testad, senterleder og faglig ansvarlig, Kristin Aas Nordin, koordinator for kurs og kompetanse, personal og økonomi, Dag Årsland, forskningsleder, Martha Therese Gjesten, forskningskoordinator, Helen G. Wigestrang, administrasjonskonsulent, Karin Smedvig, avdelingssjef, avdeling alderspsykiatri.

I føringene fra Helse Vest heter det: «Det regionale kompetansesenteret for eldremedisin og samhandling skal byggje på føringane i den nasjonale strategien for spesialisthelseteneste til eldre, og på tilrådingane i den regionale rapporten. Kompetansesenteret skal omfatte eldremedisin, inkludert alderspsykiatri og geriatri. Samhandling mellom spesialisthelsetenesta og kommunehelsetenesta er ein føresetnad for utvikling av gode og samhengande helsetenester til eldre. Kompetansesenteret får samhandling som eit særskilt ansvarsområde. Spesialisthelsetenesta skal

også vere ein kompetansebase for kommunehelsetenesta.»

SESAM har siden oppstart videreutviklet kjerneoppgavene i samarbeid med referansegruppen. Implementering av ny kunnskap i praksis, utvikling av robuste og gjennomførbare intervensjoner og spredning av ny kunnskap er viktig for all forskning ved SESAM, og som vi arbeider systematisk med, sammen med vår satsing på brukervedvirkning.

Forskning, brukervedvirkning og kunnskapsformidling er våre oppgaver for å fylle visjonen «Sammen åpner vi opp for en bedre alderdom».

I et aldrende samfunn med fokus på veldig mange områder, har vi utarbeidet et verdidokument v/seniorrådgiver og prest Arnfinn Fiskå, som vår viktigste føring i beslutninger og valg.

Her vektlegges at alle mennesker har lik verdi, som ikke påvirkes av yteevne eller bidrag.

Brukermedvirkning har også vært førende helt fra starten og førte til etableringen av

WiseAge; plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement, i 2015. «Eldre som ressurs» har vært en kjerneverdi for SESAM siden vi startet i 2010. WiseAge bygger videre på dette grunnlaget, fordi vi ser det som helt nødvendig å nå mange flere med dette budskapet: politikere, ideelle organisasjoner, næringslivsledere, akademia, opinionsdannere og familie. WiseAge arbeider med å involvere brukere i forskning og kunnskapsutvikling i et samfunn hvor andelen eldre vil vokse og kreve nye måter å arbeide for og med denne gruppen. WiseAge bidrar til struktur for å sikre brukermedvirkning i alle faser av nye og etablerte forskningsprosjekter og også i formidling av forskningsbasert kunnskap. Ved å involvere brukere forskes det på aspekter ved tjenestene som i større grad reflekterer brukernes perspektiv og behov. Resultatet kan føre med seg ny kunnskap som helsetjenestene og brukerne har nytte av, samt optimalisere implementering og formidling av forskningsresultater. WiseAge har et eget erfaringspanel for forskning som ledes av seniorrådgiver Anne Torsvik Henriksen. Alle søknader om prosjektmidler sendt fra SESAM i 2021, er blitt behandlet i erfaringspanelet. I dette arbeidet hører også egen brukerskole, en egen veileder for brukerinvolvering i forskning ved SESAM, og en informasjons- og rekrutteringsfolder er utarbeidet.

2020 var SESAM sitt jubileumsår, da ble vi 10 år! I denne forbindelse fornyet vi vårt utseende og fikk ny logo og nye farger. I 2021 laget vi «Liv – lyden av SESAM», ved Ragnar Bjerkreim, musiker og komponist, i samarbeid med Arnfinn Fiskå og Ingelin Testad. WiseAge erfaringspanel og alle ansatte ved SESAM har vært referanse. Musikken ble presentert på vårt årlige skrive- og refleksjonsseminar i

september. Det ble 22 forskjellige spor, til bruk i de ulike sammenhenger på SESAM, som ved konferanse, bakgrunnsmusikk på filmer vi lager, og er åpen til glede for alle interesserte, på de fleste strømmetjenester.

I 2021 har igjen vår andel ansatte økt fra i fjor, og vi har nå 56 ansatte. Vi har 32 pågående forskningsprosjekt, hvor langt de fleste er internasjonale prosjekt innen behandling, omsorg og teknologi knyttet til gruppen av eldre, to avlagte doktorgrader og 61 peer reviewed vitenskapelige publikasjoner.

I 2021 har igjen vår andel ansatte økt fra i fjor, og vi har nå 56 ansatte.

Det er stor aktivitet på søknad om midler til forskningsprosjekter, og årets uttelling på forskningsstøtte fra Helse Vest ga ny rekord både for Stavanger Universitetssjukehus og SESAM.

Dette er veldig gledelig og skyldes først og fremst dyktige medarbeidere, som står på med støtte i miljøet for å gjennomføre søknadene, både lokalt fra SESAM og sentralt fra forskningsavdelingen på SUS.

Intervensjonsteamet på SESAM legger til rette for drift og administrasjon av interne og eksterne forskningsprosjekter. Teamet koordineres av Martha Therese Gjestesen og har noen kjernemedlemmer som er ansatt i SESAM,

men knytter også til seg eksterne personer ved behov.

Sykepleie- og den helsefaglige forskningen er samlet i en egen gruppe kalt Athena. Prosjektet «Self-management and HeAlth Promotion in Early-stage dementia with e-learning for carers – A randomised controlled trial (SHAPE)» som i 2018 gikk til topps i EU programmet «Joint Programme on Neurodegenerative Disease Research (JPND)» og er den første EU-studien som koordineres av SUS, med prosjektleder Ingelin Testad, er ett av mange prosjekt som ble påvirket av Covid-19-situasjonen. Og som en følge av denne situasjonen, er arbeidet med e-helse blitt mer vektlagt. Martha Therese Gjesten fikk i 2020 postdoc-midler fra Helse Vest for RoboCare-prosjekt i sykehjem; en kommunikasjonsplattform for beboer, familie og helsepersonell, som skal testes ut i en cluster RCT-studie og som suppleres med en ph.d. stilling i samme prosjekt, finansiert av Stiftelsen Dam.

Svært gledelig er det at vi etterhvert har flere ferdig utdannede forskere, som SESAM prioriterer å støtte i deres arbeid med å etablere egne forskningsplattformer innen de respektive fagfeltene. Videre å ta del i den videre utviklingen av SESAM på alle områder, og vi har derfor etablert en egen seniorforskergruppe, som tar ansvar for ulike områder. Audun Vik-Mo har ansvaret for det viktige samarbeidet mellom forskere og erfaringspanel, og flere områder er under utarbeiding.

Kurs- og kompetanseavdelingen ble etablert i 2015, som ledes av geriatrikisk sykepleier Kristin Aas Nordin, har som målsetting å spre kunnskap ut til kommunene i vårt nedslagsfelt innen feltet

Svært gledelig er det at vi etterhvert har flere ferdig utdannede forskere, som SESAM prioriterer å støtte i deres arbeid med å etablere egne forskningsplattformer innen de respektive fagfeltene.

eldremedisin. Dette koordineres gjennom kurs- og kompetanseavdelingen, og aktivitetene på SESAM formidles på vår hjemmeside, som er ofte besøkt. Den årlige to-dagers konferansen er årets høydepunkt i SESAM, hvor hele regionen er med og bidrar med program. Denne ble gjennomført virtuelt i 2021. For best mulig kvalitet på gjennomføringen ble det engasjert digitale medieselskap. Vi henter forelesere regionalt, nasjonalt og internasjonalt. SESAM er et senter i utvikling, og vi legger i denne forbindelse stor vekt på rekruttering av nye studenter for å knytte til oss fagfolk fra praksisfeltet med ulike profesjonsbakgrunner. Det gjøres derfor et betydelig arbeid i rekruttering, veiledning og oppfølging av studenter. Flerfaglighet blir også vektlagt, og vi representerer ulike profesjoner; sykepleier, lege, psykolog, farmasøyt, biolog, økonom, prest, fysioterapeut, ergoterapeut, omsorgsarbeider, siviløkonom, lærere og frivillige. Dette ser vi på som en styrke i forhold til en bred kompetanse

Foto: NRK

Senterleder Ingelin Testad

på senteret og i kompetanseutviklingsarbeidet. Som det fremgår av rapportering av aktiviteter, har vi en svært høy aktivitet i forhold til tildelte ressurser, noe som i stor grad skyldes dyktige og dedikerte fagfolk ved SESAM, inkludert brukere, frivillige, gruppen av seniorrådgivere, forskere, fagpersoner og en høy aktivitet i forhold til å skaffe eksterne midler både til kurs- og kompetanseutvikling og forskning. Videre har gode samarbeidsrelasjoner i Helse Vest RHF og innad på Stavanger universitetssjukehus, især ved Klinikk psykisk helsevern voksne, Forskningsavdelingen og Seksjon for samhandling, samt nasjonalt og internasjonalt samarbeid, vært avgjørende for å få dette til.

Tusen takk til alle som bidrar til dette arbeidet! Og en særlig takk til vår referansegruppe som i 2021 har bestått av: Oddrun Strand Rangnes - Eldrerådet i Stavanger kommune og Eldrerådet i Rogaland fylkeskommune, Sigrun Marit Hansen, Regionalt brukerutvalg i Helse Vest RHF, Øyvind

Kirkevold – Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse, Elin Wetås de Jara – Kommunenes sentralforbund (KS Vest), Nina Anette Hauge – Helse Fonna HF, Toril Midtbø – Høgskulen på Vestlandet, Ole Martin Steihaug – Helse Bergen HF, Kari Holvik Furevik – Helse Førde HF, Stein Tore Nilsen – Helse Stavanger HF, Svein Skeie – Helse Stavanger HF

Stavanger 25. mars 2022

Ingelin Testad
Senterleder, professor University of Exeter

Bakgrunn

Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling ble av styret i Helse Vest RHF vedtatt lokalisert til Helse Stavanger HF den 01.12.2010.

Mandat og oppgaver (Vedlegg til styresak 125/10B Helse Vest RHF)

«Det regionale kompetansesenteret for eldremedisin og samhandling skal byggje på føringane i den nasjonale strategien for spesialisthelseteneste til eldre, og på tilrådingane i den regionale rapporten. Kompetansesenteret skal omfatte eldremedisin, inkludert alderspsykiatri og geriatri. Samhandling mellom spesialisthelsetenesta og kommunehelsetenesta er ein føresetnad for utvikling av gode og samanhengande helsetenester til eldre. Kompetansesenteret får samhandling som eit særskilt ansvarsområde. Spesialisthelsetenesta skal også vere ein kompetansebase for kommunehelsetenesta.»

Oppgåver

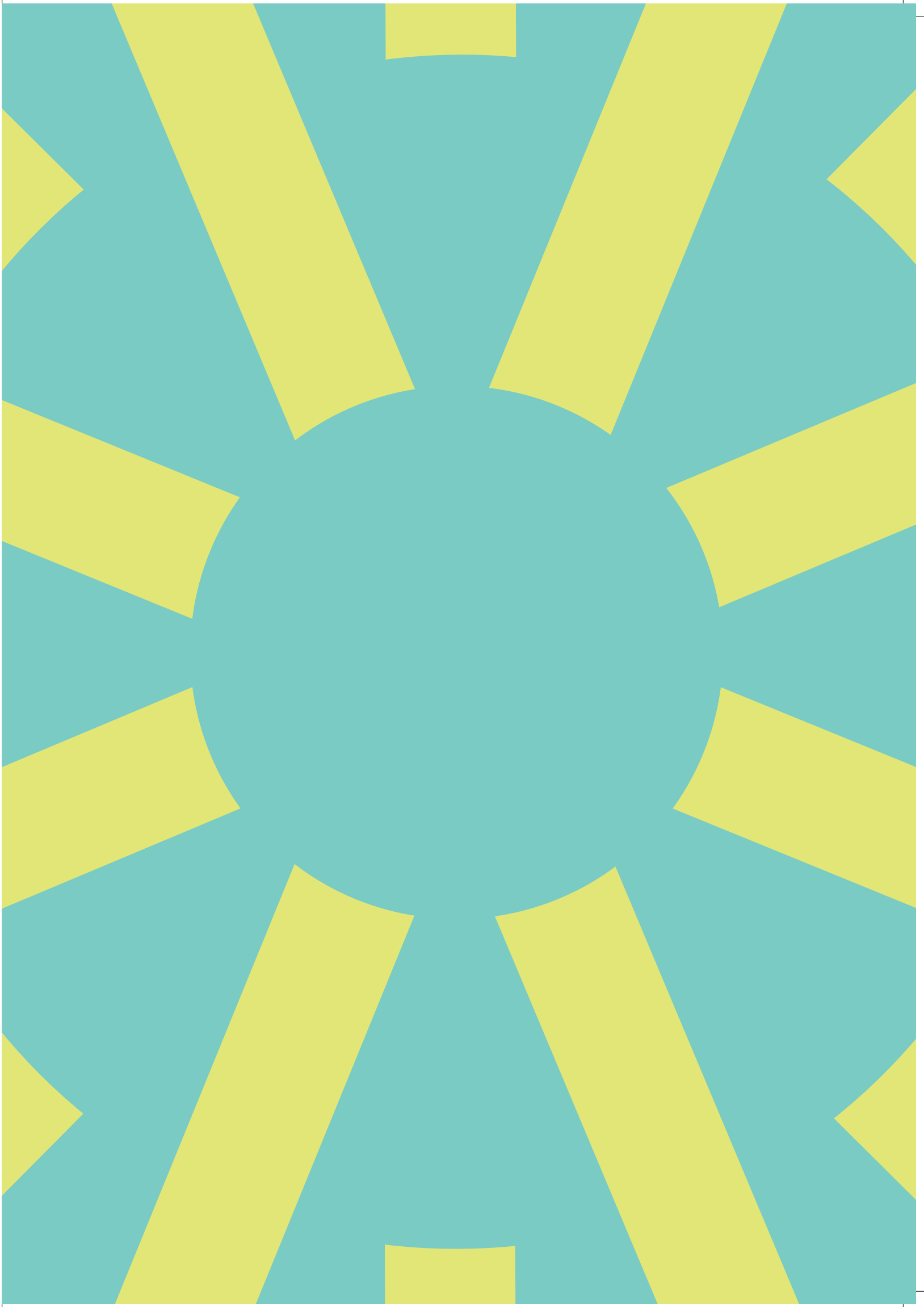
Forskning og fagutvikling: «Etablering av eit regionalt kompetansesenter skal vere ei styrking av forskning og fagutvikling innanfor fagfeltet, og skal på sikt gi fagfeltet auka kompetanse innanfor forskning. Verksemda ved kompetansesenteret skal styrkje samarbeidet om forskning og fagutvikling mellom helseføretaka, kommunane og andre sentrale samarbeidspartnarar.

Kompetansesenteret får ansvar for å stimulere til og koordinere forskning og fagutvikling. Det

er planlagt styrking av dette fagområdet ved fleire utdannings- og universitetsstillingar. Kompetansesenteret vil få eit koordinerande ansvar for desse stillingane som kan være knytt til ulike institusjonar.»

Nettverksbygging: «Det vil vere vesentleg at eit regionalt kompetansesenter har fokus på nettverksbygging i regionen for på den måten å sikre regional forankring og at kompetanse- og fagutvikling skjer på tvers av helseføretaks- og nivågrensene og inkluderer andre sentrale samarbeidspartnarar. Kompetansesenteret får ansvar for å etablere og koordinere tverrfaglege regionale fagforum og nettverk som inkluderer både spesialisthelsetenesta, kommunehelsetenesta og andre sentrale samarbeidspartnarar. Tverrfaglege regionale fagforum og nettverk skal bidra m.a. til forskning og fagutvikling. Brukarmedverknad må ivaretakast.»

Undervisning: «Ei oppgåve for senteret vil vere å delta i undervisning i grunnutdanning, vidareutdanning og etterutdanning, og gi råd og fagleg støtte for på den måten å bidra til å spreie kunnskap i heile regionen. Kompetansesenteret vil kunne bidra med å vurdere felles opplærings- og kompetansebehov i regionen.»

Organisering

Personen i sentrum

Brukerperspektivet står sterkt i arbeidet ved SESAM, med høy aktivitet og tett samarbeid med brukerorganisasjoner og enkeltpersoner, og våre aktiviteter er derfor organisert ut fra dette perspektivet. Vi har brukerrepresentanter i referansegruppen, brukergruppe i form av pensjonert helsepersonell som ressurspersoner og seniorrådgivere, interesserte brukere inviteres til faglunsj, systematisk opplæring av brukerrepresentanter, eget brukerkontor, egne arrangementer og samlinger for brukere, samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelsen, brukermedvirkning i forskningsprosjekt, blant annet i forskningsprosjektet demensskolen.

Brukermedvirkning innebærer en mer likeverdig vektning av brukerkunnskap og erfaringer på den ene siden og fagkunnskap på den andre siden. Målet er at brukermedvirkning, på grunn av det unike perspektivet brukere og pårørende kan tilføre, skal bidra til bredere prosesser og perspektiver i SESAMs aktiviteter. Et overordnet mål for SESAM er at brukermedvirkning skal føre til økt relevans og bedre kvalitet i vår virksomhet. Ved å involvere brukere kan det bidra til at vi fokuserer på aspekter ved tjenestene som i større grad reflekterer brukernes perspektiv og behov.

Forskning og kunnskapsutvikling i feltet eldremedisin og samhandling knyttet til personer over 65 år, er SESAMs viktigste oppgave, og vi ser ulike nivåer av brukermedvirkning som vesentlig i vårt arbeid. Vi arbeider lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt gjennom ulike former for partnerskap og prosjekter, ved å samarbeide med andre forskere, næringsliv og hvor brukerperspektivet er sentralt.

Samarbeid på tvers av disipliner er en viktig del av vårt arbeid og har vært det fra starten. Vi har, med brukeren i sentrum, forsket sammen med

hotellansatte, designere, kokker og teknologer. Dette har skapt resultater som har gitt verdi for mange. Vi ønsker å bidra til en samfunnsdebatt og utvikling som bedre reflekterer de store endringene vi står overfor, og sammen skape en bedre alderdom.

Gjennom WiseAge har vi etablert en plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement. Eldre som ressurs har vært vårt «mantra» siden vi startet i 2010, og visjonen for WiseAge bygger videre på dette grunnlaget fordi vi ser vi må nå enda flere med dette budskapet. Gjennom WiseAge inviterer vi personer over 60 år til å dele av sin visdom for at alle skal kunne få en bedre alderdom.

Ledelse og strategi

SESAM skal samarbeide med fagmiljøer innen eldremedisin i regionen, i tråd med samhandlingsreformen og nasjonale føringer for dette arbeidet.

God samhandling mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten er en forutsetning for å utvikle gode og sammenhengende helsetjenester til eldre. Samhandling er et særskilt ansvarsområde for SESAM. Dessuten skal vi være en kompetansebase for kommunehelsetjenesten.

Samsvar med nasjonale føringer og erfaringer gjort i andre helseregioner og internasjonalt, sikres gjennom samarbeid med kommunehelsetjenesten, Statsforvalteren, Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse og ved tilknytning til internasjonale miljøer. SESAM etablerer og koordinerer tverrfaglige, regionale fagfora og nettverk. Målet er regional forankring ved at kompetanse- og fagutvikling skjer på tvers av nivåer og helseforetak. SESAM er et drivende miljø for flerfaglig forskning

lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt innen eldremedisin og samhandling. Vi stimulerer til og koordinerer forskning. Vi styrker forskningssamarbeid mellom helseforetakene, kommunene og andre sentrale aktører

Visjon

Samhandling for Eldres helse, mestring og livskvalitet.

Visjonen illustrerer at SESAM fremmer lokal, regional, nasjonal og internasjonal forskning og økt kompetanse innen eldremedisin og aldring, med brukeren i sentrum. Digitalisering er spesielt viktig i denne sammenheng. Teknologiske løsninger åpner både for nye muligheter, men også utfordringer i fagfeltet vårt. SESAM har siden oppstarten arrangert en årlig konferanse innen eldremedisin og samhandling. Denne er utviklet til SESAM-festivalen, en uke med arrangementer som ytterligere styrker SESAM sine nettverk i et bredere samfunnsperspektiv for brukere og av brukere, for å nå en enda større målgruppe.

Hovedmålsetting

SESAM driver kunnskapsutvikling innen eldremedisin og samhandling gjennom bygging av samhandlingsarenaer, nettverk, fagutvikling, forskning og kunnskapsformidling.

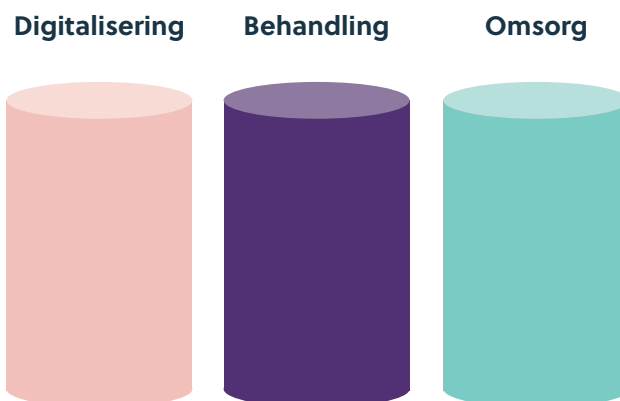
Overordnet mål

Å utvikle og spre kunnskap som i størst mulig grad kommer den enkelte eldre til gode.

Virkemidler

Brukermedvirkning, forskning og kunnskapsformidling.

SESAMs hovedaktiviteter organiseres i tre pilarer, noe som er sterkt vektlagt i store søknader. De tre pilarene er: 1) Digitalisering, 2) Behandling og 3) Omsorg.

Det er viktig å presisere at pilarene ikke er isolerte siloer; innholdet i pilarene vil overlappe hverandre, og på tvers av pilarene gjelder det å identifisere og velge digitale intervensjoner og elementer som kan integreres innen behandlingsstrategier og omsorgsmodeller.

Ansatte

På SESAM har det i 2021 vært 56 ansatte i ulike stillinger og stillingsstørrelser. Av disse 56 er 39 ansatt på ulike forskningsmidler. Vi representerer ulike profesjoner; sykepleier, lege, psykolog, farmasøyt, biolog, adjunkt, økonom, prest, fysioterapeut, siviløkonom, lærer og frivillige. Dette ser vi på som en styrke i forhold til en bred kompetanse på senteret og i kompetanseutviklingsarbeidet. I tillegg har vi i 2021 hatt 7 seniorrådgivere (pensjonert helsepersonell) knyttet til oss i SESAM.

Virksomheten er organisert i et team som ivaretar de ulike delene av virksomheten, i samarbeid med gode kolleger og medarbeidere, fagpersoner, forskere og klinikere.

SESAM lederteam:

- Ingelin Testad, senterleder og faglig ansvarlig
- Kristin Aas Nordin, koordinator for kurs og kompetanse, personal og økonomi
- Dag Årslund, forskningsleder
- Martha Therese Gjestsen, forskningskoordinator
- Helen G. Wigestrands, administrasjonskonsulent
- Karin Smedvig, avdelingssjef, avdeling alderspsykiatri

Brukermedvirkning og samfunnsengasjement – WiseAge

WiseAge er SESAM sin plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement. WiseAge skal legge til rette for å bruke eldres kompetanse og erfaring i forskning og kunnskapsutvikling. Dette for å utvikle forskning som tar utgangspunkt i erfarte problemstillinger. WiseAge arbeider med å involvere brukere i forskning og kunnskapsutvikling i et samfunn der andelen eldre vil vokse og kreve nye måter å arbeide for og med denne gruppen.

WiseAge skal være i tråd med SESAM sitt verdigrunnlag om «eldre som ressurs» og bygge opp under et perspektivskifte til det å bli eldre. Med konseptet ønskes det en større vektlegging av eldre som ressurs, fremfor den tradisjonelle vinklingen hvor fokus er på utfordringer knyttet til «eldre-tematikken». Vi ønsker at eldre skal dele sin visdom slik at vi sammen kan åpne opp for en bedre alderdom. Det er opprettet «Alder Samfunn Kunnskap (ASK)! Spør den det gjelder» som er en database over brukere sitt syn på forsknings- og samfunnsspørsmål og hvordan den enkelte ønsker å involvere seg i WiseAge.

Det arbeides systematisk for at WiseAge-medlemmene skal ha innflytelse på arbeidet som blir gjort i WiseAge og på SESAM. Det er derfor etablert et eget erfaringspanel som ledes av Anne Torsvik Henriksen. Erfaringspanelet rapporterer til styringsgruppen. Det er et mål at det skal være brukermedvirkning i alle ledd i forskningen på SESAM.

WiseAge styringsgruppe har møter 1–2 ganger per år, og aktuelle tema er blant annet organisering og strategiske valg for brukermedvirkningen på SESAM. Styringsgruppen bestod i 2021 av:

- Ingelin Testad, senterleder SESAM
- Ane Haugland, prosjektkoordinator, SESAM, sluttet 30.04.2021
- Karin Smedvig, avdelingssjef, Stavanger universitetssjukehus
- Stein Tore Nilsen, seniorrådgiver, Stavanger universitetssjukehus
- Geir Sverre Braut, seniorrådgiver, Stavanger universitetssjukehus
- Sølve Braut, assisterende klinikkjef, Stavanger universitetssjukehus
- Anne Katrine Bergland, overlege, Stavanger universitetssjukehus
- Arnfinn Fiskå, seniorrådgiver, SESAM
- Kenneth Austrått, prosjektleder, Stavanger universitetssjukehus
- Martha Therese Gjestsen, forskningskoordinator, SESAM
- Kristin Marie Aas Nordin, fagkoordinator, SESAM
- Helen G. Wigestrands, administrasjonskonsulent, SESAM

Forskning

Siden oppstart er det lagt vekt på å knytte til seg fagpersoner lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt med høy formell kompetanse innen ulike fagfelt. Et godt forskningsmiljø

bidrar til en kvalitativ god fag- og kompetanseutvikling, noe som igjen er viktig for rekruttering av fagpersoner til senteret. Ved utgangen av 2021 er 33 forskere direkte tilknyttet SESAM. Forskergruppen ledes av professor Dag Årslund. Den helsefaglige forskningen er samlet i en egen gruppe kalt Athena, som ledes av senterleder Ingelin Testad. Det er gledelig at det i tillegg til flere forskere med professorkompetanse, er flere av dem som har vært stipendiater på SESAM, som velger å fortsette i forskerstillinger knyttet til ulike prosjekter. Denne seniorforskergruppen er med på å forsterke veilede-ressurser, bidrar til ytterligere prosjektaktiviteter, publikasjoner og er aktivt involvert i WiseAge. Forskningsaktiviteten på SESAM organiseres i hovedsak i tre områder: 1) Digitalisering, 2) Behandling og 3) Omsorg.

I årsrapporten er det en kort beskrivelse av 32 prosjekter der SESAM er involvert. Drift og administrasjon av forskningsprosjekter der SESAM er involvert, skjer i hovedsak gjennom

intervensjonsteamet. Teamet koordineres av ph.d. Martha Therese Gjesten, og alle som er involvert i studier, møtes ukentlig for å koordinere forskningsaktiviteter som søknadsskriving (forskningsmidler, REK/NSD, SUS), rekruttering til studier, datainnsamling og dataoppbevaring, brukermedvirkning og oppdatering av publikasjonslisten.

Brukermedvirkning er en viktig prioritering for SESAM. Ved å involvere brukere forskes det på aspekter ved tjenestene som i større grad reflekterer brukernes perspektiv og behov. Resultatet kan føre med seg ny kunnskap som helsetjenestene og brukerne har nytte av, samt optimalisere implementering og formidling av forskningsresultater. Brukermedvirkning i forskning operasjonaliseres gjennom WiseAge-plattformen og er satt på agendaen i de ukentlige møtene i intervensjonsteamet, gjennom uformelle treff mellom forskere og WiseAge-medlemmer samt formelle møter i WiseAge erfaringspanel.

Fond for biomedisinsk demensforskning (Blidensolfondet)

I 2018 var SESAM så heldige å motta en stor gave fra Pleiehjemsforeningen i Rogaland i forbindelse med salget av Blidensol sykehjem. 35 millioner kroner ble øremerket biomedisinsk demensforskning for å forstå mekanismer og finne nye diagnosemetoder og nye medisinske behandlingsstrategier.

Foto: Ingelin Testad

Blidensolfondet har medført at vi har hatt en rekke publikasjoner i internasjonale fagtidsskrifter, fått doktorgrader og også presentasjoner ved internasjonale kongresser.

Midlene er uvurderlige for å videreutvikle vårt samarbeid med King's College i London, samt som «såkornmidler» for å få i gang nye prosjekter som så søker ekstern finansiering, støtte til forskere (ph.d.-studenter og postdoktorer) og til å knytte til oss professorer på deltid. Dette er en modell som så langt har vært svært vellykket, med flere store forskningsprosjekter på SESAM og unge forskere som med tidlig støtte fra Blidensolfondet har fått egne stipender. Dette gjelder seks stipendiater og to postdoktorer.

Blidensolfondet har medført at vi har hatt en rekke publikasjoner i internasjonale fagtidsskrifter, fått doktorgrader og også presentasjoner ved internasjonale kongresser.

Aktuelle prosjekter som er støttet, videreført fra 2020 (se flere detaljer ellers i årsrapporten):

Klinisk-translasjonsforskning om demens
Det europeiske DLB nettverket E-DLB arbeider for å utvikle nye diagnostiske metoder og behandlinger for DLB og ledes fra SESAM. Vi bidrar til gjennomføring av det store nasjonale prosjektet DDI (Dementia Disease Initiation). Dette har som målsetting å finne faktorer som bidrar til demensutvikling hos personer med milde hukommelsesproblemer. Videre

har mange deltakere i Demensstudien på Vestlandet (DemVest) samtykket til hjerne-donasjon. Dette muliggjør undersøkelse av hjernevev som utføres av samarbeidspartner professor Tibor Hortobagyi, Ungarn.

PROTECT Norge

PROTECT Norge ble lansert i september 2020. Målet er å få 5000 personer som er 50 år og eldre til å registrere seg i denne web-baserte plattformen (www.protect-norge.no), der forskjellige helseopplysninger lagres, og computerbaserte hukommelsestester utføres årlig. De inviteres også til å avgi DNA via spytt-prøve. Målet er å kartlegge utviklingen av hukommelsen hos eldre og å finne faktorer som øker risikoen for demens, særlig slike som kan påvirkes og derved redusere risikoen, for eksempel søvnproblemer. PROTECT Norge brukes også som plattform til å rekruttere til intervensjonsstudier. I 2020 fikk SESAM midler fra Nasjonal samarbeidsgruppe for helseforskning i spesialisthelsetjenesten (NSG) til PROTECT Norge, for å være Nasjonalt forskningsnettverk i E-helse. Vi bidrar til gjennomføring av dette viktige prosjektet, som nå har rekruttert mer enn 2 500 deltakere.

ACID-studien, Næringsmidler for å redusere demensrisiko

ACID-studien er en klinisk behandlingsstudie

Vårt mål er å bidra til økt forståelse av årsaker til demens, og basert på dette utvikle og prøve ut nye behandlingsmetoder som kan forbedre livet til pasienter med demens

der effekten av Medox-kapsler som inneholder antocyaner (antioksidant og fargestoff som blant annet gir den blå fargen til blåbær), studeres. Vi undersøker om antocyaner kan ha en positiv effekt på viktige hjernefunksjoner hos personer som har økt risiko for å utvikle demens. Studien vil også gi oss kunnskap om antocyaners virkning på kolesterol, betennelsesfaktorer og andre faktorer som er involvert i utviklingen av demens. Datainnsamling er avsluttet, med finansiering av Nasjonalforeningen for folkehelsen, samt noe tilskudd fra Blidensolfondet. King's College - SESAM postdoktor arbeider med å forstå hvordan stoffene i Medox-kapslene virker på hjernen. Vi har støttet en post-doc som undersøker om kapslene kan bidra til fornyelse av hjerneceller (nevrogenese), som nå har fått midler fra Helse Vest til en post-doc. Vi har ansatt en egen statistiker som arbeider sammen med SUS-ledende statistiker med å analysere data til sin ph.d.. Vi arbeider nå med analyse av billedmateriale (MRI, FDG-PET), analyser av blod, spinalvæske og avføringsprøver.

Biomarkører for diagnose og prediksjon

Vi har støttet flere forskere som arbeider for å utvikle nye biomarkører innen billeddiagnostikk, blod- og ryggmargsvæske, og sammen med Nasjonal kompetansetjeneste for bevegelsesforstyrrelser er aktiviteten mot EEG utvidet,

der vi har støttet en ph.d.-kandidat som nå har fått stipend fra Helse Vest. Vi har utviklet et nytt prosjekt for å evaluere nye blodbaserte biomarkører i allmennpraksis. Vi støttet en fastlege som nå har fått ph.d.-stipend fra Helse Vest.

Planer for 2022

Det vil gis støtte til flere andre pågående relevante aktiviteter, blant annet til prosjekter innen biomarkør- og diagnostikkforskning (se ovenfor). Vi fortsetter å aktivt søke om eksterne midler, og har i 2021 levert flere store søknader til Norges forskningsråd. Vi er godt fornøyd med at flere prosjekter og forskere som har fått støtte fra fondet, har hatt suksess med å søke om eksterne forskningsmidler. Vi vil også bruke noe ressurser til å støtte et nytt prosjekt om delirium, som også har fått midler fra Helse Vest. Vårt mål er å bidra til økt forståelse av årsaker til demens, og basert på dette utvikle og prøve ut nye behandlingsmetoder som kan forbedre livet til pasienter med demens, og til å redusere risiko og forebygge utvikling av demens.

Rekruttering og utdanning av nye forskere

SESAM er et senter i utvikling, og vi legger i denne forbindelse stor vekt på rekruttering av nye forskere for å knytte til oss fagfolk fra praksisfeltet med ulik profesjonsbakgrunn. Det gjøres derfor et betydelig arbeid i rekruttering, veiledning og oppfølging av studenter. Det gjelder også støttefunksjoner i form av tilbud om kontorplass, undervisninger, hjelp og veiledning i forbindelse med studentenes søknadsprosesser, datainnsamling, dataanalyse og oppgaveskriving.

Studenter og klinikere blir rekruttert inn i pågående forskningsprosjekt, hvor de får ta sin utdanning under veiledning av de fremste forskerne nasjonalt og internasjonalt på området. Ansatte på SESAM underviser og bidrar med spredning av ny kunnskap ved utdanningsinstitusjoner nasjonalt og internasjonalt.

Kurs- og kompetanseavdeling

Demensplan 2025 viderefører viktige områder fra Demensplan 2020 og inneholder fire hovedsatsningsområder. Det fjerde punktet omhandler planlegging, kompetanse og kunnskapsutvikling som er viktige områder i vårt arbeid på SESAM.

Videre i Demensplan 2025 er det lagt stor vekt på forbedring og utvikling av tjenestene innen helse- og omsorgssektoren. Likedan kontinuerlig oppmerksomhet på å utvikle god faglig kompetanse og bredde i kunnskap.

Forskere og fagpersoner ved SESAM blir viktige for å få ut ny forskning og kompetanse raskt til de som jobber nært den det gjelder, pasienten.

Kunnskapen som genereres gjennom forskning, skal kunne videreformidles på en forståelig måte til helsepersonell, pårørende og allmennheten.

Kurs- og kompetanseavdelingen ble etablert i 2015, hvor målsettingen er å spre kunnskap ut til kommunene i vårt nedslagsfelt innen feltet eldremedisin. Dette koordineres gjennom kurs- og kompetanseavdelingen, og aktivitetene på SESAM formidles på vår hjemmeside, som er ofte besøkt. Den årlige to-dagers konferansen er årets høydepunkt i SESAM, hvor hele regionen er med og bidrar med program. Her gjennomførte vi en virtuell konferanse i 2021. Vi henter forelesere regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Det utarbeides kursplaner hvert halvår, og de ansatte i de ulike kommuner kan melde seg på kursene på vår webside eller på www.abcregistrering.no. Satsningen i kurs- og kompetanseavdelingen er sammenfallende med den nasjonale satsningen i Demensplan 2025, og vi samarbeider også nært med Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse. Det har vært en stor aktivitet i regi av kurs- og kompetanseavdelingen også i 2021 sett i lys av koronasituasjonen (se vedlegg 1). Avdelingen koordineres av Kristin Aas Nordin, og det er tilknyttet 23 forelesere fra 7 ulike profesjoner, noe som gir en god bredde i det vi kan tilby av kurs.

Kunnskap om og refleksjon rundt personsentrert omsorg er avgjørende for en god demensomsorg. I Demensplan 2025 er metodene i personsentrert omsorg en sentral satsning innen forskning, kunnskaps- og kompetanseheving.

Vi har fortsatt i 2021 med et nytt kurstilbud fra 2019. TID-modellen er en modell spesielt for de avdelinger på sykehjem som har pasienter med

nevropsykiatriske symptomer, noe mange har som en del av demenssykdommen.

Musikkbasert miljøbehandling sto på agendaen i 2021, men måtte dessverre avlyses, men settes opp i 2022.

SESAM har også gjennom sine forelesere mål om å bidra ut mot organisasjoner og lag med foredrag, likedan på pårørendemøter for å spre kompetanse innen eldremedisin. Dette koordineres gjennom kurs- og kompetanseavdelingen. Her har vi også vært med i regi av Nasjonalforeningen for folkehelsen på medlemsmøte på Skipper Worse.

Regionale ressurspersoner

SESAM har ansatt ressurspersoner i hvert helseforetak for å sikre regional forankring i Helse Vest RHF sitt nedslagsfelt.

Med et bredt fokus på samhandling mellom lokale aktører fra spesialisthelsetjeneste, kommunehelsetjeneste, helsemyndigheter og utdannings- og forskningsinstitusjoner, skal disse bidra til at kompetanse- og fagutvikling skjer på tvers av helseforetaks- og nivågrenser og inkludere andre aktuelle samarbeidspartnere.

Funksjonsområdene for de lokale ressurspersoner favner:

- styrking av samhandling mellom spesialisthelsetjeneste, kommunehelsetjeneste, helsemyndigheter og utdannings- og forskningsinstitusjoner
- etablering og videreutvikling av fagnettverk
- etablering og vedlikehold av kontaktnettverk
- informasjonsarbeid om eldremedisin på hjemmesider, via kontaktnettverk og i sosiale medier
- deltakelse i planlegging og gjennomføring av SESAMs årlige regionale konferanse
- bidrag til utvikling av forskningsnettverk

- å arrangere møter i SESAMs regionale nettverk med deltagelse fra aktuelle lokale samarbeidspartnere
- å være med på å arrangere årlig fag- og ledernettverkssamling i Bergen

Følgende ressurspersoner har vært tilknyttet i 2021:

- Greta Gard Endal ved Førde sentralsjukehus, Helse Førde HF
- Halvor Næss ved Haukeland universitetssjukehus, Helse Bergen HF
- Hilde Rydland Marianayagam ved Stavanger universitetssjukehus, Helse Stavanger HF
- Siri Ueland ved Stavanger universitetssjukehus, Helse Stavanger HF

Seniorrådgivere

I tråd med SESAM sitt verdigrunnlag og fokus på «eldre som ressurs», har vi engasjert 8 seniorrådgivere (pensjonert helsepersonell) i vårt arbeid på SESAM. Disse bidrar aktivt i utforming av aspekter ved SESAMs arbeid. Seniorrådgiverne deltar blant annet i planlegging og tilrettelegging i SESAMs prosjekter, utvikling av artikler, kursmaterieell og annet som produseres hos SESAM.

Hos SESAM har Arnfinn Fiskå blant annet vært med å utvikle SESAM sitt verdidokument.

Seniorrådgiverne våre har vært aktivt deltakende i å bidra til artikler som har sitt utspring hos SESAM. De bidrar i veiledning av brukermedvirkning. Anne Torsvik Henriksen koordinerer blant annet forskerskole for brukere. Seniorrådgiverne har også egne prosjekter på gang i form av blant annet forskningsartikler og bokprosjekt.

Anne Torsvik Henriksen, Vigdis Vagle og Målfrid Meling, som er pensjonerte sykepleiere og Arnfinn Fiskå, pensjonert prest, er hver ansatt i

20 % stilling på SESAM. Målfrid Meling sluttet i sin stilling 29.08.21, men er med som frivillig seniorrådgiver.

I tillegg til Vigdis Vagle og Anne Torsvik Henriksen har 4 pensjonerte sykepleiere vært engasjert som kursledere i Shape som fagpersoner.

Service- og støttefunksjoner

På SESAM er det utarbeidet rutiner og struktur for ulike interne møter, noe som bidrar til at saker kommer på dagsorden og følges opp i tråd med internt årshjul og felles rutiner og retningslinjer i Helse Stavanger HF. Dette støtter også senterets arbeid og utvikling i forhold til mandatet, og det er en god struktur ved oppfølging av økonomi- og personalsaker.

Det legges stor vekt på at kontorer, møterom og fellesområder er hensiktsmessig møblert, og at ergonomi og inneklime er tilfredsstillende og bidrar til et godt arbeidsmiljø. Dette er også med på å gi gode rammer rundt vår møtevirksomhet, faglunsj, kurs og mottakelser. Det

er viktig at våre samarbeidspartnere lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt blir mottatt på en god måte. På grunn av nasjonale og lokale smittevernregler i koronasituasjonen er møter med våre samarbeidspartnere i inn- og utland også i 2021 hovedsakelig gjennomført på digitale plattformer.

På samme måte som med de fysiske rammene, arbeider vi kontinuerlig for at våre dokumenter og maler som for eksempel for postere, PP-presentasjoner, flyere, kursplaner, konferanseprogram, informasjonsskriv, osv. skal ha høy kvalitet både i layout og innhold.

Verneombudet samarbeider tett med ledelsen om HMS-arbeidet. Årlig HMS-kartlegging, oppfølging og informasjon til personalet, utarbeidelse og oppfølging av tiltak i HMS handlingsplan er nedfelt i senterets HMS-årshjul. Det samarbeides også om rutiner for brannvern og brannopplæring av personalet i avdelingen, samt oppfølging og gjennomføring av obligatoriske kurs.

Referansegruppe

En egen referansegruppe er etablert for senteret. Denne har møter 2 ganger i året hvor blant annet handlingsplan og strategiske valg for SESAM blir drøftet. SESAM-teamet deltar i møtene.

Gruppen har i 2021 hatt to møter fysisk/digitalt og har bestått av følgende personer:

Oddrun Strand Rangnes – Eldrerådet i Stavanger kommune og Rogaland fylkeskommunes eldreråd

Sigrun Marit Hansen – Regionalt brukerutvalg i Helse Vest RHF

Øyvind Kirkevold – Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse

Elin Wetås de Jara – Kommunenes sentralforbund (KS Vest), Rogaland

Nina Anette Hauge – Helse Fonna HF

Toril Midtbø – Høgskulen i Sogn og Fjordane

Ole Martin Steihaug – Helse Bergen HF

Kari Holvik Furevik – Helse Førde HF

Stein Tore Nilsen – Helse Stavanger HF

Svein Skeie – Helse Stavanger HF

Aktivitet

WiseAge

Forskere tilknyttet SESAM har blitt invitert til møter med erfaringspanelet hvor nye prosjekter har blitt presentert. I 2021 var det 11 frivillige i erfaringspanelet for forskning, og det ble avholdt 5 møter. Erfaringspanelet har kommet med råd og innspill til større søknader som D-mention, ARCTIC og Klinisk behandlingsforskning innen demens. I september ble det presentert følgende Helse Vest-søknader: «åpen prosjektstøtte» til 4 prosjekt, 5 ph.d.-prosjekt og i tillegg 2 postdoktor-stipend.

Alle SESAM-initierte forskningsprosjekter har navngitte brukerrepresentanter til å følge hele forskningsprosessen. Veileder for bruker-medvirkning i helseforskning på SESAM er en ressurs for brukere og ansatte tilknyttet SESAM.

WiseAge bidrar til struktur for å sikre bruker-medvirkning i alle faser av nye og etablerte forskningsprosjekter. Imidlertid er dette et nytt og banebrytende arbeid, og vi har fått tildelt midler for å forske på effekten av å involvere brukere i forskning.

SESAMs forskerskole for brukere består av et grunnkurs og flere kurs med andre spesifikke forskningstema. Forskerskolen med innføring i kvalitativ forskningsmetodikk ble gjennomført digitalt 8. april med 19 deltakere, hovedsakelig fra WiseAge.

Den 18. mars ble det gjennomført et digitalt WiseAge møte om e-helse-prosjekter med 20 møtedeltakere. Satsingen på SESAM ble presentert sammen med forskningen innen temaet. Forelesere var Ketil Oppedal og Martha T. Gjestsen fra SESAM.

SESAM WiseAge by SESAM
14. april 2021 · 🌐

Har din virksomhet eller kjenner du noen virksomheter som har gode tiltak for personer med demens? Husk å send inn tiltaket før 27. april for en mulighet til å vinne 10 000 kr.
Les mer her for å finne ut hvordan du kan delta: <https://helsestavanger.no/.../linda-buettners...>
Se vinnerfilmen fra 2019: <https://vimeo.com/337930641>

– Er vi klare? Da må vi rusle av gårde. Nå skal vi ta runden vår. Har du vært i Lofoten, du?

Vinnerfilm 2019
This is "Vinnerfilm 2019" by Marius Harlem on Vimeo, the home for...

👍 101 40 kommentarer 14 delinger

👍 Liker 💬 Kommenter ➦ Del

SESAM WiseAge by SESAM
21. mai 2021 · 🌐

Har du meldt deg på SESAM konferansen? 🗨️ 26-27. mai 2021 går SESAM konferansen av stabelen med mange viktige foredrag innenfor aldersrelatert forskning. Meld deg på i dag: www.sesamfestivalen.no

Meld deg på
www.sesamfestivalen.no

hvordan vi kan hjelpe personer med demens,

PSYKOPP.SWOOGO.COM
Meld deg på SESAM konferansen

Registrer deg

Facebook WiseAge by SESAM hadde 23 innlegg i 2021. Vi har brukt profilen til å formidle SESAM-aktiviteter. Siden er også brukt til rekruttering, særlig rekruttering til PROTECT Norge og i spredning i tilknytning til SESAM-festivalen.

En WiseAge-folder ble ferdigstilt med stor deltakelse fra erfaringspanelet og SESAMs lederteam. Folderen brukes i informasjons- og rekrutteringsarbeidet.

Vi har fortsatt samarbeidet med Region Stavanger og Museum Stavanger i 2021. Aktiviteten er preget av pandemisituasjonen, men samarbeidet videreføres.

På grunn av covid-19-situasjonen ble WiseAge-arrangementer under SESAM-festivalen, som WiseAge-dag og WiseAge-fest gjennomført digitalt.

Forskning

Forskningsproduksjonen øker stadig. I 2021 økte antall vitenskapelige publikasjoner der forskere tilknyttet SESAM var involvert i til 62, fra 53 året før. For de 5 siste årene er gjennomsnittet 49. Det spesielt gledelig at hele 14 av årets artikler er publisert i nivå-2 tidsskrift. Forskerne har i tillegg hatt muntlige presentasjoner på nasjonale og internasjonale konferanser, samt posterpresentasjoner. SESAM-forskere deltar jevnlig i forskningsfora som går i regi av andre aktører, som Klinikk psykisk helsevern voksne/ Helse Stavanger HF, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Bergen, King's College London og University of Exeter.

Vi er spesielt stolte av våre stipendiater som viser igjen i forskningsmiljøet på Stavanger universitetssjukehus.

Forskningsaktiviteten ved SESAM er hovedsakelig basert på ekstern finansiering. Dette forutsetter at vi stadig holder på med prosjektutvikling, skriver søknader selv og er med som partnere i søknader. I 2021 var det særdeles høy aktivitet på søknadsfronten. Prosjekter uthevet i gult har fått tilslag, totalt over 30 millioner kroner. Ved utgangen av 2021 var det totalt 32 prosjekter, hvorav 27 drives av SESAM mens de øvrige 5 er samarbeidsprosjekter.

Kilde	Søker	Prosjekttittel	Type søknad	Omsøkt beløp
Helse Vest	Ingelin Testad	PROTECT Norge: Building an online platform for dementia prevention studies	Åpen prosjektstøtte	kr 4 500 000
	Martha T. Gjestesen	Effectiveness, efficiency, uptake and use of a smart robot in care homes – RoboCare	Åpen prosjektstøtte	kr 4 500 000
	Dag Årsland	AD Blodprøve – Accuracy of bloodbased biomarkers in diagnosing Alzheimer's disease in clinical practice	Åpen prosjektstøtte	kr 4 500 000
	Dag Årsland	Frequency, risk factors and prognosis of hospital delirium	Åpen prosjektstøtte	kr 4 500 000
	Khadija Khalifa	ACID – A placebo-controlled randomised trial of anthocyanins on cognition and brain perfusion in individuals at increased risk for dementia.	Doktorgradsstipend	kr 2 979 000
	Lise Birgitte Holteng	RoboCare – Resident, family and care staff perspective in implementation of a smart robot in care homes. An action research study.	Doktorgradsstipend	kr 2 979 000
	Jon Arild Aakre	The role of sleep fragmentation and duration in cognition and the feasibility of digital sleep promotion in ageing, subthreshold insomnia	Doktorgradsstipend	kr 2 979 000
	Diego Alejandro Tovar Rios	ACID	Doktorgradsstipend	kr 2 979 000
	Mathias Hella	Frequency, risk factors and prognosis of hospital delirium	Doktorgradsstipend	kr 2 979 000
	Anita Sunde	AD Blodprøve – Accuracy of blood-based biomarkers in diagnosing Alzheimer's disease in clinical practice	Doktorgradsstipend	kr 2 979 000
	Alvaro Fernandez Quilez	Patient phenotyping in a longitudinal trial of the effect of anthocyanins on dementia: A deep learning approach.	Postdoktorstipend	kr 3 399 000
	Chiara De Lucia	Effect of purified anthocyanin supplements in older adults at risk for dementia (ACID): focus on the circulatory system, neurogenesis and epigenetics.	Postdoktorstipend	kr 3 399 000

	Anstasia Ushakova	PROTECT Norge – Optimal modelling strategies for longitudinal multivariate cognitive data.	Postdoktorstipend	kr 4 500 000,-
	Alvaro Fernandez Quilez	Improving prostate cancer diagnostic pathway with deep learning [1]based computer-assisted diagnostics: From research to clinical practice.	Postdoktorstipend	kr 4 500 000
	Jon Arild Aakre	Digital tjeneste for bedre søvnhelse hos eldre	Innovasjonsmidler	
	Martha T. Gjesten	Smartrobot på sykehjem	Innovasjonsmidler	kr 850 000
	Benedikt Römer	Ketaminbehandling for alvorlig depresjon	Innovasjonsmidler	kr 400 000
Nasjonalt program for klinisk behandlingsforskning i spesialisthelsetjenesten (KLINBEFORSK) Tildeling ikke ferdig per februar 2022	Ingelin Testad	PersonAlised and teChnology-based treatment for people with dEmentia (PACE).	Ekstraordinær utlysning for prioriterte grupper	kr 19 500 000
	Dag Årsland	The Norwegian Anti-dementia Drug Trial Platform (NORADD-TP): A nationwide trial platform of symptomatic and disease-modifying antidementia compounds	Ekstraordinær utlysning for prioriterte grupper	kr 19 500 000
Stiftelsen DAM	Lise Birgitte Holteng	RoboCare – Implementering av en smartrobot i sykehjem	Doktorgradsstipend	kr 2 343 000
Nasjonalforeningen for folkehelse	Chiara De Lucia	Effect of purified anthocyanin supplements in older adults at risk for dementia (ACID): focus on the circulatory system, neurogenesis and epigenetics.	Postdoktorstipend	kr 3 399 000
Norges Forskningsråd (NFR)	Ingelin Testad	Age Related Cognitive & mental health Treatment Innovation Centre (ARCTIC)	Forskningscenter for klinisk behandling	kr 160 000 000
EU (SESAM er partner)	Dag Årsland Martha T Gjesten	Sensing mobility and 4Mvideo E-sport for motivating physical activity for rehabilitation and preventive exercise purpose	Ambient Assistive Living (aal-2021-8-84-CP)	kr 2 200 000

Ved utgangen av 2021 var det totalt:

32 prosjekter,

hvorav **27** drives av SESAM

mens de øvrige **5** er samarbeidsprosjekter.

Konferansen E-helse i Norge.

eSHAPE – Helsefremming og mestring for personer med demens i tidlig fase og e-læring for pårørende – en randomisert kontrollert studie

Forskningsprosjektet eSHAPE undersøker om kunnskap, råd og tips som formidles på et nettbasert kurs/brukerskole, bidrar til at personer med demens bruker ressurser som er tilgjengelig for dem i hverdagen, og får økt livskvalitet.

Undervisningen foregår via en iPad, der deltakeren møter 3 andre deltakere og to kursledere i et sikkert virtuelt møterom. Pårørende får en egen elektronisk link til undervisningsopplegget, som også inneholder nyttige tips til hvordan pårørende kan støtte deltakeren. eSHAPE er et samarbeidsprosjekt som ledes av SESAM, med University of New South Wales i Australia, University of Exeter og London School of Economics and Political Science i England og Nasjonalt senter for Aldring og Helse som partnere.

Prosjektleder: Ingelin Testad

Prosjektperiode: 2019–2023

Finansiert av: EU Joint Programme for Neurodegenerative Diseases (EU-JPND)

Online Assessment of Lifestyle Factors on Cognitive Performance – PROTECT Norge

PROTECT Norge er en innovativ studie ved at all datainnsamling foregår på internett. Deltakere registrerer seg selv på www.protect-norge.no, og gjennomfører årlige tester på kognisjon og mental helse, i tillegg til informasjon om livsstilsfaktorer, medisinske og demografiske forhold. Per 2021 var det omkring 1800 norske deltakere med. Studien gjøres i samarbeid med University of Exeter.

Ph.d. kandidat (Exeter): Jon Arild Aakre

Prosjektleder: Ingelin Testad

Prosjektperiode: 2018–2025

Finansiert av: University of Exeter og Blidensolfondet

WiseAge by SESAM
22. januar 2021 · 🌐

Bli med på å løse demensgåten.
I forskningsprosjektet PROTECT Norge ønsker vi å finne ut av hvorfor noen rammes av demens. Antall som får demens vil doubles fram mot 2050. Din hjerne kan bidra til at flere får hjelp.
Hvis du (eller noen du kjenner) er over 50 år, bor i Norge, har PC med internett, men ikke en demensdiagnose - så bli med 🙌
Registrer deg i dag på www.protect-norge.no

Din hjerne er unik

Hjernenytt

Blant annet hvorfor og hvordan demens oppstår

PROTECT-NORGE.NO
Bli med i PROTECT Norge studien

Registrer deg

PROTECT NORGE

Hva er PROTECT Norge?

PROTECT Norge er et internettbasert forskningsprosjekt som tar sikte på å forstå hvordan hjernen eldes, og hvorfor noen utvikler demens.

Registrer deg i dag: www.protect-norge.no

Hvorfor være med?

PROTECT Norge er en fantastisk mulighet til å ta del i banebrytende norsk forskning ved å «logge på» fra hjemmefra! Ved å delta i PROTECT Norge hjelper du forskere til å få bedre og mer inngående kunnskap om demens.

Hvem kan være deltaker?

Du kan ta del i denne studien dersom:

- Du er over 50 år.
- Du er bosatt i Norge.
- Du har en datamaskin eller et nettbrett med internettilgang.
- Du ikke har en demensdiagnose.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakere i PROTECT vil årlig over en periode på inntil 5 år

- gi informasjon om demografi, livsstil, fysisk og psykisk helsehistorikk og medisinbruk
- gjennomføre nettbaserte tester som måler hjernefunksjon, blant annet resonnerende evner og hukommelse

Deltakerne vil også avgi DNA gjennom en spyttprøve. Dette gjøres enkelt hjemme en gang.

Dessuten vil deltakere få mulighet til å delta i andre studier med lignende formål via PROTECT Norges nettside.

SESAM

Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling

Hva er målet med PROTECT Norge?

Ved å gjenta tester som måler hjernefunksjon en gang i året over en periode på 5 år, vil utviklingen i hjernen følges over tid. Denne utviklingen, koplet sammen med informasjonen om blant annet livsstil og genetikk, vil hjelpe forskere å kunne besvare spørsmål som:

1. Hvordan påvirker vår livsstil, trening og søvnvaner risikoen for demens?
2. Hva er de tidlige tegnene på demens? Hvordan skiller disse seg fra vanlig aldring?
3. Hvilken rolle spiller gener i den aldrende hjernen?

Svarene gjør oss bedre til å forebygge og behandle demens.

 HELSE STAVANGER
Stavanger universitetssjukehus

Tren hjernen med spill i påsken

I påsken trener mange kroppen med fjellski og turer i naturen. Trimmen i godstolen med sudoku og kryssord er muligens like viktig for helsa.

Av: Marius Harlem, SESAM. / Publisert 26.03.2021 / Sist oppdatert 09.04.2021

- Selv om hjernen og musklene er forskjellige, så kan de også sammenlignes. Begge «svinner hen» dersom de ikke brukes, sier Ingelin Testad, prosjektleder for PROTECT Norge.

Hun påpeker samtidig at både fysisk og mental trening er viktig for å opprettholde en sunn hjerne.

- Forskning har vist oss at det som er sunt for hjertet, er også sunt for hjernen.

Ingelin Testad er senterleder ved SESAM og prosjektleder for PROTECT Norge.

Hjernetraining kan beskytte mot demens

Ved å utfordre hjernen, holder vi den sterk og motvirker stagnasjon som skjer ved naturlig aldring. Det å trene hjernen er heller ikke så veldig komplisert, og mange gjør dette daglig uten å tenke over det. Vi reiser til nye steder, prøver nye aktiviteter og blir kjent med nye mennesker. Når vi utfordrer oss med noe som vi ikke kan fra før, så trener vi samtidig hjernen.

Learning and coping with dementia – user experiences form an educative intervention in early stage dementia

Det overordnede målet med dette doktorgrads-prosjektet er å undersøke hvordan hjemmeboende personer med demens i tidlig fase mestrer sin sykdom, belyst gjennom deltakelse på Demensskolen (en intervensjon bestående av en 12-ukers brukerskole for personer med demens), gjennom 3 delstudier: 1) brukernes erfaringer med å få informasjon og kunnskap om demens 2) observasjon av læreprosessen og gruppedynamikk i forbindelse med brukerskole og 3) påvirkning av brukerskole på nevropsykiatriske symptomer hos personer med demens og pårørendebelastning for pårørende til personer med demens.

Prosjektleder: Ingelin Testad

Ph.d. kandidat (UiB): Martine M. Kajander

Prosjektperiode: 2018–2023

Finansiert av: Stiftelsen DAM gjennom Nasjonalforeningen for folkehelsen

Pårørendebelastning ved demens

Fokuserer på belastning hos pårørende relatert til nevropsykiatriske symptomer hos personer med demens.

Ph.d.-kandidat (UiB): Toril Marie Terum

Hovedveileder: Ingelin Testad

Prosjektperiode: 2013–2020

Finansiert av: NFR og Helse Førde HF

Avsluttet prosjekt – disputerte november 2021

«SmartJournal for oral helse i sykehjem – et forprosjekt»

Målet er å utvikle et digitalt hjelpemiddel

som tidlig kan fange opp behandlingsbehov, og dermed gjør det enklere å opprettholde god oral helse hos pasienter under tilsyn av kommunal hjemmetjeneste og i sykehjem. Samarbeidspartnere er UiS, SESAM, USHT, IKO-UiB, og NSCC.

Prosjektleder: Elisabeth Lind Melbye.

SESAM samarbeidspart

Prosjektperiode: 2018–2021

Finansiert av: RFF vest og Kompetansesenteret Tannhelse Rogaland FKF

Anthocyanins: A new approach to prevention of dementia? (ACID)

Vi vil i denne studien undersøke om antocyaner gitt som kapsler, kan ha en positiv effekt på viktige hjernefunksjoner hos personer som har økt risiko for å utvikle demens. Studien vil også gi oss kunnskap om antocyaners virkning på kolesterol, betennelsesfaktorer og andre faktorer som er involvert i utviklingen av demens. A-HUS er partner.

Ph.d.-kandidat (UiB): Anne Katrine Bergland – *disputerte mars 2021*

Ph.d.-kandidat (UiB): Arne Exner Nakling

Ph.d.-kandidat (UiO): Jonas Alexander Jarholm

Ph.d.-kandidat (UiS): Khadija Khalifa

Prosjektleder: Dag Årsland

Prosjektperiode: 2017–2025

Finansiert av: Nasjonalforeningen for folkehelse og Blidensolfondet

Improving early identification of dementia risk by means of multimodal neuroimaging

I prosjektet anvendes et dataassistert diagnosesystem som kan påvise ulike former for demens med stor nøyaktighet.

Prosjektleder: Postdoc Ketil Oppedal
Prosjektperiode: 2017–2021 (50 % i 6 år)
Finansiert av: Helse Vest

Demensstudien på Vestlandet (DemVest)

Denne studien er et stort regionalt, nasjonalt og internasjonalt forskningsprosjekt som har pågått siden 2005, der ca. 260 personer med mild demens er inkludert. Demensdiagnose er differensiert på Lewy-legeme demens (DLB), Alzheimer's demens og Frontallapssdemens (FTD). Personene gjennomgår årlig et klinisk og nevrobiologisk undersøkelsesprogram. Prosjektleder: Dag Årsland. Prosjektperiode: 2005–2030. Finansiert av Helse Vest RHF (t.o.m. 2017) og Nasjonalforeningen for folkehelsen (2018).

Diagnostic biomarkers in Dementia with Lewy-bodies. A Norwegian longitudinal multicentere cohort-study as part of the European Dementia with Lewy-bodies Consortium (NOR-DLB)

Europeisk multisenter DLB studie. > 20 sentre, 11 land. Etter harmonisering av studieprotokoller i deltakende land, fokuserer man nå på å identifisere biomarkører og kliniske diagnostiske kriterier. N=>1200.

Prosjektleder: Dag Årsland
Prosjektperiode: 2018–2023
Finansiert av: Blidensolfondet

Differentiating early neurodegenerative diseases to improve prognosis (ProLBD)

ProLBD er en 10-årig prospektiv longitudinell kohortstudie med overordnet mål om å utvikle diagnostiske algoritmer for identifisering og differensiering mellom demens med Lewy legemer og Parkinson sykdom (fellesbetegnelse LBD) i tidlig fase. Samarbeidsprosjekt mellom SESAM og NKB.

Prosjektmedarbeidere: Veslemøy Frantzen
Prosjektleder: Guido Alves (NKB)
Prosjektperiode: 2018–2028
Finansiert av: Helse Vest RHF

APGeM

Hovedformålet med APGeM er å etablere sammenheng mellom genotype og fenotype i tidlige stadier av Alzheimers sykdom (AD), Lewy-legeme demens og Parkinsons sykdom. Det er gjort store genetiske studier der nye genetiske risikofaktorer er identifisert. Med nye store kohorter og avansert statistikk utviklet av forskerne bak denne studien, er det nå mulig å kombinere genetiske risikofaktorer med tidlig demensdiagnostikk for å få et helhetlig bilde av hva som skjer fra begynnelsen av demenssykdom. APGeM er et samarbeid mellom ledende miljøer innen genetikk, MR/PET, grunnforskning og klinisk forskning i Europa. SESAM samarbeidspart.

Prosjektleder: Tormod Fladby (AHus)
Prosjektperiode: 2014–2025
Finansiert av: NFR og EU (JPND)

DemGene – genetikk ved demenssykdommer

Målet er å identifisere genvarianter som ser ut til å virke inn på sykdomsutvikling. Det skal utvikles en infrastruktur for genetisk demensforskning i Norge. SESAM samarbeidspart.

Prosjektkoordinator: Ole Andreassen
Prosjektperiode: 2014–2024
Finansiert av: Regionalt forskningsfond, Nasjonal kompetansesenter for aldring og helse, NFR, EU finansiering

Dementia Disease Initiation (DDI)

Dette prosjektet er et nasjonalt initiativ for å samkjøre protokoller og å utnytte pasientgrunnet på tvers av regioner til felles formål – alle helseregioner er representert. Prosjektet ledes av Tormod Fladby ved Ahus. I tillegg til å samarbeide om allerede innsamlede data fra tre store regionale prosjekter, DemVest, Trønderbrain, MCI-OG (Ahus) i prosjektet, gjennomføres en ny og omfattende datainnsamling av personer med kognitiv sykdom i tidlig fase. Data og biobank skal systematiseres, og målet er å utvikle forskningen omkring bio-markører (billeddiagnostikk, blod og spinalvæske).

Prosjektleder SESAM: Professor Dag Aarsland
Ph.d.-kandidat (UiB): Arne E. Nakling
Forskningssykepleiere: Reidun S. Meling og Rita Y. Noreid
Prosjektperiode: 2012–2025
Finansiert av: Helse Vest RHF, NFR og Blidensolfondet

Hjerneinfarkt og synspatologi

Synspatologi etter hjerneinfarkt med vekt på MR-funn.

Ph.d.-kandidat: Ane Roushan Tharaldsen
Biveileder: Professor Halvor Næss

New perspectives on vascular risk – the impact of breaking up sitting time

Denne studien bruker data fra Nor-COAST (Kognitiv svikt etter hjerneslag). Kunnskap denne studien genererer, vil ha implikasjoner for hvordan de forebyggende tiltakene bør legges opp og tilpasses den enkelte etter hjerneslag.

Ph.d.-kandidat (UiB): Katinka Nordheim Alme
Hovedveileder: Halvor Næss.
Prosjektperiode: 2017–2021
Finansiert av: Helse Vest RHF

Diagnostic and prognostic neuroimaging biomarkers in dementia with Lewy bodies

Ved å bruke eksisterende data er målet i dette prosjektet å identifisere nye markører innen billeddiagnostikk i kombinasjon med andre nyttige biomarkører hos pasienter som har Lewy-legeme demens. Dette er viktig ikke bare med tanke på diagnose – at den blir stilt tidlig i sykdomsforløpet, men også for prognose samt økt sykdomsforståelse.

Ph.d.-kandidat: Miguel Germán Borda (UiS)
Hovedveileder: Dag Årsland
Prosjektperiode: 2020–2022
Finansiert av: Helse Vest RHF

An individualized disease severity index for prodromal dementia: a multi-biomarker and deep learning approach

I dette doktorgradsprosjektet skal det utvikles et rammeverk for sette en risk-skår for utvikling av Alzheimers sykdom for personer som har subjektiv kognitiv svikt og mild kognitiv svikt.

Ved å kombinere data fra flere kohorter vil man anvende dyp læring (maskinlæring), og utvikle en individuell risk-skår basert på flere biomarkører.

Ph.d.-kandidat: Solveig Hammonds (UiS)

Hovedveileder: Ketil Oppedal

Prosjektperiode: 2020–2022

Finansiert av: Helse Vest RHF

Cannabidiol for Alzheimer's Disease Aggression, CanADA

Personer som har Alzheimers sykdom, har ofte nevropsykiatriske symptomer som angst, depresjon og psykose. Aggresjon er også et framtreddende symptom som det ikke finnes noen effektiv medikamentell behandling for, og miljøtiltak er ofte ikke tilstrekkelig. I dette prosjektet vil man undersøke om slike pasienter kan ha nytte av behandling med cannabis sin ikke-psykedeliske komponent – cannabidiol (CBD).

PostDoc: Audun Osland Vik-Mo

Prosjektperiode: 2020–2023

Finansiert av: Helse Vest RHF

Deciphering the mechanisms of neuropsychiatric symptoms in people with dementia

Dette prosjektet vil gi økt innsikt i nevropsykiatriske symptomer, og spesielt, psykosesyntomer ved å studere forløp og sammenheng med patologiske forandringer hos personer med demens. Målet med prosjektet er å studere sammenhengen mellom psykiatriske symptomer og neuropatologiske forandringer hos personer med demens. Metode i prosjektet vil være å gjennomføre undersøkelser av strukturelle og molekylære endringer i hjerner

fra demenspasienter, og i tillegg sammenheng med genetiske undersøkelser.

Prosjektleder: Audun Osland Vik-Mo

Prosjektperiode: 2020–2024

Finansiert av: Helse Vest RHF

Developing a Phase 2 Clinical Trial Platform for The Treatment of Alzheimer's Disease

Dag Årsland fikk med denne brede satsingen tilslag på Helse Vest sin utlysning «Strategisk satsingsområde: Klinisk behandlingsforskning». Formålet med midlene er at de skal medvirke til å sikre forskningsaktivitet i helseforetakene, og øke produktiviteten, kvaliteten og nytten av forskingen.

Målet med prosjektet er å etablere en plattform med infrastruktur for effektiv gjennomføring av kliniske studier mot Alzheimers sykdom og andre demenssykdommer. Vi vil bruke digitale hjelpemidler så langt som mulig i rekruttering og monitorering av effekt.

Prosjektansvarlig: Dag Årsland

Prosjektperiode: 2020–2024

Finansiert av: Helse Vest RHF

RoboCare: Effectiveness, efficiency, uptake and use of a smart robot in care homes: A cluster randomised trial and implementation study

Dette forskningsprosjektet undersøker om bruk av en digital løsning for å ivareta personer som bor på sykehjem sitt behov for aktiviteter og sosial kontakt med pårørende og venner, kan føre til økt livskvalitet. Personer på et sykehjem vil få tilbud om å bruke en smart robot og evaluere om bruken påvirker graden

av ensomhet, nevropsykiatriske symptom og livskvalitet. Sykehjemspersonal, samt pårørende vil få opplæring og innføring i bruk av roboten, og deres erfaring med bruken vil bli evaluert gjennom intervjuer etter utprøving av den digitale møteplassen.

Prosjektansvarlig: Ingelin Testad

PostDoc: Martha Therese Gjestsen

Ph.d.-kandidat: Lise Birgitte Holteng (UiB)

Prosjektperiode: 2021–2024

Finansiert av: Helse Vest RHF og Stiftelsen DAM gjennom Nasjonalforeningen for folkehelsen

On the design and analysis of phase III randomised controlled trials in the presence of complex aetiology disease. Assessing the effect of anthocyanins on senile dementia

Dette prosjektet tar sikte på å undersøke om antocyaninforbruk kan forbedre kognisjon hos eldre mennesker med risiko for demens og en rekke nevroimaging, lipider og andre faktorer i blodet og CSF. Ved å bruke den innsamlede informasjonen fra ACID-prosjektet, utforsker vi nye statistiske metoder og metodikken som kan implementeres for en påfølgende fase III klinisk studie.

Ph.d.-kandidat: Diego Alejandro Tovar-Rios (UiS)

Hovedveileder: Dag Årsland

Prosjektperiode: 2021–2024

Finansiert av: SESAM (Blidensolfondet)

Neural networks dysfunction: From resting-state electroencephalography to dementia diagnosis

Dette doktorgradsprosjektet har som mål å gi robuste biomarkører fra elektroencefalografiske

signaler (EEG) ved å bruke validerte og automatiske arbeidsflyter for EEG-kurering og analyse i store og heterogene data fra flere forskningssentre over hele verden. Vi vil analysere hvordan kombinasjonen av ulike typer informasjon fra EEG kan påvirke den diagnostiske nøyaktigheten for ulike sykdommer som fører til demens.

Ph.d.-kandidat: Alberto Jaramillo-Jimenez (UiS)

Hovedveileder: Kolbjørn K. Brønnick

Prosjektperiode: 2021–2023

Finansiert av: Helse Vest RHF

ANeED studien: A phase IIa multicentre randomized controlled double blind clinical trial to demonstrate clinical efficacy on cognitive, neuropsychiatric and functional outcomes of Ambroxol in New and Early patients with prodromal and mild Dementia with Lewy bodies

Dette er en nasjonal legemiddelstudie som ledes av prof. Arvid Rongve fra Helse Fonna HF. Det skal undersøkes om legemidlet Ambroxol har effekt demens som skyldes Lewylegemesykdom. 8 sentre i Norge deltar. SESAM samarbeidspart.

Prosjektleder SESAM: Dag Årsland

Studiesykepleier: Rita Y. Noreid

Prosjektperiode: 2021–2026

Finansiert av: KLINBEFORSK

RADAR-AD: Bruk av sensorer, mobiltelefon og andre teknologiske metoder for kartlegging av utvikling av Alzheimers sykdom

Økt bruk av bærbare enheter og smarttelefoner,

har ført til en rivende utvikling i mulighetene til å vurdere helsen hjemmefra. I dette EU-prosjektet vil vi samle helsedata ved hjelp av hjemmebasert teknologi hos personer med Alzheimers sykdom, mild kognitiv svikt og personer uten hukommelsesproblemer. Denne informasjonen skal sammenlignes med opplysninger fra vanlig undersøkelse på sykehus/hukommesklinikk. Prosjektet ledes av King's College London.

Internasjonal prosjektleder: Dag Årsland
Prosjektleder SESAM: Martha Therese Gjestsen
Studiesykepleier: Ann-Cecilie Hopøy
Prosjektperiode: 2021–2025
Finansiert av EU Innovative Medicines Initiative (EU-IMI)

Dementia research in Norway – Use of research networks and communication in funding processes

I dette doktorgradsprosjektet skal vi beskrive hvordan kliniske demensforskere opplever at nettverksarbeid og tilpasset kommunikasjon påvirker finansiering av demensforskning. Disse analysene vil beskrive situasjonen i Norge og sammenligne dem med tilsvarende forskningsaktiviteter i EU og USA. Prosjektet inngår en forskningsgruppe som skal se nærmere på finansiering, rekruttering og digitalisering av demensforskning.

Ph.d.-kandidat: Peter Fusdahl (UiB)
Hovedveileder: Geir Sverre Braut
Prosjektperiode: 2022–2024
Finansiert av: SESAM

Legemiddelbruk hos personer med demens – effekt på innleggelse i sykehjem og overlevelse

I dette doktorgradsprosjektet skal det analyseres data fra Reseptregisteret, dødsårsaksregisteret, Fastlegeregisteret, Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR) og Norsk pasientregister (NPR) samt Statistisk sentralbyrå. Det skal også inngå en kontrollgruppe som skal hentes fra folkeregisteret (skattedirektoratet). Resultatene fra studien vil kunne gi en oversikt over dagens forskrivningspraksis av legemidler mot demens blant fastleger og spesialister og grad av samhandling i helsetjenesten. Videre vil studien kunne gi ny og viktig kunnskap om mulige sammenhenger mellom bruk av psykofarmaka og tid til innleggelse i sykehjem og/eller død hos personer med demens

Ph.d.-kandidat: Torunn Gudmestad Øvrebø (UiB)
Hovedveileder: Ragnhild Djonne Østerhus
Prosjektperiode: 2021–2024
Finansiert av: Helse Vest RHF

Accuracy of blood-based biomarkers in diagnosing Alzheimer's disease in clinical practice

I dette doktorgradsprosjektet undersøkes om plasma biomarkører kan brukes til å diagnostisere Alzheimers demens hos pasienter i fastlegepraksis hvor fastlegen mistenker en mulig demenssykdom. Det skal beregnes den positive og negative prediktive verdien av plasma p-tau181, p-tau217 and p-tau231 og analyseres om plasma glial fibrillary acidic protein, β -amyloid 42 to β -amyloid 40 ratio og neurofilament light gir ytterlig diagnostisk nøyaktighet.

Ph.d.-kandidat: Anita Lenora Sunde (UiB)
Hovedveileder: Ingvild Vatten Alsnes
Prosjektperiode: 2022–2025
Finansiert av: Helse Vest RHF

Glabellar botulinum toxin injections for the treatment of geriatric depression

Prosjektet har som mål å undersøke effektiviteten av injeksjon med botulinumtoksin i glabellaregionen på pannen i behandling av depressive symptomer hos eldre. Botulinumtoksin er et stoff som kan lamme muskulaturen ved at overføring av nerveimpulser til muskulaturen blokkeres midlertidig. Den type behandling har vist effektivitet hos voksne, men har ikke blitt undersøkt for eldre over 64 år. Formålet med studien er å undersøke om behandlingen også viser effekt hos eldre.

Prosjektleder: Benedikt Römer
Prosjektperiode: 2021–2023
Finansiert av: Klinikk Psykisk Helsevern Voksne, SUS

4M-VIDEO E-sport biking system for seniors

I 4ME-prosjektet skal deltakerne gjennomføre fysisk aktivitet med moderat intensitet i 30 minutter hver dag. Deltakerne får utdelt en «sittesykkel» og et nettbrett som spiller av videoer som viser en sykkelrute deltakeren har valgt. Data om treningsaktiviteten samles ved å bruke en sensor som er festet til sykkel og app'en som er installert på nettbrettet. Hensikten med prosjektet er å:

- Finne ut om et hjemmebasert digitalt treningsopplegg kan øke den fysiske kapasiteten og bedre livkvaliteten hos eldre som har en funksjonssvikt knyttet til sykdom.
- Finne ut nytteverdien og brukernes opplevelse av bruk av denne digitale løsningen for trening.
- Dette er et internasjonalt forskningsprosjekt.

Prosjektledere SESAM: Dag Årsland og Martha Th. Gjestsen

Prosjektperiode: 2021–2022
Finansiert av: EU Ambient Assistive Living (AAL)

ASLEEP – Feasibility of a digital sleep promotion in ageing, sub-threshold insomniacs

I dette doktorgradsprosjektet brukes data fra PROTECT Norge-cohorten for å undersøke om internett-basert adferdsterapi for personer som er 50 år og eldre, og som har registrert søvnproblemer, kan ha nytte av en slik intervensjon. Gjennomførbarhet av selve intervensjonen undersøkes også.

Ph.d.-kandidat: Jon Arild Aakre (Uni. of Exeter)
Hovedveileder: Ingelin Testad
Prosjektperiode: 2021–2023
Finansiert av: SESAM og Uni. of Exeter

iSPE: Inventorium for støttet psykologisk evaluering

Ny metode skal gi rett behandling: Prosjekt iSpe har utviklet en digital løsning for kommunikasjonsstøttet psykisk helseundersøkelse. Dette gjorde vi fordi det er vanskelig for mange å fortelle om og beskrive vonde tanker og følelser. Vi kaller løsningen «Inventorium for støttet psykologisk evaluering» (iSpe). Målet er å tilby digital oppfølging av eldre personer som har mild kognitiv svikt eller demens i spesialisthelsetjenesten. Det er også et mål at på denne måten tilbys pasientene en enhetlig og likeverdig tjeneste uavhengig av bosted og sosial situasjon.

Prosjektet ledes av: Oddbjørn Hove ved Helse Fonna HF. SESAM samarbeidspart. (Se Athenasak på neste side eller via linken under. Nummer 1 . Eh- eWHELD s. 11) [hele-utgaven.pdf \(nsf.no\)](#)

Athenahjørnet

Eh – eWHELD...?

SESAM V/LISE BIRGITTE HOLTENG

Lise Birgitte Austbø Holteng er forskningskonsulent ved Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM) ved Helse Stavanger HF. I denne artikkelen skriver hun om et spennende forskningsprosjekt om digitalisert personsentrert omsorg.

Digital forskning på tvers av landegrensar

eWHELD er et forskningsprosjekt med hensikt å tilby sykehjem nettbasert opplæring i personsentrert omsorg. Samtidig skal prosjektet undersøke hvordan dette fungerer i praksis i en digital plattform. Prosjektet er en respons på koronapandemien ved å legge til rette for oppfølging av sykehjem med fokus på god omsorg under en svært krevende tid. Forskningsprosjektet er ledet av Professor Clive Ballard ved Universitetet i Exeter i England og gjennomføres av en internasjonal forskningsgruppe. Senterleder ved SESAM, Professor Ingelin Testad, leder det kvalitative arbeidet sammen med Lise Birgitte Holteng og Martha Therese Gjesten.

Fra WHELD til eWHELD

eWHELD har sin opprinnelse i den omfattende sykehjemstudien WHELD hvor sykehjem fikk opplæring i personsentrert omsorg. Denne tilnærmingen til omsorg for personer med demens i sykehjem med persontilpassede aktiviteter og sosiale interaksjoner hadde en svært positiv effekt på livskvaliteten til personer med demens. Den var også kostnadseffektiv. eWHELD er en digitalisert versjon av det opprinnelige WHELD programmet.

- Vi vet helt sikkert at personsentret omsorg fungerer bra for personer med demens på sykehjem. Det er derfor veldig viktig å kunne tilpasse opplæringen og videreutviklet programmet slik at det også kan tilbys gjennom digitale løsninger generelt, men spesielt nå under dagens situasjon, sier professor Ingelin Testad.

Det er nå gjennomført en pilotstudie på eWHELD som er forberedende fase. Pilotstudien gjøres før eWHELD skal gjennomføres i større skala i England og etterhvert også i Norge. Pilotstudien inkluderte 162 sykehjem som ble fordelt på to 4-ukers perioder i løpet av høsten 2020. Hvert sykehjem ble representert av to til fire ansatte og en leder. Sykehjem fikk tilgang til den digitale plattformen som besto av tre hovedelementer: digitalt material og gjøremål innen personsentrert omsorg, sosialt forum hvor sykehjem kan kommunisere og ukentlige opplæringstimer. Plattformens digitale material består av tekster og videoer om ulike tema, eksempler på aktiviteter, maler og sjekklistor personalet kan laste ned og bruke i den daglige omsorgen eller til intern opplæring. Personalet ble inndelt i grupper og deltok i ukentlige opplæringstimer over Zoom i plattformen sammen med andre sykehjem og en veileder fra eWHELD teamet. Her kunne de

diskutere relevante problemstillinger, ta opp smått og stort, utveksle erfaringer og få veiledning på innholdet i plattformen.

Nettbasert opplæring på sykehjem

SESAM ledet arbeidet med å intervjuer personal og ledelse på sykehjem, samt eWHELD veiledere for å undersøke hvordan de synes det var å bruke en digital plattform som en del av deres arbeidshverdag. Intervjuene ble gjennomført på den samme digitale plattformen som opplæringstimene. Resultatene viste at personalet synes plattformen fungerte fint og var enkel å navigere, spesielt siden de kunne gjøre det fra egen arbeidsplass og når det passet dem best. Mange fremhevet at den digitale plattformens innhold var lett å bruke. Plattformen var praktisk, og det var enkelt å skrive ut de mange verktøyene som var tilgjengelig for bruk i hverdagen. Deltakelsen fra de ulike sykehjemmene varierte likevel, noe som i stor grad kan forklares med den vanskelige situasjonen sykehjem har vært igjennom i den pågående pandemisituasjonen. Det kommer også tydelig frem at det er nødvendig med teknisk støtte dersom en slik plattform skal kunne brukes optimalt. Sykehjem må ha det nødvendige utstyret for å kunne delta på opplæringstimene og for å kunne nyttiggjøre seg av plattformens innhold.

- Det er mye som tyder på at det å bruke nettbasert opplæring har et stort potensiale, men det er likevel behov for mer forskning på hvordan dette kan bli et nyttig verktøy og en naturlig del av hverdagen på sykehjem

Professor Ingelin Testad

De digitale opplæringstimene var et godt møteforum for flere sykehjem. Her kunne de dele erfaringer, diskutere problemstillinger og motivere hverandre i en vanskelig tid. Dette var også mulig i plattformens forum hvor sykehjem kunne skrive innlegg og svare hverandre, og derav utvide sitt eget nettverk med andre sykehjem.

Fakta

- eWHELD er et forskningsprosjekt som ble gjennomført på 162 engelske sykehjem høsten 2020.
- SESAM var ansvarlig for den kvalitative datainnsamlingen i prosjektet.
- eWHELD plattformen består av tre hovedelementer; digitalt material om personsentrert omsorg, forum hvor sykehjem kan dele sine erfaringer og historier og digitale opplæringstimer med andre sykehjem og en trener fra eWHELD teamet.

Livet på sykehjemmet var passivt for Gunhild. Så kom et magisk bord

Interaktive spill skal aktivisere personer med demens. – Ressursmangel gjør at vi må bytte ut menneskelige ressurser med teknologi, sier forsker.

Marthe Kindervaag / @maRRthe / Journalist / Foto: Ole Andreas Bø / NRK Publisert 25. okt. 2021 kl. 18:43, nrk.no

Klepp kommune har fått på plass Tovertaffel på sykehjemmene. En konsoll med over 30 spill, også kalt magisk bord. Gunhild Lode ler så mye at hun må lene seg over bordet og hvile hodet på armene.

Undersøkelser viser at sykehjemsbeboere er sykere enn før, og ansatte har ikke kapasitet til å aktivisere dem nok. Nå skal Tovertaffel hjelpe på aktiviseringen.

– Jeg blir i godt humør av dette, sier Gunhild Lode.

Hun er sykehjemsbeboer og har demens, men det er det ingenting som tyder på akkurat nå.

Lode sitter i et mørkt rom sammen med Anna Smoland, som også bor på sykehjemmet. En projektor i taket lyser ned på bordet foran dem og sender en interaktiv ball frem og tilbake mellom de to.

Lode ler så mye at hun må lene seg over bordet og hvile hodet på armene.

Interaktive spill skal motvirke passivitet

Undersøkelser viser at sykehjemsbeboere er sykere enn før, og ansatte har ikke kapasitet til å aktivisere dem nok.

Derfor får flere sykehjem teknologiske løsninger som skal motvirke passivitet.

– Dette både aktiviserer og stimulerer beboerne våre. De må bruke sansene og kroppen for å løse oppgavene i de ulike spillene, sier kulturkontakt i Klepp kommune, Helene Stangborli.

Kommunen har fått på plass Tovertaffel på sykehjemmene, en konsoll med over 30 spill, også kalt magisk bord.

Det er utviklet og tilpasset for personer med demens i alle stadier.

– Her kan en ansatt spille sammen med fire beboere. Det er veldig fint å se mestringsfølelsen de gir beboerne. De lyser opp, sier Thea Marie Topstad, kulturkontakt ved Kleppheimen.

Flere eldre enn unge i 2030

– Vi må rett og slett bytte ut menneskelige ressurser med teknologi, sier Martha

Therese Gjestsen, ved SESAM – Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling, i Stavanger.

I 2030 vil det være flere eldre enn unge innbyggere i Norge. Med andre ord vil det ikke være nok folk til å gi de eldre den omsorgen og tiden de trenger for å kunne leve fullverdige og aktive liv.

Noen kommuner merker dette allerede.

I dag kunne NRK fortelle at det allerede er flere eldre enn unge innbyggere i Innlandet fylke.

Gjestsen forteller hvordan det offentlige helsevesenet i Norge derfor tar i bruk teknologiske løsninger på grunn av ressursmangel.

– Det er masse potensial her. Vi vet allerede at det finnes teknologiske løsninger som øker livskvaliteten og gjør hverdagen tryggere for eldre og syke, så det er ikke bare trist, sier Gjestsen.

Gjør det lettere for pårørende

Ifølge kulturkontaktene på Kleppheimen bidrar det magiske bordet til å skape gode stunder både for beboere, ansatte og pårørende.

– Kan vi spille dette sammen med barnebarna? spør Anna Smoland.

Kulturkontaktene svarer bekreftende og Smoland sier hun gleder seg allerede til neste gang.

Gunhild Lode (t.v) og Anna Smoland og det magiske bordet. Det magiske bordet på Kleppheimen bidrar til å skape gode stunder for både beboere, ansatte og pårørende. Gunhild Lode (t.v) og Anna Smoland storkoser seg.

Forsknings-samarbeid og forskningsnettverk

SESAM har over flere år utviklet et tett og omfattende samarbeid med ledende forskningsgrupper, både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Lokalt forsknings-samarbeid

Lokalt er det avgjørende for SESAM å ha et godt forskningssamarbeid med avdelinger som har klinisk aktivitet innad på Stavanger universitetssjukehus, især ved avdeling alderspsykiatri og geriatrisk seksjon. Det er videre etablert et samarbeid med radiologisk avdeling på Stavanger universitetssjukehus og Nasjonal kompetansetjeneste for bevegelsesforstyrrelser (NKB) gjennom flere prosjekt. Administrativ og strategisk støtte og veiledning får SESAM fra Forskningsavdelingen på sykehuset.

SESAM samarbeider også med andre lokale offentlige instanser og med næringsliv. Innenfor satsingen på e-helse er SESAM med i Norwegian Smart Care Cluster. Klyngens formål er å bidra til innovasjon, utvikling og kommersialisering av nye løsninger innen velferdsteknologi.

EU-enheten ved Universitetet i Stavanger er blitt en sentral samarbeidspartner for SESAM. EU-enheten er et samarbeid mellom seks forskningsaktører i regionen, og målet er å skaffe flest mulig EU-prosjekter til disse forskningsaktørene. Det er viktig for økt kvalitet i forskning og utdanning ved SESAM at våre forskere konkurrerer og samarbeider med de beste i Europa.

Lokalt forskningsnettverk

For å styrke praksisnær forskning i helse- og omsorgstjenesten driver SESAM et nettverk for

forskningssykehjem, kalt FOKUS. Hovedformålet med nettverket er å forbedre livene til personer med demens i sykehjem. Nettverket skal øke mengden og kvaliteten av forskning som skjer i sykehjem. Nettverket legger til rette for

- brukermedvirkning og med-forskenskap
- forskning initiert av praksis
- praksisnær forskning
- tilbakeføring av ny kunnskap til praksis
- kompetanseheving innen forskning i sykehjem og hos helsepersonell i sykehjem

Nettverket bygger på samarbeidet med King's College London, som i 2012 etablerte Care Home Research Network (CHRN). Begge nettverk ledes av SESAM-senterleder, Professor Ingelin Testad. FOKUS ble opprettet i 2016, og inkluderer nå 15 sykehjem i Helse Stavanger HF sitt nedslagsfelt. Ingrid Langeland er administrativ koordinator for nettverket, og forskningsarbeidet koordineres av Lise Birgitte Holteng. Også i 2021 har møter og prosjektaktivitet vært preget av restriksjoner relatert til COVID-19-pandemien, så nettverket har hatt digitale møter hvor faglige problemstillinger og aktuelle forskningsprosjekter har stått på agendaen. FOKUS har som ambisjon å bli et regionalt nettverk, og sykehjem i hele Helse Vest er invitert til å delta i nettverket.

Regionalt forskningssamarbeid

SESAM skal være drivkraft og et knutepunkt for regionale samarbeidsprosjekter innen ulike forskningsområder. Gode samarbeidsrelasjoner i Helse Vest RHF har vært avgjørende for å få dette til. Gjennom effektiv bruk av nåværende ressurser, kombinert med stor forskningsaktivitet, har SESAM etablert forskningssamarbeid med blant andre Haraldsplass Diakonale Sykehus (HDS), Helse Bergen HF/Haukeland universitetssjukehus (HUS), Høgskulen på Vestlandet og Helse

Fonna HF. Professor og nevrolog Halvor Næss, (HUS), er ansatt som koordinator i 20 % stilling for å etablere og drive nettverk for slagforskning i Helse Vest RHF. SESAM er også med som partner i GERONETT, et nasjonalt nettverk for forskning og kompetanseutvikling på oral helse hos eldre. Med de strategiske forskningsmidlene fra Helse Vest bygges det nettverk og kompetanse regionalt. Vi er med i og leder flere kliniske studier med regional forankring; NOR-DLB-studien ledes for eksempel av SESAM, mens ANeED-studien ledes fra Helse Fonna HF.

Nasjonalt forskningssamarbeid

Nasjonalt er SESAM med som en drivende kraft for utvikling av flere store nasjonale samarbeidsprosjekter innen demensforskning, der man samarbeider aktivt med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse, gjennom registerstudien «Kvalitets- og forskningsregister i alderspsykiatri (KVALAP)» og SHAPE. Videre er demensforskningstiljøet på AHUS, Norsk senter for forskning på mental helse (NORMENT) og Universitetet i Oslo (UiO) også sentrale samarbeidspartnere.

Nasjonal samarbeidsgruppe for helseforskning i spesialisthelsetjenesten (NSG) tildelte i 2020 SESAM midler til etablering og drift av nasjonalt forskningsnettverk innen e-helse. Nettverket bygger på PROTECT Norge, og har som mål å skape gode samarbeidsrelasjoner som bidrar til kompetanseheving, bedre koordinering og styrking av internettbaserte studier for å forebygge demens.

Internasjonalt forskningssamarbeid

SESAM har gjennom lang tid utviklet et tett og omfattende samarbeid med internasjonalt ledende forskningsgrupper. Vi har blant annet

Memorandum of Understandig (MoU) med King's College London og University of Exeter.

SESAMs årlige internasjonale forskningsseminar ble avholdt digitalt, som en del av SESAM-festivalen. Forskere fra University of Exeter, King's College London og SESAM presenterte for hverandre, og ph.d.-kandidater fra forskningsmiljøene hadde virtuell posterpresentasjon.

Studentarbeid

SESAM bistår med veiledning på professor- og postdoc-nivå av ph.d.-kandidater, ved utvikling av fagnettverk og etablering av fagutviklings- og forskningsprosjekter. Gjennom 2021 har 16 ph.d.-kandidater med ulik faglig bakgrunn vært helt eller delvis tilknyttet SESAM gjennom ansettelse og/eller veiledningsressurser. Se prosjektoversikt for nærmere beskrivelse av prosjektene.

Oversikt over ph.d.-kandidater, med ansettelsessted og affilert utdanningsinstitusjon:

- Anne Katrine Bergland, SESAM/UiB
- Ane Roushan Tharaldsen, UiB
- Katinka Nordheim Alme, UiB
- Arne E. Nakling, SESAM/UiB
- Alvaro F. Quilez, SESAM/UiS
- Toril Marie Terum, SESAM/Helse Førde HF/UiB
- Martine Kajander, SESAM/UiB
- Jon Arild Aakre, SESAM/Exeter
- Miguel German Borda, SESAM/UiS
- Solveig Hammonds, SESAM/UiS
- Alberto Jaramillo Jimenez, SESAM/UiS
- Khadija Khalifa, SESAM/UiS
- Peter FUSDahl, SESAM/UiB
- Lise Birgitte Holteng, SESAM/UiB
- Anita Sunde, SESAM/UiS
- Diego Alejandro Torva Rios, SESAM/UiS

26. mars 2021 disputerte Anne Katrine Bergland for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen "Cognitive impairment – role of vascular risk factors and lipid alterations for development and progression".

Hovedmålet med avhandlingen var å øke kunnskapen om hvordan vaskulære risikofaktorer, og inntak av anthocyaniner (stoffer som finnes i blåbær og andre mørke bær), kan påvirke utviklingen av hukommelse og andre kognitive funksjoner hos personer med mild demens eller med økt risiko for demens, med fokus på Alzheimers sykdom og lewylegemedemens. Risikoen for å utvikle demens synes å være fallende i flere vestlige land. Årsakene til dette kan være livsstilsendringer og bedre behandling av vaskulære risikofaktorer. Kunnskap om hvilken effekt vaskulære risikofaktorer har på progresjon av demens er imidlertid mangelfull.

Avhandlingen konkluderer med at røykeslutt kanskje kan bidra til langsommere utvikling av svikt i kognitive funksjoner ved Alzheimers sykdom. Den bidrar med ny kunnskap, da den er en av få studier som har undersøkt om vaskulære risikofaktorer har innvirkning på sykdomsprogresjonen ved lewylegemedemens. Større studier av lengre varighet er imidlertid nødvendig for å undersøke mulige sammenhenger mellom lipidendringer og utvikling og progresjon av Alzheimers sykdom. Videre vil randomiserte kontrollerte studier være nødvendige for å utforske mulige effekter av anthocyaniner på relevante risikofaktorer for demens.

5. november 2021 disputerte Toril Marie Terum for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen "Neuropsychiatric disturbances in persons with Alzheimer's disease and dementia with Lewy bodies, carer distress and time until nursing home admission".

Det aktuelle doktorgradsprosjektet har undersøkt sammenhengen mellom individuelle nevropsykiatriske symptom ved demens og stress blant pårørende, og sammenhengen mellom aspekt med stress og tid til innlegging i sjukeheim. Demens rammar familiar, og det er brei semje om at omsorgsbelastninga pårørende opplever, er assosiert med negative konsekvensar for dei pårørende sin økonomi, sosiale liv, fysiske og psykiske helse og kortare tid til sjukeheimsinnlegging.

Funn frå studien identifiserte apati som ein viktig bidragsytar til stress blant pårørende, samt at aspekt med stress som uttrykt ved vanskelege følelsar – i form av frustrasjon – er assosiert med kortare tid til innlegging i sjukeheim. Vidare er det viktig for pårørende å kunne leve eit aktivt liv utanfor heimen, få nødvendige avbrekk og å oppleve meistring. Auka forståing for kvifor pårørende opplever stress, og på kva måte stress bidrar til innlegging i sjukeheim, hjelper oss skreddersy tenester til familiar ramma av demenssjukdom. Funn frå dette doktorgradsprosjektet har derfor verdi for både beslutningstakarar og tilsette i kommunehelsetenesta.

Kurs og kompetanse

Det har vært stor aktivitet i kurs- og kompetanseavdelingen i 2021, selv med begrensningene som pandemien har ført til. Vi har nå 23 forelesere fra 7 ulike faggrupper, noe som gir en god bredde i hva vi kan tilby kommunene. ABC-satsningen har vært viktig, og nå har vi forelesninger med ulike tema fra alle disse 6 permene innen: Demensomsorgens ABC, Eldreomsorgens ABC og Musikkbasert miljøbehandling. Vi har også tema for ansatte med ulik bakgrunn i kommunehelsetjenesten innenfor forskjellige sider av personsentrert omsorg.

Kursvirksomhet

Til tross for Covid-19-situasjonen, har vi hatt stor aktivitet i 2021 med 33 seminarer og 3 informasjonsmøter (14 seminarer og 4 informasjonsmøter i 2020) med tilbud til våre 15 kommuner i Sør- Rogaland. 493 personer har deltatt på våre seminarer, mot 280 i 2020. Vi har kjørt mange seminar med lite antall deltakere per seminar av hensyn til smittevern med pandemien.

Vi har hatt foredrag i takling av utfordrende adferd for personer med demens som seminar 2 i Demensomsorgens ABC-perm 1. Dette har vi kjørt 5 ganger med til sammen 67 deltakere.

På to kurs i pannelappdemens deltok 39 deltakere. Det er lagt inn som et valgfritt ABC-seminar.

Undervisning i utredningsverktøy er gjennomført for 58 deltakere som seminar 1 av Demensomsorgens ABC, perm 2. Her har det vært gjennomgang av kartleggingsverktøy for å vurdere ADL-funksjoner, symptomer på depresjon, atferdsendringer, delir og kognitive funksjoner.

Instrumenter som blir gjennomgått, er: Cornell, NPI, KDV, CAM, PADL, pårørendeintervju, Qualid, BARS, klokkelest og MMS.

Kurssamling på Hå sjukeheim med Demensomsorgens ABC

Demensomsorgens VIPS

Demensomsorgens VIPS er en modell for å implementere og opprettholde personsentrert omsorg i sykehjemsavdelinger og hjemmetjenester.

VIPS er en oppsummering av alle sidene av personsentrert omsorg:

V – alle mennesker har samme verdi, uavhengig av alder og kognitiv funksjon

I – omsorgen er individuelt tilrettelagt

P – å ta perspektivet til personen med demens, se verden slik personen med demens ser den

S – et støttende sosialt miljø

SESAM har ikke arrangert VIPS-kurs lokalt i 2021.

Marte Meo-metoden i demensomsorgen – veilederutdanning

Marte Meo er en kommunikasjonsbasert og løsningsorientert veiledningsmetode som bruker video for å belyse og illustrere temaer til bruk i påfølgende veiledning.

SESAM har etablert Marte Meo-utdanning, veileder v/Marte Meo-supervisor Hilde Rydland Marianayagam. Marianayagam er lokal ressursperson ved SESAM.

SESAM-konferansen

Årets SESAM-konferanse skulle vært arrangert 26.05 og 27.05. Det var også her en del usikkerhet med tanke på koronasituasjonen, men vi bestemte oss for at konferansen måtte bli digital.

Det ble to flotte konferansedager hvor streaming skjedde fra Atlantic hotell og hvor en del av ansatte ved SESAM kunne overvære konferansen på hotellet.

Foredrag ble spilt inn med god hjelp av Sanden Media, og Fabel deltok under konferansedagene.

(Se Athenasak på side 55 eller via linken under. Nummer 2. SESAM-festivalen s. 6)

[nsf-lokalen-2021-2.pdf](#)

Linda Buettners Praksispris ble også i 2021 delt ut som en viktig post på programmet, vinner ble Austrått bo- og aktivitetssenter fra Sandnes kommune med bidraget «Den gode dagen i drivhuset». Likedan ble det delt ut en publikumspris som dette året gikk til Finnøy pleie- og omsorgssenter med tiltaket «Gylne øyeblikk og spakveld på Finnøy».

Bilder fra vinner Praksisprisen, Austrått bo- og aktivitetssenter. Foto: Mari Berge Folde.

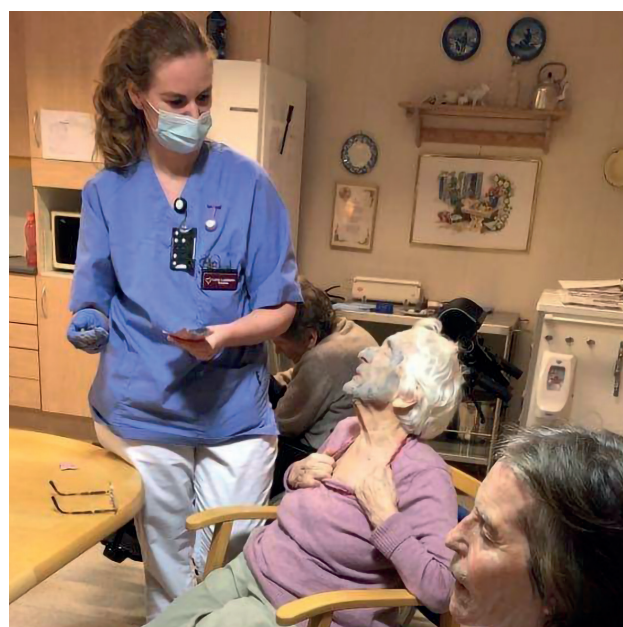

Foto: Lena Jentoft Ladstein

Finnøy pleie og omsorgssenter: vinner av publikumsprisen.

Sissel Gran blant talerne under SESAM-festivalen 2021

SESAM-festivalen går av snart av stabelen, og med flere gode navn på programmet ligger alt til rette for flotte arrangement. Vi gleder oss spesielt til at Sissel Gran skal ha en samtale med Arnfinn Fiskå rundt boken «Inni er vi alltid unge» på WiseAge-festen 27. mai. I tillegg vil Sissel Gran ha et eget innlegg om boken på WiseAge-dagen 28. mai, der deler hun sine personlige tanker om aldring.

Publisert 10.05.2021

Begge arrangementene er digitale og åpen for alle. Du kan melde deg på helt gratis på vår festival side: www.sesamfestivalen.no

Sissel Gran er en av Norges mest kjente psykologer og en foregangsperson innen sitt felt. Hun jobber som parterapeut og coach, samt foreleser og forfatter. Hun utdannet seg fra UiO 1979, og driver for tiden privat praksis i Oslo. Hun er lidenskapelig opptatt av kunnskapsformidling og opplysning, og har skrevet for en rekke nasjonale aviser i en årrekke.

Sissel Gran er en av Norges mest kjente psykologer og en foregangsperson innen sitt felt. Hun jobber som parterapeut og coach, samt foreleser og forfatter.

Athenahjørnet

SESAM-festivalen 2021

AV MARTHA THERESE GJESTSEN, POSTDOKTOR OG FORSKNINGSKOORDINATOR, SESAM

SESAM har gjennom flere år utviklet en festivaluke, som nå har blitt til Norges største festival om – og for eldre. Årets festival gikk av stabelen 25.-28. mai, og hadde arrangementer for helsepersonell, forskere, politikere og samfunnsengasjerte personer. Av (u) naturlige grunner var de fleste arrangementene digitale.

Internasjonal forskningsdag

Festivalen åpnet med internasjonal forskningsdag, der SESAM forskere presenterte og diskuterte studier og prosjektsamarbeid sammen med forskere fra King's College London (KCL) og University of Exeter fra England.

Professor og senterleder på SESAM, Ingelin Testad, fokuserte blant annet på brukermidvirkning i forskning. Dette kommer til uttrykk gjennom SESAM sin WiseAge plattform, og nå satses det på å få dette arbeidet ut i hele Helse Vest, samtidig som både KCL og Exeter er interesserte i å få til dette i sine forskningsmiljøer. Videre presenterte Testad også forskning på psykososiale intervensjoner. Helt konkret leder SESAM SHAPE-studien, som er en brukerskole for personer med demens. Kommuner i vår region skal i høst være med å teste ut en digital versjon av brukerskolen. En annen studie under denne paraplyen er RoboCare, som er omtalt tidligere i Athenahjørnet. Nå skal vi prøve bruk av smartroboten Berntsen i sykehjem i hele Helse Vest, og rekruttering av sykehjem som vil være med starter i høst.

Professor Dag Årslund, forskningssjef på SESAM presenterte flere studier som fokuserer på diagnostikk og behandling av ulike demenssykdommer. Vi skal i gang med et prosjekt som undersøker om en blodprøve kan avdekke en markør for Alzheimers sykdom, og videre et prosjekt som undersøker effekt av en hostemedisin (Ambroxol) på Lewy legeme demens. Det foregår nå analyser på data fra ACID-studien, som undersøker om antocyaner som finnes i blåbær og solbær, kan forebygge utvikling av kognitiv svikt.

Det foregår altså banebrytende forskning i verdensklasse i disse miljøene, og det er utrolig inspirerende for SESAM forskere å diskutere med andre kollegaer!

SESAM konferanse

SESAM har siden 2012 hatt en årlig konferanse innen fagfeltet eldremedisin, med unntak av i fjor. Målet med konferansen er å formidle ny kunnskap innen klinikk og forskning, og å gi inspirasjon til arbeidet med Eldres helse i alle deler av helsetjenesten. Konferansen er en møteplass for utvikling av faglige nettverk, og en mulighet til å skape bedre samhandling. Fagfeltet er sammensatt og må ses i et helhetlig perspektiv. Programmet hadde derfor stor bredde, for å både gi faglig oversikt og presentere konkrete erfaringer fra vår helseregion, men også fra forskning- og utviklingsarbeid. Vi fikk blant annet

høre om angst hos personer med demens, ved Alka Rani Goyal, om risikofaktorer for demens og hvordan disse kan forebygges ved Geir Selbæk og behandling av hjerneslag av Martin Kurz. Et høydepunkt på SESAM konferansen er presentasjon av praksisnær forskning ved Ingelin Testad og ikke minst utdeling av Linda Buettners praksispris.

I år var det Austrått bo- og aktivitetssenter som stakk av med praksisprisen for sitt tiltak for personer med demens med «Den gode dagen i drivhuset». Som vanlig kunne også publikum stemme på sin favoritt av de innkomne forslagene, og da ble det Finnøy pleie- og omsorgssenter som vant for sine «Gylne øyeblikk og spa-kveld».

WiseAge-fest og dag

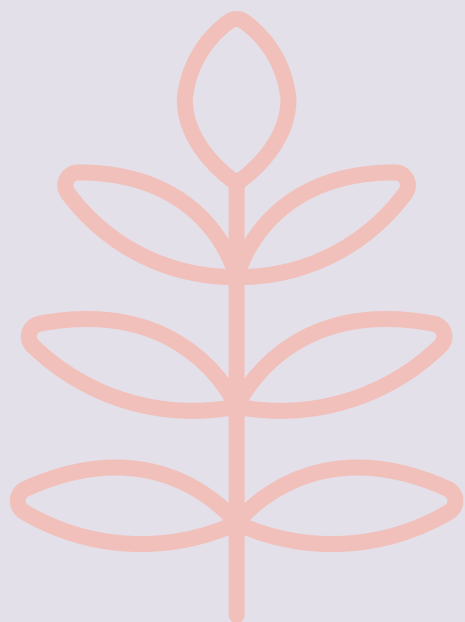
Det har også blitt en tradisjon ha å WiseAge fest under festivalen. Gunnar Berge snakket der om samfunnsengasjement, og at man ikke er pensjonert selv om man er pensjonist! Vi fikk videre en fin konsert med Kjell Inge Torgersen, og ikke minst en opplysende og velreflektert samtale mellom Sissel Gran og Arnfinn Fiskå om ulike perspektiver på aldring.

På WiseAge-dagen deltok 7 SESAM-forskere på en forskerstafett, der det i godt driv ble presentert prosjekter som blant annet omhandler bruk av kunstig intelligens og cannabis på sykehjem.

Du kan lese mer om årets SESAM-festival på www.sus.no/sesam Noen av innleggene finnes også på YouTube: SESAM-festivalen

Ingen festival uten fest! Og på denne festen fikk gjestene bl.a høre Gunnar Berge (t.v.), Ingelin Testad og trubaduren Kjell Inge Torgersen. Foto: Martha Therese Gjesten

Faglunsj

SESAM arrangerer ukentlig faglunsj i samarbeid med geriatrisk poliklinikk og alderspsykiatrisk poliklinikk med i gjennomsnitt ca. 24 tilhørere. Forelesere og tilhørere er bredt tverrfaglig og tverrsektorielt sammensatt og kommer både fra spesialisthelsetjeneste, universitet og høyskole, primærhelsetjenesten lokalt og regionalt og WiseAge-medlemmer i Erfaringspanel for forskning.

Det ble arrangert 35 faglunsjforedrag i 2021. Forskere fra SESAM bidrar jevnlig med innlegg på faglunsj. I 2021 stod forskere for 20 av faglunsjforedragene.

Gjennomføringen av faglunsj på SESAM har også i år måttet tilpasses de til enhver tid gjeldende smittevernregler. Derfor har for eksempel antall fysiske deltakere variert fra 1 til 12. Det tekniske utstyret på møterommet er oppgradert med et ekstra kamera, slik at vi kan veksle på å fokusere på foreleser og tilhørere rundt møtebordet. Totalt registrerte tilhørere har holdt seg i snitt omtrent på samme nivå som tidligere, men vi ser at antall digitale tilhørere har økt noe.

Fagnettverk

SESAM skal drive, utvikle og delta i samhandlingsarenaer og fagnettverk innen eldremedisin og samhandling. Nettverksbygging og samhandling skal prioriteres i alle aktiviteter. Hensikten med fagnettverk er å støtte lokale fagutviklingsbehov, utvikle samhandlingsrelasjoner, gi faglig støtte for spesielle funksjoner samt støtte implementering av nasjonale føringer. Dette gjøres i form av likemannsarbeid, erfaringsutveksling tilpasset lokale forhold, ressurser og muligheter.

Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjeneste (USHT) i regionen er i denne forbindelse viktige samarbeidspartnere. Utviklingssentrene er en nasjonal satsing, og hovedmålet er å være pådriver for kunnskap og kvalitet i sykehjem og hjemmetjenester.

SESAM har drevet eller deltatt i følgende fagnettverk:

Nettverk for Marte Meo-veiledere, Helse Fonna HF og Helse Stavanger HF

Nettverk for Marte Meo-veiledere hadde oppstart i januar 2016. Deltakerne kommer fra hele Rogaland, og nettverket ledes av Synnøve Bremer Skarpenes og regional ressursperson i SESAM Hilde Marianayagam. Behovet for nettverket ble klart ettersom antallet av Marte Meo-veiledere i distriktet økte. Marte Meo er en veiledningsmetode som er brukt innen demensomsorgen, for å bedre kommunikasjon og samhandling mellom pasient og omsorgsyter. Det ble ikke arrangert nettverksmøte i 2021, men målet er å få samlet alle som driver med Marte Meo fra Rogaland i 2022.

Fagnettverk innen eldremedisin/eldreomsorg i Helse Førde HF

Det var planlagt et møte i mars med foreleser Allan Øvereng og Bjørg Lichtwarck. Tema var utfordrende adferd hos personer med demenssykdom. Dette møtet måtte avlyses grunnet koronasituasjonen.

Team palliasjon til personer med demens, digitalt nettverksmøte ble arrangert 29.10.20 for personer som jobber i kommunehelsetjenesten, med forelesere overlege Aart Huurnink, Greta Gard Endal og Martha Strandos. Etter

forelesningen fredag hadde Eva Søgner og Greta Gard Endal intern fagdag for personalet på medisinsk sengepost som skal arbeide med geriatri.

Fagnettverk utredning demens, Helse Stavanger HF

Nettverket drives av Siri Ueland og Kristin Aas Nordin ved SESAM.

Nettverket har vært drevet siden 2008. Målgruppen er helsepersonell ansatt i kommunehelsetjenesten i Helse Stavanger sitt nedslagsfelt som jobber med utredning og oppfølging av personer med demens.

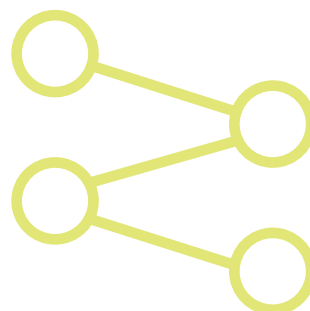
Planlagt møteaktivitet er en gang i året.

15. november 2021 arrangerte vi et nettverksmøte i samarbeid med Statsforvalteren i Rogaland på Thon Hotell Maritim.

Tema denne dagen var: Informasjon fra SESAM v/Kristin Aas Nordin og Martha Terese Gjestsen

Sikre nødvendig helsehjelp til pasienter som mangler samtykkekompetanse. Hva sier regelverket? v/Anders Kvadsheim Mygland, jurist hos Statsforvalteren i Rogaland

Runde med erfaringsutveksling fra de forskjellige kommunene v/Siri Ueland.

På møtet deltok 35 representanter fra 10 forskjellige kommuner. 4 representanter var fra spesialisthelsetjenesten som også i stor grad gjør utredning og oppfølging av personer med demens.

Fagnettverk dagtilbud for personer med demens og yngre personer med demens, Helse Stavanger

Nettverket drives av Kristin Aas Nordin, Hilde Rydland Marianayagam og Siri Ueland.

Målgruppen er helsepersonell ansatt i kommunehelsetjenesten i Helse Stavanger som driver dagtilbud for personer med demens og som jobber med yngre personer med demens.

Planlagt møteaktivitet er en gang i året.

På grunn av Covid 19 og smitterestriksjoner har det ikke vært mulig å arrangere møte i dette nettverket i 2021. Viktigheten av å samles fysisk er såpass stor, at vi valgte å ikke arrangere møtet digitalt.

Dersom alt går etter planen, vil det bli møte i nettverket våren 2022.

Fagnettverk for sykehjem som benytter VIPS-modellen

Nettverket ledes av Hilde Rydland Marianayagam og Ingrid Langeland.

Det arrangeres årlig nettverksmøte for de sykehjemmene som har tatt i bruk VIPS-praksismodell ute i kommunene. Det har ikke vært noen samling i 2020 og 2021. Nå har så mange tatt denne opplæringen innen VIPS-

praksismodell ute i kommunene at man fra 2022 ønsker å endre fra nettverksmøte til årlig 3 timers oppfriskningskurs for de som jobber med VIPS-modellen ute i kommunene.

Samarbeid og utviklingsarbeid (komite, arbeidsgrupper, planarbeid)

Fag- og strategidagen i Helse Førde HF

Tema på fag- og strategidagen på Førde sentralsjukehus 07.10.21 var ulike demenssykdommer og delir ved overlege Paal Naalsund, Haraldsplass diakonale sykehus. I tillegg deltok overlege Eva Søgneren m. flere. Greta Gard Endal fra SESAM. Ca. 40 personer møtte opp fysisk på sykehuset. Kristin Aas Nordin deltok fra SESAM med innlegg.

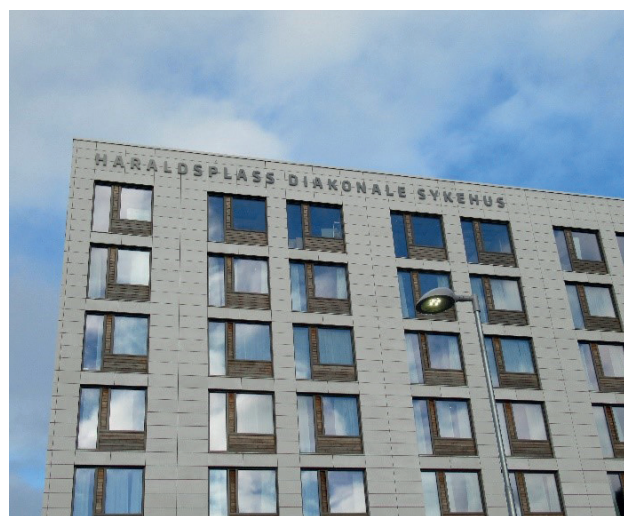

Foto: Kristin Aas Nordin

Fag- og ledernetverk for alderspsykiatri i Helse Vest RHF

Det har i løpet av 2021 vært planlagt leder-samling for geriatri og alderspsykiatri i spesialisthelsetjenesten i Helse Vest RHF. Avdelingssjef Karin Smedvig og fag- og administrativ koordinator Kristin Aas Nordin står ansvarlig for samlingen. Lokal ressursperson Siri Ueland tok mye ansvar under planleggingen. Etter samtaler med lokal ressursperson overlege Halvor Næss og overlege Paal Naalsund, viktige samarbeidspartnere i dette møtet i Bergen, og Greta Gard Endal i Helse Førde fikk vi satt dato til 18.10.21. Det var representanter fra alle Helseforetak unntatt Helse Fonna hvor det ble avbud grunnet koronasituasjonen. Vi var 18 deltakere, og det ble et flott program for dagen under ledelse av avdelingssjef Karin Smedvig og oppsummering av dagen med avdelingsoverlege/ph.d. Audun Vik-Moe.

Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjeneste i Vest (USHT)

Senter for omsorgsforskning Vest skal bidra til å styrke praksisnær forskning og utvikling, drive forskningsformidling overfor kommunene og utdanningssektoren, samt bidra til kompetanseheving i omsorgssektoren. I den forbindelse driver senteret et nettverk på tvers av utviklingssentrene for sykehjem og hjemme-sykepleie i regionen. Vi har nært samarbeid med USHT. I juni var Kristin Aas Nordin på et samarbeidsmøte med USHT i nordfylket og presenterte SESAM. Der ble det bestemt at nordfylket heretter skal være med på møter vi har med USHT-sørfylket to ganger pr. år. Nå har vi også fått med representant fra Statsforvalteren som vil delta på våre to årlige samlinger. Siri Ueland og Kristin Aas Nordin har hadde planlagt et samarbeidsmøte med USHT Rogaland i år, men det ble utsatt til januar 2022. Vi har samarbeid med USHT Bergen om

ABC-seminar. Vår ressursperson i Helse Førde, Greta Gard Endal, har nært samarbeid med USHT i Helse Førde HF.

Samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelsen

Nasjonalforeningen for folkehelsen i Rogaland og Nasjonalforeningen Stavanger demensforening har i en årrekke hatt et utstrakt og godt samarbeid med SESAM. Målet er sammen å spre kunnskap om demenssykdom og om tilbud til personer med demens og deres pårørende. Et viktig tiltak i den forbindelse er et felles informasjonsmøte. Dette ble arrangert i september, og her deltok Kristin Aas Nordin med innlegg og likedan Jon Arild Aakre med tema Protect.

I 2021 hadde vi som tidligere, samarbeid med demensforeningen om en publikumskveld dagen før vår regionale konferanse. Kristin Aas Nordin var med på å planlegge kvelden fra SESAM

Nasjonale høringer

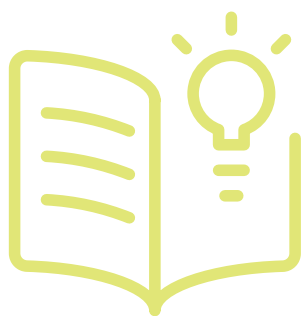
SESAM har i 2021 ikke deltatt i høringer, men har deltatt i ressursgruppe vedrørende Meld. St. 15 (2017–2018) Leve hele livet – En kvalitetsreform for eldre. Representanter er seniorrådgiver Bjørg Bjørkelund og Kristin Aas Nordin.

Nasjonal referansegruppe

SESAM har vært representert i referansegruppen for ABC-arbeidet i regi av Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse siden 2011. Dette arbeidet innebærer revisjon av Eldreomsorgens ABC som består av permene Demensomsorgens ABC, perm 1 og 2:

- 1) Aldring og omsorg
- 2) Psykiske sykdommer i eldre år (tidligere Alderspsykiatriens ABC) og geriatri.

Nå revideres permen Aldring og omsorg. Arbeidet ble ferdig i slutten av 2021. Det har vært arrangert referansegruppemøte på Gardermoen i januar 2021. Likedan møte med alle som leder ABC-arbeid i Norge, i november hvor Siri Ueland og Kristin Aas Nordin var representert. Representant i referansegruppen fra SESAM er Kristin Aas Nordin. Etter 10 år går hun ut av referansegruppen, og andre deler av landet vil nå bli representert. De fleste sitter 2 år.

Samarbeid med Statsforvalteren

Vi har hatt tett samarbeid med Statsforvalteren i Rogaland siden oppstart av SESAM i 2011. Det er jevnlig møter to ganger i året med tema: Demensplan 2025. Det har videre vært et årlig møte med fokus på eldre og rusproblemer. Her deltar også representanter fra VID vitenskapelige høyskole, Universitetet i Stavanger, KS Vest og Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Rogaland (USHT). På møtet med tema eldre og rusproblemer deltok også representanter fra Regionalt kompetansesenter for rusmiddel-forskning i Helse Vest RHF (KORFOR) og Rogaland A-senter.

Det har vært flere digitale møter med Statsforvalteren dette året. Likedan hadde vi et nettverksmøte 15.11 med 35 representanter fra 10 kommuner i samarbeid med Bjørg Odland hos Statsforvalteren i Rogaland.

Samarbeid med Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning

SESAM har samarbeidet med Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning i forbindelse med vår årlige 2-dagers SESAM-konferanse, WiseAge-festen og den internasjonale forskningsdagen. I tillegg har vi samarbeidet om utarbeiding av faghefter for publisering, blant annet undervisningsmateriellet til demensskolen. I 2021 har vi samarbeidet om digital SESAM-festival, med internasjonal forskningsdag, to fagdager, publikumsmøte, WiseAge-fest og to nettverksmøter.

Samarbeid med lokalt fagmiljø

SESAM har et nært samarbeid med alderspsykiatrisk poliklinikk, geriatrisk poliklinikk, alderspsykiatrisk sengepost B1 og akutt geriatrisk sengepost 1A. I poliklinikkene har vi ansatte som også har 20 % stillinger i SESAM, noe som gir et nært samarbeid med kort vei fra problemstillinger til løsninger.

Vi er samlokalisert med poliklinikkene, noe som gjør at vi også i SESAM nyttiggjør oss kompetansen fra de ansatte i for eksempel nettverksarbeid, fagutvikling og forskningsprosjekt. Fag- og administrativ koordinator ved SESAM har også jevnlig møter med lederne av poliklinikkene. De ansatte på poliklinikkene og på sengepostene får tilbud om deltakelse på våre kurs. På SESAM-konferansen har vi gitt gratis plass til to ansatte per avdeling, totalt 8 plasser.

Verdigrunnlag

I all vår aktivitet, og spesielt innenfor forskning, legger vi stor vekt på etikk og etisk refleksjon. Sykehusets visjon «Vi skal fremme helse, mestring og livskvalitet» er styrende for

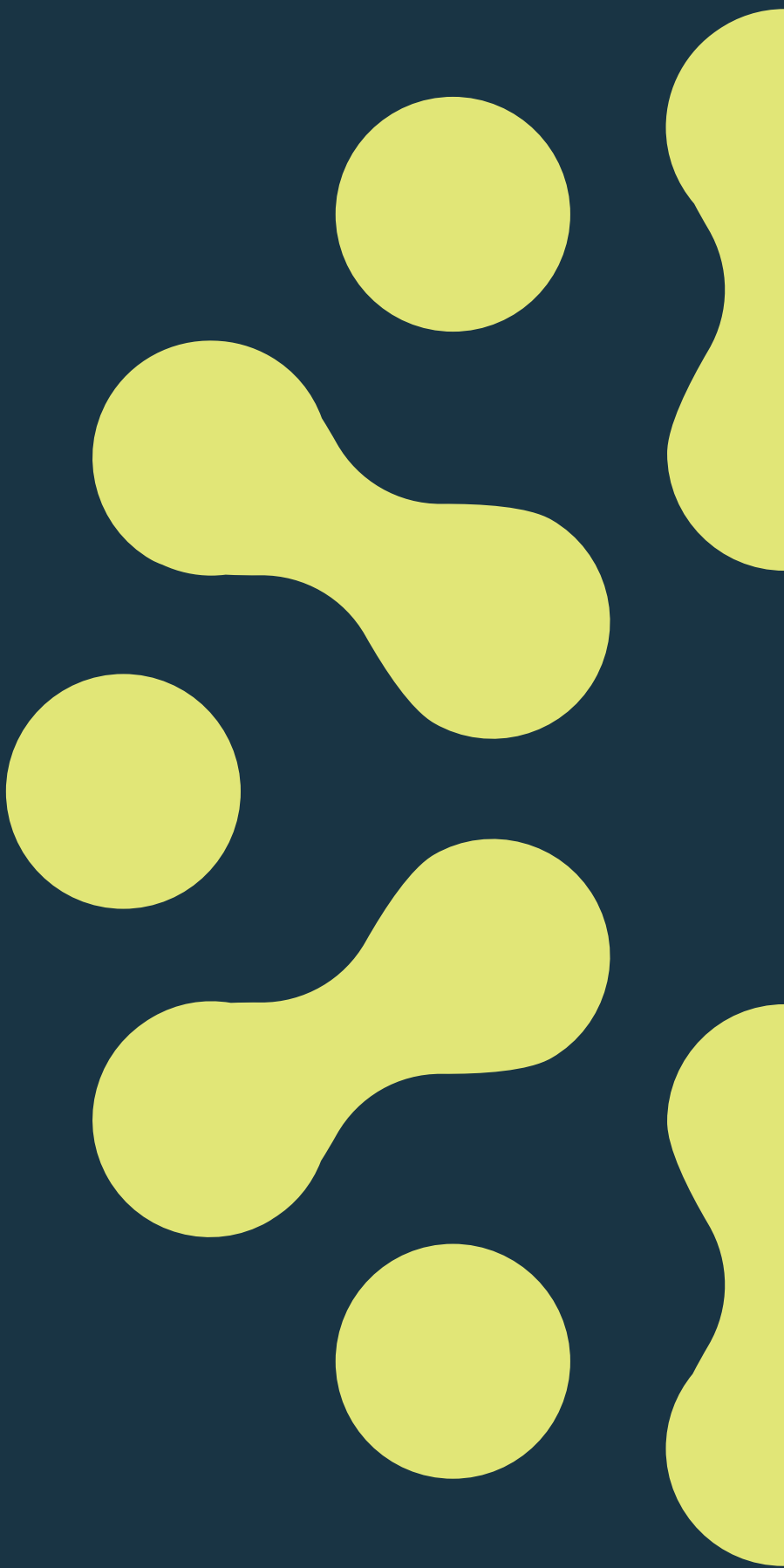
arbeidet vårt, og vi har i denne sammenheng sett behov for å formulere et verdigrunnlag for SESAM. Formålet er å ivareta den eldre og sårbare pasienten, og vise at hensynet til menneskeverdet alltid er mer fundamentalt enn ønsket om mer kunnskap. Etisk vurdering og refleksjon skal med i alle faser av våre prosjekt. Etikk er også et viktig tema i vår forskerskole for brukere. Det er utarbeidet et eget verdidokument.

Samarbeid med kirken ved biskopen

Det er i 2020 etablert et samarbeid med kirken ved biskop Anne Lise Ådnøy. I arbeidet har følgende personer vært med i 2021 fra SESAM: Ingelin Testad, Arnfinn Fiskå, Kristin Aas Nordin og Hilde Rydland Marianayagam. Vi har hatt to møter i 2021 med Bekkefarene menighet og med St. Johannes menighet. I tillegg har leder for diakoniutvalget vært med. Arbeidet fortsetter med undervisning ut mot menighetene i 2022.

Målet med arbeidet er å få en mer demensvennlig/eldrevennlig kirke/menighet.

Ansätze

SESAM lederteam:

Senterleder/professor Ingelin Testad
Forskningsleder/professor Dag Årsland
Fag- og administrativ koordinator Kristin Aas Nordin
Koordinator intervensjonsteam/PostDok Martha Therese Gjesten
Administrasjonskonsulent Helen G. Wigestrand

Regionale ressurspersoner:

Greta Gard Endal, Førde sentralsjukehus
Siri Ueland, Stavanger universitetssjukehus
Hilde R. Marianayagam, Stavanger universitetssjukehus
Halvor Næss, Professor II, Haukeland universitetssjukehus

Fagkonsulent:

Ingrid Langeland

Forskningsskonsulenter:

Nina Ailin Mæland
Mona Halvorsen

Kommunikasjonsrådgiver:

Marius Harlem sluttet 31.08.21

WiseAge prosjektkoordinator:

Ane Haugland sluttet 31.05.21

Forskningssykepleiere:

Reidun Meling
Ann-Cecilie Hopøy
Rita Ydstebø Noreid fra 19.04.21
Margrete Berntsen Da Siqueira, sluttet 12.12.21
Veslemøy Frantzen sluttet 31.05.21

Ph.d.-stipendiater:

Anne Katrine Bergland, disputerte mars 2021
Toril Terum, disputerte november 2021
Lise Birgitte Holteng, foreldrepermisjon fra 15.10.21

Martine Kajander, foreldrepermisjon til 13.09.21

Jon Arild Aakre

Alberto Jaramillo Jimenez

Miguel Borda

Diego Alejandro Torva Rios, fra 01.02.2021

Solveig Kristina Hammonds

Peter Fredrik Fusdahl

Torunn Gudmestad

Anita Sunde fra 01.06.2021

Álvaro Fernandez Quílez

Arne Nakling

Khadija Khalifa

Seniorforskere:

Hogne Sønnestyn

Ragnhild Dønne Østerhus

Anne Katrine Bergland

Martha Therese Gjestsen, postdok

Audun Osland Vik-Mo, postdok

Benedikt Carl Gustav Römer, postdok

Kolbjørn Kallesten Brønnick, professor

Forskeravtale:

Clive Ballard, professor, University of Exeter, 40 % stilling

Anne Corbett, professor, University of Exeter, 10 % stilling

Abdul Hay, professor, King's College, 50 % stilling

Richard Killick, professor, King's College, 30 % stilling

Tibor Hortobaghyi, professor, King's College, 20 % stilling

Chiara de Lucia, forsker II, 100 % stilling

Elena Ribe, forsker II, 100 % stilling

Melissa Barber, postdok, 50 % stilling

Ketil Oppedal, Universitetet i Stavanger

Marita Kallesten Brønnick, masterstudent, sluttet 09.03.2021

Corrina Vossius, forsker/overlege

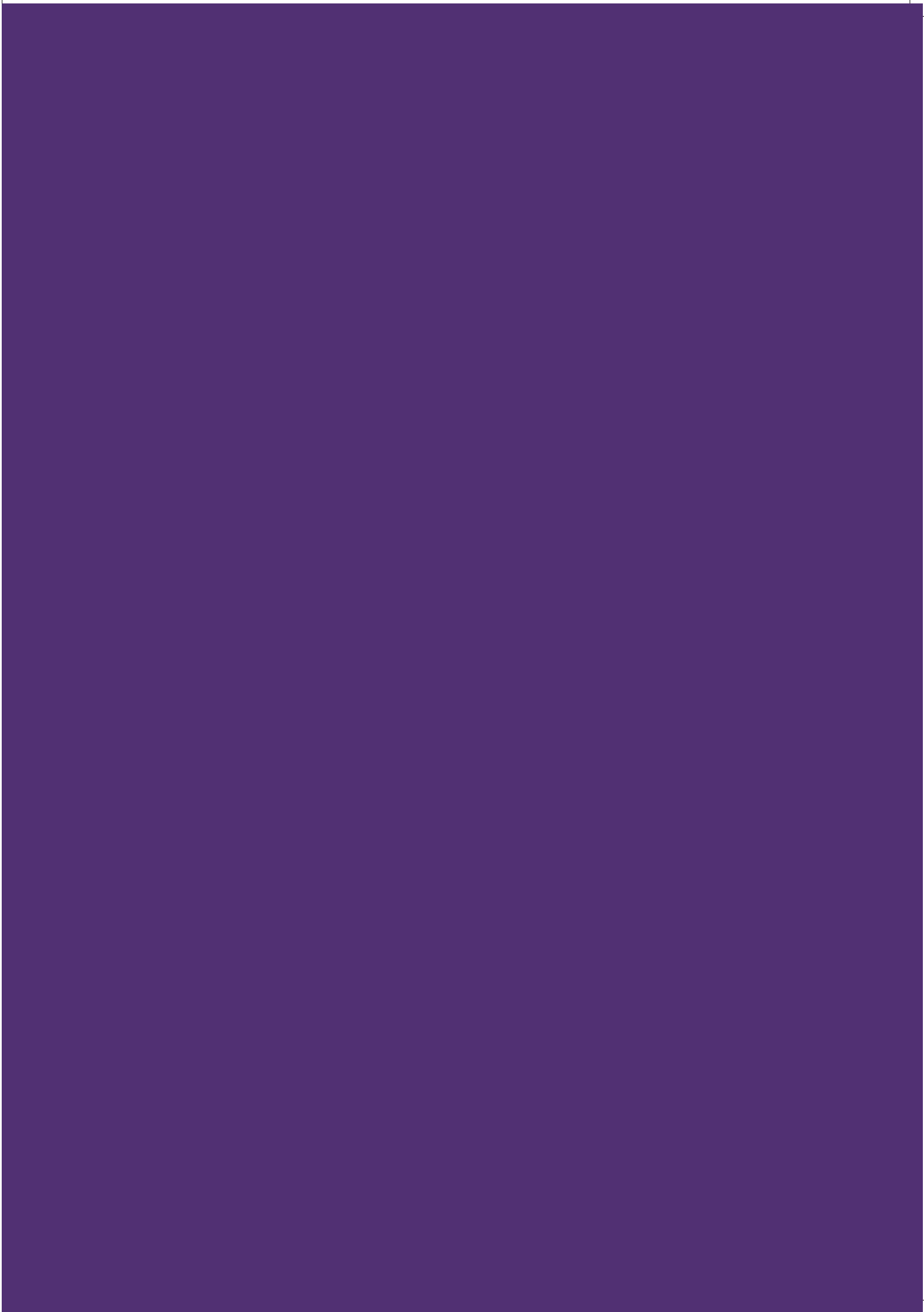
Seniorrådgivere:

Målfrid Meling, sluttet 28.08.2021

Vigdis Vagle

Arnfinn Fiskå

Anne Torsvik Henriksen

Vedlegg 1

SESAM-
aktiviteter 2021

Lokal aktivitet:

DATO/TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
06.01.2021 kl. 10.30–11.00	Teams	Arbeid som demenskoordinator	Planlegge møte	3	Hilde Rydland Marianayagam , Siri Ueland og Kristin Aas Nordin
12.01.2021 kl. 12.00–12.30, hver uke frem til slutten av mai	Digitalt møte	SESAM-FESTIVALEN	Psykopp Ansatte i SESAM	4–7	Kristin Aas Nordin Martha Therese Gjestsen, Ane Haugland , Helen Wigestrands m. flere.
19/1	SESAM, Teams	Nettverksmøte	Demenskoordinatorer		Kristin, Siri, Hilde
22.01.2021 kl. 13.00–14.00	Teams	Møte med Pårørendesenteret	Daglig leder Unn Birkeland	2	Kristin Aas Nordin
25/1	SESAM	Planlegge frokostmøte, ABC-kontakter	Kristin, Hilde, Siri		
27.01.2021 kl. 09.30–11.00	Teams	Frokostmøte, ABC	Ansatte i ulike kommuner	6	Kristin Aas Nordin, Siri Ueland, Nina Ailin Mæland
27.01.2021 kl. 12.00–14.00	Teams	Eldre og rus	Med statsforvalteren i Rogaland	12	Deltaker: Kristin Aas Nordin
10.02.2021 kl. 11.00–15.00	Trones bolig og eldresenter	Oppstartseminar for Demensomsorgens ABC, perm 1	Ansatte i Sandnes kommune	8	Foreleser: Kristin Aas Nordin
22.02.2021 kl. 10–11.00	SESAM (virtuelt)	Styringsgruppemøte PROTECT Norge	Medlemmer av styringsgruppen	8	Jon Arild Aakre(fasilitator) Dag Årslund (møteleder)
23.02.2021 kl. 09.30–10.30	SESAM	HMS	SESAM, Ger. Pol. Og APP	4	Kristin Aas Nordin Helen Wigestrands
09.03.2021	Digital konferanse	Fagkonferansen	USHT	100	Deltaker: Kristin Aas Nordin
10.03.2021 kl. 11.00–15.00	Digitalt møte	Oppstartseminar Demensomsorgens ABC, perm 1	Deltakere fra Klepp og Sokndal	12	Foreleser: Kristin Aas Nordin
22.03.2021 kl. 13.30–ca. 18.30	Atlantic hotell	Team møte	Teamet	5	Karin Smedvig Ingelin Testad Martha Therese Gjestsen Kristin Aas Nordin og Helen Wigestrands
24.03.2021 kl. 11.00–15.00	Digitalt møte	Oppstart-seminar Demensomsorgens ABC, perm 1	Deltakere fra Klepp og Sokndal	12	Foreleser: Kristin Aas Nordin
25.03.21	Digitalt	APSD – Atferdforstyrrelse og psykiske symptom ved demens	Fagnettverk for tilsette i pleie- og omsorgstenestene	Usikkert siden det er digitalt, men ca. 90	USHT/SESAM Foreleser: Thale Kinne Rønqvist, Aldring og helse
20/4	Teams	Geriatric ABC			Ansvar: Siri Underviser: Mari Anne Fjalestad, Monica Borge

28.04.2021 kl. 09.00–10.00	Digitalt møte	Planlegge digital konferanse	Med Fabel	4	Fra SESAM: Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin Ingelin Testad
05.05.2021 kl. 10.30–11.30	Atlantic hotell	Innspilling av velkommen til publikumskveld	Med Sanden media	3	Kristin Aas Nordin
5/5	Teams	ABC-seminar			Ansvar: Siri Underviser: Kirsten Mossige, Marianne Sund, Ragnhild Østerhus
06.05.2021 kl. 09.00–10.00	Digitalt møte	Planlegge digital konferanse	Med Fabel	4	Fra SESAM: Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin
18.05.21	Digitalt	Planlegging for hausten 21	Marta Strandos, Toril Terum frå USHT og Greta Gard Endal SESAM	3	USHT/SESAM
26, 27/5		SESAM-konferanse			
28.05.2021	Sølvberget, bibliotek og kulturhus, Stavanger	ACID+ ph.d.-prosjektet mitt ifm (Forskerstafett)	Publikum	Digitalt/ streaming	Khadija Khalifa Forskerstafett var ledet av Dag Aarsland
30.06.2021 Kl. 10–11.00	SESAM (virtuelt)	Styringsgruppemøte PROTECT Norge	Medlemmer av styringsgruppen	7	Jon Arild (fasilitator) Ingelin (møteleder)
	Tasta sykehjem	Prøveforelesning			Anne Katrine Bergland
23.08.21. kl. 12.00–14.00	SESAM	WiseAge	Styringsgruppen	8	Ingelin Testad, Kristin Aas Nordin, Martha Therese Gjestsen, Helen Wigestrånd og Karin Smedvig fra SESAM
25.08.21 kl. 12.00–14.30	SESAM	Infomøte ABC	Repr. fra ulike kommuner	7	Kristin Aas Nordin, Siri Ueland og Nina Ailin Mæland
26.08.21 kl. 08.15–11.00	Hotell	Ambassadørtreff	Region Stavanger	16	Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin
30.08.21 kl. 10.30–11.30	SESAM	Demensvennlig kirke/ menighet	Repr. fra Bekkefaret menighet, St. Johannes menighet og diakoniutvalget	9	Ingelin Testad, Kristin Aas Nordin, Arnfinn Fiskå, Hilde Rydland Marianayagam og Mona Halvorsen
07.09.21 kl. 11.30–13.30	Statens hus	Eldre og rus	Nettverksmøte med USHT nordfylket og sørfylket, Rogaland A-senter, Statsforvalteren	12	Deltaker: Kristin Aas Nordin
07.09.21	SUS	FOKUS nettverksmøte	FOKUS-kontakter	4	Ingrid Langeland
13.09.21 kl. 12.30–14.30	SESAM	Demensvennlig kirke og menighet	Repr. fra bekkefaret og diakoniutvalget	5	Ingelin Testad, Kristin Aas Nordin, Arnfinn Fiskå, Hilde Rydland Marianayagam og Mona Halvorsen
15.09.21 kl. 18.00–20.00	Ågesentunet	Informasjonsmøte	Åpent møte	30	Kristin Aas Nordin, Jon Arild Aakre
16.09.21 kl. 18.00–20.45	Ågesentunet	Pårørendemøte	Pårørende til personer med demenssykdom	35	Kristin Aas Nordin
22.09.21	Digital konferanse	Pårørendekonferansen	Helsepersonell	Ca. 200	Deltaker: Kristin Aas Nordin

04.10.21 kl. 09.00–13.00	USHT- Sør- Rogaland	Yngre personer med demens	Ansatte som skal starte opp dagtilbud for yngre personer med demens	5	Kristin Aas Nordin
25.10.21 kl. 12.00–14.30	SESAM	Referansegruppemøte	Referansegruppen	10	Ingelin Testad, Kristin Aas Nordin, Martha Therese, Gjestsen og Helen Wigestrands fra SESAM
26.10.21 kl. 12.00 til 28.10.21 kl. 12.00	Utstein Kloster hotell	Møte for ansatte ved SESAM	Nettverksmøte	35	Team + ansatte i SESAM
01.11.21 kl. 18.00–21.00	Kjerkjaneset, Egersund	Pårørendemøte	For pårørende	40	Kristin Aas Nordin
09.11.21 kl. 12.30–14.30	SESAM	Demensvennlig kirke og menighet	Repr. fra Bekkefarete kirke og diakoniutvalg	2	Ingelin Testad Kristin Aas Nordin Mona Halvorsen Arnfinn Fiskå
15.11.21. kl. 11.00–15.00	Thon hotell Stavanger	Nettverksmøte i samarbeid med Statsforvalteren	Utredning og oppfølging etter demensdiagnose	40	Kristin Aas Nordin Siri Ueland Martha Therese Gjestsen
16.11.21 kl. 12.00–14.00	STATENS HUS	Møte med USHT sørfylket, nordfylket og repr. fra Statsforvalteren. I tillegg til repr. fra Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse	ABC-satsningen i Rogaland	9	Kristin Aas Nordin
15.12.21 kl. 13.30–14.15	Digitalt	Informasjon om arbeidet på SESAM	Ansatte på B1	20	Kristin Aas Nordin

Regional aktivitet:

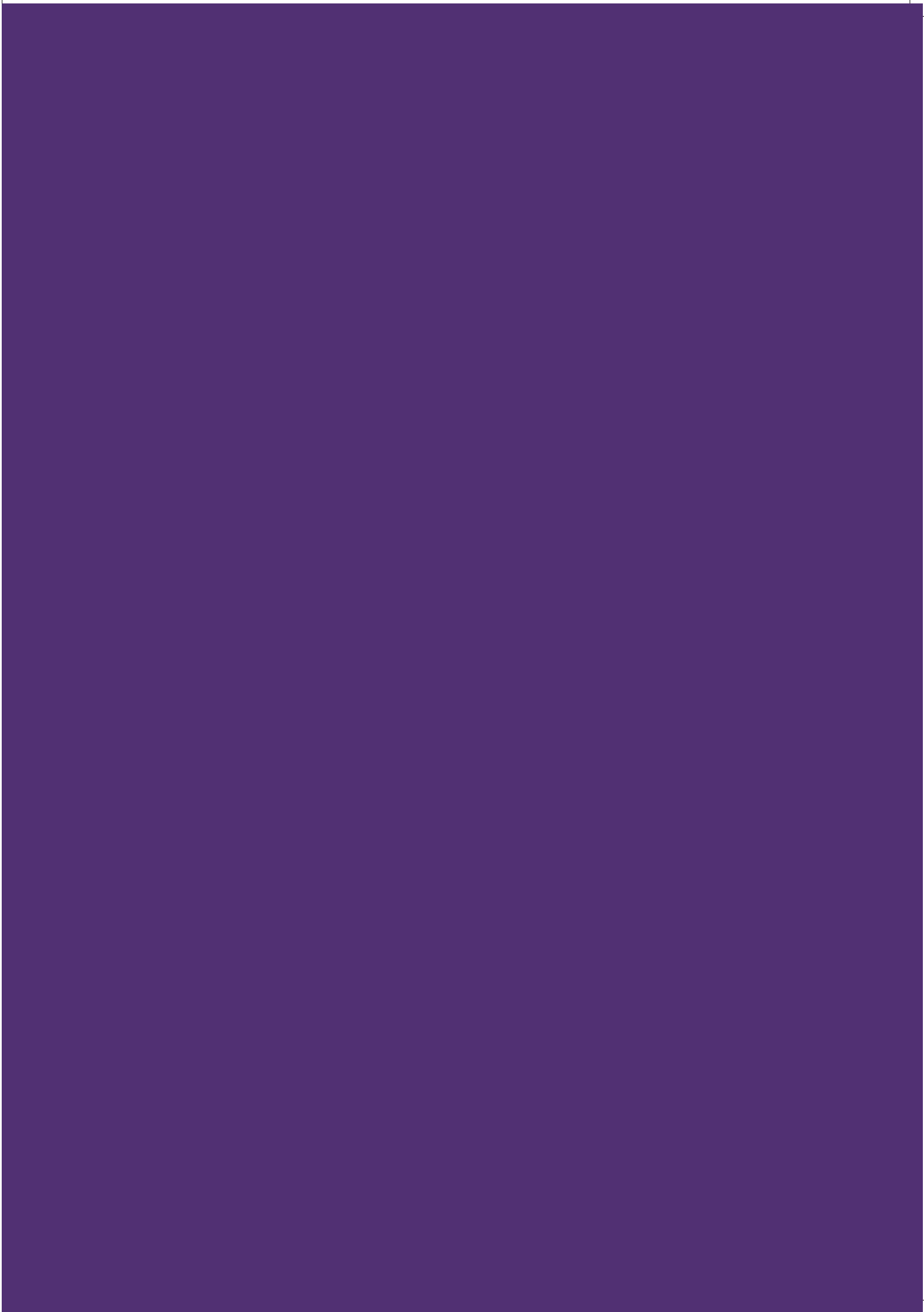
DATO/TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
02.02.2021 kl. 12.30–13.30	Teams	Demensvennlig samfunn, Rogaland	Nasjonalforeningen for folkehelse og fylkeskommunen	6	Ane Haugland, Ingelin Testad, Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin
17.02.2021 kl. 10.30–11.00	Teams	Samarbeidsmøte	USHT Rogaland nordfylket SESAM Med Olaug Hindal	2	Kristin Aas Nordin
22.03.2021 kl. 12.30–13.30	Teams	Demensvennlig samfunn, Rogaland	Nasjonalforeningen for folkehelse og fylkeskommunen	6	Ane Haugland, Ingelin Testad, Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin
14.04.2021 kl. 10.00–11.30	Teams	Demensvennlig samfunn, Rogaland	Nasjonalforeningen for folkehelse og fylkeskommunen	6	Ane Haugland, Ingelin Testad, Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin
15.04.2021 kl. 12.00–14.30	Teams	Referansegruppemøte	Referansegruppen	12	Fra SESAM: Ingelin Testad, Martha Therese Gjestsen, Kristin Aas Nordin og Helen Wigestrånd
05.05.2021 kl. 13.00–14.00	Teams	Demensvennlig samfunn, Rogaland	Nasjonalforeningen for folkehelse og fylkeskommunen	6	Ane Haugland, Ingelin Testad, Mona Halvorsen og Kristin Aas Nordin
28. 05 2021	WiseAge fest – forskerstafett	PROTECT Norge	WiseAge	?	Jon Arild Aakre (foredrag)
28.05.21	Digitalt/ Sølvberget Stavanger	FOKUS nettverksmøte	Lise Birgitte Holteng, Ingrid Langeland, Kristin Aas Nordin, Audun Vik-Mo, Ingelin Testad. FOKUS sykehjem	10	Lise Birgitte Holteng, Ingrid Langeland
07.10.21.	Førde	Fagmøte på Førde sentralsjukehus	Ansatte ved sykehuset	35	Kristin Aas Nordin
3–4/11	Oslo	ABC-dager			Aldring og helse
05.11.21	Bergen	Disputas	For Toril Terum	40	Fra SESAM: Ingelin Testad, Martha Therese Gjestsen, Kristin Aas Nordin, Ragnhild Djonne Østerhus
18.11.21	Bergen	Fag- og ledernetts- møte	Deltakere fra Helse Førde, Helse Bergen og Helse Stavanger	20	Fra SESAM: Kristin Aas Nordin Siri Ueland

Nasjonal aktivitet:

DATO/TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
13.01.2021 kl. 13.00–14.00	Zoom	Shape	Repr. Fra SESAM , Aldring og helse og Innlandet	6	Martha Therese Gjesten, Kristin Aas Nordin og Nina Ailin Mæland
20.01.2021	Zoom	Shape	Kurslederkurs	15	Martha Therese Gjesten, Ingelin Testad, Vigdis Vagle, Kristin Aas Nordin og Nina Ailin Mæland.
26.01.2021 kl. 10.00–12.00	Teams	Referansegruppemøte, ABC	Aldring og helse	10	Deltaker: Kristin Aas Nordin
17.02. kl. 09.15–10.00	Teams	Shape	Møte med Ida Wulf Jensen i Aldring og helse	2	Kristin Aas Nordin
	GerIT	Prøveforelesning			Anne Katrine Bergland
09.09.21–10.09.21	Trondheim	Landskonferanse faggruppen sykepleiere innen geriatri og demens	Demens og geriatri	80	Deltaker: Kristin Aas Nordin
03.11.21–04.11.21	Oslo	Gardermoen-seminaret	ABC	85	Deltakere: Kristin Aas Nordin og Siri Ueland
08.12.21 og 09.12.21	Digitalt	Demensdagene	Helsepersonell	Ca. 1000	Innlegg ved: Ingelin Testad, Martha Therese Gjesten Deltaker: Kristin Aas Nordin

Internasjonal aktivitet:

DATO/TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
25.02.21	Digitalt	Møte i sykehjemnettverk	FOKUS og Care Home Research Network	8	Lise Birgitte Holteng, Miguel Vasconcelos Da Silva
15.04.21	Digitalt	Møte i sykehjemnettverk	FOKUS og Care Home Research Network	8	Lise Birgitte Holteng, Miguel Vasconcelos Da Silva
21.04.2021 kl. 12–13.00	(Virtuelt møte)		Translational research meeting aging group (KCL, SESAM etc.)	15–20	Jon Arild Aakre (innlegg)
23.04.2021	University of Exeter (virtuell møte)	PROTECT samarbeids- møte med UK	PROTECT Norge og UK administratorer og plattformutviklere	6–10	Jon Arild Aakre (deltakere) Nina (deltakere) Ane (deltaker)
25.05.2021 kl. 14.00	SESAM- konferansen: internasjonal forskningsdag	Posterpresentasjon: Assessing self-reported sleep fragmentation and sleep duration and its association with cognition in a large online community-based aging cohort	Deltakere på forskningsdag		Jon Arild Aakre
16.06.2021	University of Exeter (virtuelt møte)	PROTECT samarbeidsmøte med UK	PROTECT Norge og UK administratorer og plattformutviklere	6–10	Jon Arild (deltakere) Nina (deltakere) Ane
28.06.2021	University of Exeter (virtuell forelesning)	Etikk i forskning	Førsteårsstudenter v/Nursing Academy		Jon Arild (foreleser) Lise Birgitte (foreleser) Martha (foreleser)
28.06.21	Digitalt/ University of Exeter	Undervisning i forskningsetikk	Sykepleierstudenter ved Universitetet i Exeter. Martha Therese Gjestsen, Jon Arild Aakre, Lise Birgitte Holteng	25	Martha Therese Gjestsen, Jon Arild Aakre, Lise Birgitte Holteng

Vedlegg 2

ABC-seminar
2021

Sammen åpner vi opp for en bedre alderdom

Brukermedvirkning • Forskning • Kunnskapsformidling

SESAM

Regionalt kompetansesenter for
eldremedisin og samhandling

ABC Seminar 2021

TID	PERM	TEMA	FORELESER	ANTALL DELTATT
27.01.21 SUS	Frokost- og lunsjmøte	Informasjonsmøte	Kristin Aas Nordin	6
10.02.21 Sandnes	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	8
16.02.21 SUS	Eldreomsorgens ABC Aldring og omsorg,	Ernæring	Lise Birgitte Holteng	Avlyst
10.03.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	12
11.03.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Takling av utfordrende adferd	Jørgen Tjørhom og Martha Skjæveland	17
17.03.21 Sandnes	Demensomsorgens ABC	Ulike miljøbehandlings- modeller og kartleggingsverktøy	Ingrid Langeland og Hilde Rydland Marianayagam	6
24.03.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	10
07.04.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Ulike miljøbehandlings- modeller og kartleggingsverktøy	Ingrid Langeland og Hilde Rydland Marianayagam	21
14.04.21 Digitalt	Eldreomsorgens ABC, Seminar 1	Psykiske sykdommer i eldre år	Ingrid Langeland Maria Magdalena Chiruta	17
15.04.21 Digitalt	Eldreomsorgens ABC Seminar 2	Psykiske sykdommer i eldre år	Ingrid Langeland	50
20.04.21 Digitalt	Eldreomsorgens ABC Geriatrici	Hva er geriatri, delir, infeksjons- sykdommer	Mari Anne Fjalstad Monica Borge	6
21.04.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Takling av utfordrende adferd	Jørgen Tjørhom og Martha Skjæveland	8
05.05.21 Digitalt	Eldreomsorgens ABC	Legemidler og eldre, aktivitet	Ragnhild Djonne Østerhus, Kirsten Mossige, Marianne Sund	16
06.05.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Personen med demens	Jørgen Tjørhom	Avlyst

12.05.21 Digitalt	ABC Musikkbasert miljøbehandling	Musikkbasert miljøbehandling	Kristin Aas Nordin	Avlyst
20.05.21 Digitalt	Demensomsorgens ABC	Personen med demens	Jørgen Tjørhom	24
03.06.21 Sandnes	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	20
25.08.21 SUS	Frokost- og lunsjmøte	Informasjonsmøte	Kristin Aas Nordin	9
30.08.21 Hå	Demensomsorgens ABC	Takling av utfordrende adferd	Jørgen Tjørhom og Martha Skjæveland	17
02.09.21 Hå	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	15
15.09.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	21
30.09.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	17
06.10.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Takling av utfordrende adferd	Jørgen Tjørhom og Martha Skjæveland	10
07.10.21 SUS	Eldreomsorgens ABC, Geriatri	Sykdommer i muskel og skjelettsystemet, diabetes mellitus og palliasjon.	Siri Ueland, Kristin Eikill, Mari Anne Jalestad og Lis Herredsvela Vatn	10
13.10.21 Hå	Demensomsorgens ABC	Ulike miljøbehandlingsmodeller og kartleggingsverktøy	Ingrid Langeland og Hilde Rydland Marianayagam	7
21.10.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Pannelappsdemens	Jørgen Tjørhom	15
08.11.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	17
09.11.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Ulike miljøbehandlingsmodeller og kartleggingsverktøy	Ingrid Langeland og Hilde Rydland Marianayagam	7
10.11.21 SUS	Eldreomsorgens ABC, Seminar 1	Psykiske sykdommer i eldre år	Ingrid Langeland og Maria Magdalena Chiruta	8
10.11.21 Randaberg	Demensomsorgens ABC	Oppstartseminar	Kristin Aas Nordin	36

11.11.21 SUS	Eldreomsorgens ABC Seminar 2	Psykiske sykdommer i eldre år	Ingrid Langeland og Maria Magdalena Chiruta	13
18.11.21 SUS	Demensomsorgens ABC <i>Flyttet til den 22/11 pga. sykdom hos foreleser</i>	Takling av utfordrende adferd	Jørgen Tjørhom og Martha Skjæveland	15
22.11.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Takling av utfordrende adferd	Jørgen Tjørhom og Martha Skjæveland	7
25.11.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Ulike miljøbehandlings- modeller og kartleggingsverktøy	Ingrid Langeland og Hilde Rydland Marianayagam	17
01.12.21 SUS	ABC Musikkbasert miljøbehandling <i>(Flyttes til 23/3-22)</i>	Musikkbasert miljøbehandling	Kristin Aas Nordin	Avlyst
02.12.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Personen med demens	Jørgen Tjørhom	7
07.12.21 SUS	Demensomsorgens ABC	Pannelappsdemens	Jørgen Tjørhom	24

Totalt 33 seminarer med 493 deltakere ble gjennomført.

SESAM

51 51 56 19 / sesam@sus.no / www.sus.no/sesam

Postadr.: SESAM, postboks 8100, 4068 Stavanger

Besøksadr.: Jan Johnsens gate 16, 4011 Stavanger

Vedlegg 3

Publikasjoner
SESAM 2021

I 2021 hadde SESAM 62 publikasjoner i ulike tidsskrifter – 14 er nivå 2 publikasjoner, og 1 er nivå 0. 1 artikkel er rapportert inn i 2020.

1. **Ajmi SC, Kurz MW, Ersdal H, Lindner T, Goyal M, Issenberg SB, Vossius C**
Cost-effectiveness of a quality improvement project, including simulation-based training, on reducing door-to-needle times in stroke thrombolysis. *BMJ Qual Saf.* 2021 Oct 1;bmjqs-2021-013398. Online ahead of print. PMID: 34599087
2. **Alme KN, Askim T, Assmus J, Mollnes TE, Naik M, Næss H, Saltvedt I, Ueland PM, Ulvik A, Knapskog AB.**
Investigating novel biomarkers of immune activation and modulation in the context of sedentary behaviour: a multicentre prospective ischemic stroke cohort study. *BMC Neurol.* 2021 Aug 16;21(1):318. PMID: 34399717. Nivå 1
3. **Alme KN, Ulvik A, Askim T, Assmus J, Mollnes TE, Naik M, Næss H, Saltvedt I, Ueland PM, Knapskog AB.**
Neopterin and kynurenic acid as predictors of stroke recurrence and mortality: a multicentre prospective cohort study on biomarkers of inflammation measured three months after ischemic stroke. *BMC Neurol.* 2021 Dec 8;21(1):476. PMID: 34879833. Nivå 1
4. **Al-Harrasi AM, Iqbal E, Tsamakis K, Lasek J, Gadelrab R, Soysal P, Kohlhoff E, Tsiptsios D, Rizos E, Perera G, Aarsland D, Stewart R, Mueller C.**
Motor signs in Alzheimer's disease and vascular dementia: Detection through natural language processing, co-morbid features and relationship to adverse outcomes. *Exp Gerontol.* 2021 Jan 12;146:111223. PMID: 33450346. Nivå 1
5. **Aarli SJ, Thomassen L, Waje-Andreassen U, Logallo N, Kvistad CE, Næss H, Fromm A.**
The Course of Carotid Plaque Vulnerability Assessed by Advanced Neurosonology. *Front Neurol.* 2021 Aug 20;12:702657. eCollection 2021. PMID: 34489850. Nivå 1
6. **Ashton NJ, Janelidze S, Al Khleifat A, Leuzu A, van der Ende EL, Karikari TK, Benedet AL, Pascoal TA, Lleó A, Parnetti L, Galimberti D, Bonanni L, Pilotto A, Padovani A, Lycke J, Novakova L, Axelsson M, Velayudhan L, Rabinovici GD, Miller B, Pariante C, Nikkheslat N, Resnick SM, Thambisetty M, Schöll M, Fernández-Eulate G, Gil-Bea FJ, López de Munain A, Al-Chalabi A, Rosa-Neto P, Strydom A, Svenningsson P, Stomrud E, Santillo A, Aarsland D, van Swieten JC, Palmqvist S, Zetterberg H, Blennow K, Hye A, Hansson O.**
A multicentre validation study of the diagnostic value of plasma neurofilament light. *Nat Commun.* 2021 Jun 7;12(1):3400. PMID: 34099648. Nivå 2
7. **Attems J, Toledo JB, Walker L, Gelpi E, Gentleman S, Halliday G, Hortobagyi T, Jellinger K, Kovacs GG, Lee EB, Love S, McAleese KE, Nelson PT, Neumann M, Parkkinen L, Polvikoski T, Sikorska B, Smith C, Grinberg LT, Thal DR, Trojanowski JQ, McKeith IG.**
Neuropathological consensus criteria for the evaluation of Lewy pathology in post-mortem brains: a multi-centre study. *Acta Neuropathol.* 2021 Feb;141(2):159-172. Epub 2021 Jan 5. PMID: 33399945. Nivå 1
8. **Barra M, Faiz KW, Dahl FA, Naess H.**
Stroke Mimics on the Stroke Unit - Temporal

- trends 2008-2017 at a large Norwegian university hospital. *Acta Neurol Scand.* 2021 Dec;144(6):695-705. Epub 2021 Sep 9. PMID: 34498731. Nivå 1
9. **Bauckneht M, Chincarini A, Brendel M, Rominger A, Beyer L, Bruffaerts R, Vandenberghe R, Kramberger MG, Trost M, Garibotto V, Nicastro N, Frisoni GB, Lemstra AW, van Berckel BNM, Pilotto A, Padovani A, Ochoa-Figueroa MA, Davidsson A, Camacho V, Peira E, Arnaldi D, Pardini M, Donegani MI, Raffa S, Miceli A, Sambuceti G, Aarsland D, Nobili F, Morbelli S.**
Associations among education, age, and the dementia with Lewy bodies (DLB) metabolic pattern: A European-DLB consortium project. *Alzheimers Dement.* 2021 Feb 2. PMID: 33528089. Nivå 1 6.
 10. **Berg SH, O'Hara JK, Shortt MT, Thune H, Brønnick KK, Lungu DA, Røislien J, Wiig S.**
Health authorities' health risk communication with the public during pandemics: a rapid scoping review. *BMC Public Health.* 2021 Jul 15;21(1):1401. PMID: 34266403. Nivå 1
 11. **Borda MG, Ayala Copete AM, Tovar-Rios DA, Jaramillo-Jimenez A, Giil LM, Soennesyn H, Gómez-Arteaga C, Venegas-Sanabria LC, Kristiansen I, Chavarro-Carvajal DA, Caicedo S, Cano-Gutierrez CA, Vik-Mo A, Aarsland D.**
Association of Malnutrition with Functional and Cognitive Trajectories in People Living with Dementia: A Five-Year Follow-Up Study. *J Alzheimers Dis.* 2021 Jan 13. PMID: 33459715. Nivå 1
 12. **Borda MG, Bani Hassan E, Weon J, Wakabayashi H, Tovar-Rios DA, Oppedal K, Aarsland D, Duque G.**
Muscle volume and intramuscular fat of the tongue evaluated with MRI predict malnutrition in people living with dementia: a five-year follow-up study. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci.* 2021 Aug 2;glab224. Online ahead of print. PMID: 34338751. Nivå 2
 13. **Borda MG, Castellanos-Perilla N, Tovar-Rios DA, Oesterhus R, Soennesyn H, Aarsland D.**
Polypharmacy is associated with functional decline in Alzheimer's disease and Lewy body dementia. *Arch Gerontol Geriatr.* 2021 Sep-Oct;96:104459. Epub 2021 Jun 24. PMID: 34225098. Nivå 1
 14. **Borda MG, Jaramillo-Jimenez A, Oesterhus R, Santacruz JM, Tovar-Rios DA, Soennesyn H, Cano-Gutierrez CA, Vik-Mo AO, Aarsland D.**
Benzodiazepines and antidepressants: effects on cognitive and functional decline in Alzheimer's disease and Lewy body dementia. *Int J Geriatr Psychiatry.* 2020 Dec 31. PMID: 33382911 Nivå 1
 15. **Borda MG, Venegas-Sanabria LC, Barcia-Clifuentes E, Gomes RC, Cano-Gutierrez CA, Tovar-Rios DA, Aarsland V, Khalifa K, Jaramillo-Jimenez A, Aarsland D, Soennesyn H**
Body mass index, performance on activities of daily living and cognition: analysis in two different populations. *BMC Geriatr.* 2021 Mar 12;21(1):177. PMID: 33711937. Nivå 1
 16. **Bridi JC, Bereczki E, Smith SK, Poças GM, Kottler B, Domingos PM, Elliott CJ, Aarsland D, Hirth F.**
Presynaptic accumulation of α -synuclein causes synaptopathy and progressive neurodegeneration in *Drosophila*. *Brain Commun.* 2021 Mar 22;3(2):fcab049. eCollection 2021. PMID: 33997781. Nivå 1

17. **Brønnick K, Evald L, Duez CHV, Grejs AM, Jeppesen AN, Kirkegaard H, Nielsen JF, Søreide E.**
Biomarker prognostication of cognitive impairment may be feasible even in out-of-hospital cardiac arrest survivors with good neurological outcome. *Resuscitation*. 2021 Feb 22;S0300-9572(21)00083-6. PMID: 33631291. Nivå 2
18. **Chia R, Sabir MS, Bandres-Ciga S, Saez-Atienzar S, Reynolds RH, Gustavsson E, Walton RL, Ahmed S, Viollet C, Ding J, Makarious MB, Diez-Fairen M, Portley MK, Shah Z, Abramzon Y, Hernandez DG, Blauwendraat C, Stone DJ, Eicher J, Parkkinen L, Ansorge O, Clark L, Honig LS, Marder K, Lemstra A, St George-Hyslop P, Londos E, Morgan K, Lashley T, Warner TT, Jaunmuktane Z, Galasko D, Santana I, Tienari PJ, Myllykangas L, Oinas M, Cairns NJ, Morris JC, Halliday GM, Van Deerlin VM, Trojanowski JQ, Grassano M, Calvo A, Mora G, Canosa A, Floris G, Bohannon RC, Brett F, Gan-Or Z, Geiger JT, Moore A, May P, Krüger R, Goldstein DS, Lopez G, Tayebi N, Sidransky E; American Genome Center, Norcliffe-Kaufmann L, Palma JA, Kaufmann H, Shakkottai VG, Perkins M, Newell KL, Gasser T, Schulte C, Landi F, Salvi E, Cusi D, Masliah E, Kim RC, Caraway CA, Monuki ES, Brunetti M, Dawson TM, Rosenthal LS, Albert MS, Pletnikova O, Troncoso JC, Flanagan ME, Mao Q, Bigio EH, Rodríguez-Rodríguez E, Infante J, Lage C, González-Aramburu I, Sanchez-Juan P, Ghetti B, Keith J, Black SE, Masellis M, Rogaeva E, Duyckaerts C, Brice A, Lesage S, Xiromerisiou G, Barrett MJ, Tilley BS, Gentleman S, Logroscino G, Serrano GE, Beach TG, McKeith IG, Thomas AJ, Attems J, Morris CM, Palmer L, Love S, Troakes C, Al-Sarraj S, Hodges AK, Aarsland D, Klein G, Kaiser SM, Woltjer R, Pastor P, Bekris LM, Leverenz JB, Besser LM, Kuzma A, Renton AE, Goate A, Bennett DA, Scherzer CR, Morris HR, Ferrari R, Albani D, Pickering-Brown S, Faber K, Kukull WA, Morenas-Rodriguez E, Lleó A, Fortea J, Alcolea D, Clarimon J, Nalls MA, Ferrucci L, Resnick SM, Tanaka T, Foroud TM, Graff-Radford NR, Wszolek ZK, Ferman T, Boeve BF, Hardy JA, Topol EJ, Torkamani A, Singleton AB, Ryten M, Dickson DW, Chiò A, Ross OA, Gibbs JR, Dalgard CL, Traynor BJ, Scholz SW.**
Genome sequencing analysis identifies new loci associated with Lewy body dementia and provides insights into its genetic architecture. *Nat Genet*. 2021 Feb 15. PMID: 33589841. Nivå 2
19. **Chu CS, Yang FC, Tseng PT, Stubbs B, Dag A, Carvalho AF, Thompson T, Tu YK, Yeh TC, Li DJ, Tsai CK, Chen TY, Ikeda M, Liang CS, Su KP.**
Treatment Efficacy and Acceptability of Pharmacotherapies for Dementia with Lewy Bodies: A Systematic Review and Network Meta-Analysis. *Arch Gerontol Geriatr*. 2021 Sep-Oct;96:104474.. Epub 2021 Jul 2. PMID: 34256210
20. **Creese B, Khan Z, Henley W, O'Dwyer S, Corbett A, Vasconcelos Da Silva M, Mills K, Wright N, Testad I, Aarsland D, Ballard C.**
Loneliness, physical activity, and mental health during COVID-19: a longitudinal analysis of depression and anxiety in adults over the age of 50 between 2015 and 2020. *Int Psychogeriatr*. 2021 May;33(5):505-514. Epub 2020 Dec 17. PMID: 33327988. Nivå 1
21. **Creese B, Arathimos R, Brooker H, Aarsland D, Corbett A, Lewis C, Ballard C, Ismail Z.**
Genetic risk for Alzheimer's disease, cognition, and mild behavioral impairment in healthy older adults. *Alzheimers Dement (Amst)*. 2021 Mar 17;13(1):e12164. eCollection 2021. PMID: 33748395. Nivå 1

22. D'Antonio F, Kane J, Ibañez A, Lewis S, Camicio R, Wang H, Yu Y, Zhang J, Ji Y, Borda M, Mridula Kandadai R, Babiloni C, Bonanni L, Ikeda M, Boeve B, Leverenz J, Aarsland D. Dementia with Lewy bodies research consortia: a global perspective from the ISTAART Lewy body dementias Professional Interest Area (PIA) working group. *Alzheimers Dement (Amst)*. 2021 Sep 14;13(1):e12235. eCollection 2021. PMID: 34541289. Nivå 1
23. DeMichele-Sweet MAA, Klei L, Creese B, Harwood JC, Weamer EA, McClain L, Sims R, Hernandez I, Moreno-Grau S, Tárraga L, Boada M, Alarcón-Martín E, Valero S; NIA-LOAD Family Based Study Consortium, Alzheimer's Disease Genetics Consortium (ADGC), Liu Y, Hooli B, Aarsland D, Selbaek G, Bergh S, Rongve A, Saltvedt I, Skjellegrind HK, Engdahl B, Stordal E, Andreassen OA, Djurovic S, Athanasiu L, Seripa D, Borroni B, Albani D, Forloni G, Mecocci P, Serretti A, De Ronchi D, Politis A, Williams J, Mayeux R, Foroud T, Ruiz A, Ballard C, Holmans P, Lopez OL, Kamboh MI, Devlin B, Sweet RA. Genome-wide association identifies the first risk loci for psychosis in Alzheimer disease. *Mol Psychiatry*. 2021 Jun 10. Online ahead of print. PMID: 34112972. Nivå 2
24. de Rojas I, Moreno-Grau S, Tesi N, Grenier-Boley B, Andrade V, Jansen IE, Pedersen NL, Stringa N, Zettergren A, Hernández I, Montreal L, Antúnez C, Antonell A, Tankard RM, Bis JC, Sims R, Bellenguez C, Quintela I, González-Perez A, Calero M, Franco-Macías E, Macías J, Blesa R, Cervera-Carles L, Menéndez-González M, Frank-García A, Royo JL, Moreno F, Huerto Vilas R, Baquero M, Diez-Fairen M, Lage C, García-Madrona S, García-González P, Alarcón-Martín E, Valero S, Sotolongo-Grau O, Ullgren A, Naj AC, Lemstra AW, Benaque A, Pérez-Cordón A, Benussi A, Rábano A, Padovani A, Squassina A, de Mendonça A, Arias Pastor A, Kok AAL, Meggy A, Pastor AB, Espinosa A, Corma-Gómez A, Martín Montes A, Sanabria Á, DeStefano AL, Schneider A, Haapasalo A, Kinhult Ståhlbom A, Tybjærg-Hansen A, Hartmann AM, Spottke A, Corbatón-Anchuelo A, Rongve A, Borroni B, Arosio B, Nacmias B, Nordestgaard BG, Kunkle BW, Charbonnier C, Abdelnour C, Masullo C, Martínez Rodríguez C, Muñoz-Fernandez C, Dufouil C, Graff C, Ferreira CB, Chillotti C, Reynolds CA, Fenoglio C, Van Broeckhoven C, Clark C, Pisanu C, Satizabal CL, Holmes C, Buiza-Rueda D, Aarsland D, Rujescu D, Alcolea D, Galimberti D, Wallon D, Seripa D, Grünblatt E, Dardiotis E, Düzel E, Scarpini E, Conti E, Rubino E, Gelpi E, Rodriguez-Rodriguez E, Duron E, Boerwinkle E, Ferri E, Tagliavini F, Küçükali F, Pasquier F, Sanchez-Garcia F, Mangialasche F, Jessen F, Nicolas G, Selbæk G, Ortega G, Chêne G, Hadjigeorgiou G, Rossi G, Spalletta G, Giaccone G, Grande G, Binetti G, Papenberg G, Hampel H, Bailly H, Zetterberg H, Soininen H, Karlsson IK, Alvarez I, Appollonio I, Giegling I, Skoog I, Saltvedt I, Rainero I, Rosas Allende I, Hort J, Diehl-Schmid J, Van Dongen J, Vidal JS, Lehtisalo J, Wiltfang J, Thomassen JQ, Kornhuber J, Haines JL, Vogelgsang J, Pineda JA, Fortea J, Popp J, Deckert J, Buerger K, Morgan K, Fließbach K, Sleegers K, Molina-Porcel L, Kilander L, Weinhold L, Farrer LA, Wang LS, Kleineidam L, Farotti L, Parnetti L, Tremolizzo L, Hausner L, Benussi L, Froelich L, Ikram MA, Deniz-Naranjo MC, Tsolaki M, Rosende-Roca M, Löwenmark M, Hulsman M, Spallazzi M, Pericak-Vance MA, Esiri M, Bernal Sánchez-Arjona M, Dalmaso MC, Martínez-Larrad MT, Arcaro M, Nöthen MM, Fernández-Fuertes M,

- Dichgans M, Ingelsson M, Herrmann MJ, Scherer M, Vyhnaek M, Kosmidis MH, Yannakoulia M, Schmid M, Ewers M, Heneka MT, Wagner M, Scamosci M, Kivipelto M, Hiltunen M, Zulaica M, Alegret M, Fornage M, Roberto N, van Schoor NM, Seidu NM, Banaj N, Armstrong NJ, Scarmeas N, Scherbaum N, Goldhardt O, Hanon O, Peters O, Skrobot OA, Quenez O, Lerch O, Bossù P, Caffarra P, Dionigi Rossi P, Sakka P, Hoffmann P, Holmans PA, Fischer P, Riederer P, Yang Q, Marshall R, Kalara RN, Mayeux R, Vandenberghe R, Cecchetti R, Ghidoni R, Frikke-Schmidt R, Sorbi S, Hägg S, Engelborghs S, Helisalmi S, Botne Sando S, Kern S, Archetti S, Boschi S, Fostinelli S, Gil S, Mendoza S, Mead S, Ciccone S, Djurovic S, Heilmann-Heimbach S, Riedel-Heller S, Kuulasmaa T, Del Ser T, Lebouvier T, Polak T, Ngandu T, Grimmer T, Bessi V, Escott-Price V, Giedraitis V, Deramecourt V, Maier W, Jian X, Pijnenburg YAL; EADB contributors; GR@ACE study group; DEGESCO consortium; IGAP (ADGC, CHARGE, EADI, GERAD); PGC-ALZ consortia, Kehoe PG, Garcia-Ribas G, Sánchez-Juan P, Pastor P, Pérez-Tur J, Piñol-Ripoll G, Lopez de Munain A, García-Alberca JM, Bullido MJ, Álvarez V, Lleó A, Real LM, Mir P, Medina M, Scheltens P, Holstege H, Marquié M, Sáez ME, Carracedo Á, Amouyel P, Schellenberg GD, Williams J, Seshadri S, van Duijn CM, Mather KA, Sánchez-Valle R, Serrano-Ríos M, Orellana A, Tárraga L, Blennow K, Huisman M, Andreassen OA, Posthuma D, Clarimón J, Boada M, van der Flier WM, Ramirez A, Lambert JC, van der Lee SJ, Ruiz A.
- Common variants in Alzheimer's disease and risk stratification by polygenic risk scores. *Nat Commun.* 2021 Jun 7;12(1):3417. PMID: 34099642. Nivå 2
25. Døli H, Helland, WA, Helland, T, Næss Hm Hofstad H, Specht K. Associations between stroke severity, aphasia severity, lesion location, and lesion size in acute stroke, and aphasia severity one year post stroke. *Aphasiology* 2021. <https://doi.org/10.1080/02687038.2021.2013430>, Nivå 1
26. Einstad MS, Saltvedt I, Lydersen S, Ursin MH, Munthe-Kaas R, Ihle-Hansen H, Knapskog AB, Askim T, Beyer MK, Næss H, Seljeseth YM, Ellekjær H, Thingstad P. Associations between post-stroke motor and cognitive function: a cross-sectional study. *BMC Geriatr.* 2021 Feb 5;21(1):103. PMID: 33546620. Nivå 1
27. Etmnani K, Soliman A, Davidsson A, Chang JR, Martínez-Sanchis B, Byttner S, Camacho V, Bauckneht M, Stegeran R, Ressner M, Agudelo-Cifuentes M, Chincarini A, Brendel M, Rominger A, Bruffaerts R, Vandenberghe R, Kramberger MG, Trost M, Nicastro N, Frisoni GB, Lemstra AW, van Berckel BNM, Pilotto A, Padovani A, Morbelli S, Aarsland D, Nobili F, Garibotto V, Ochoa-Figueroa M. A 3D deep learning model to predict the diagnosis of dementia with Lewy bodies, Alzheimer's disease, and mild cognitive impairment using brain 18F-FDG PET. *Eur J Nucl Med Mol Imaging.* 2021 Jul 30. Online ahead of print. PMID: 34328531. Nivå 2
28. Fernandez QA, Larsen SV, Goodwin MG, Thor O, Kjosavik SR; Oppedal K. Improving prostate whole gland segmentation in T2-weighted MRI with synthetically generated data. I: 2021 IEEE 18th International Symposium on Biomedical Imaging (ISBI). *IEEE conference proceedings 2021 ISBN 9781665412469.* s.1915-1919. Nivå 1.

29. **Ferreira D, Nedelska Z, Graff-Radford J, Przybelski SA, Lesnick TG, Schwarz CG, Botha H, Senjem ML, Fields JA, Knopman DS, Savica R, Ferman TJ, Graff-Radford NR, Lowe VJ, Jack CR, Petersen RC, Lemstra AW, van de Beek M, Barkhof F, Blanc F, Loureiro de Sousa P, Philippi N, Cretin B, Demuyneck C, Hort J, Oppedal K, Boeve BF, Aarsland D, Westman E, Kantarci K.** Cerebrovascular disease, neurodegeneration, and clinical phenotype in dementia with Lewy bodies. *Neurobiol Aging*. 2021 Sep;105:252-261. j.neurobiolaging.2021.04.029. Epub 2021 May 14. PMID: 34130107. Nivå 1
30. **Gibson LL, McKeever A, Cullen AE, Nicholson TR, Aarsland D, Zandi MS, Pollak TA.** Neuronal surface autoantibodies in dementia: a systematic review and meta-analysis. *J Neurol*. 2021 Aug;268(8):2769-2779. Epub 2020 Apr 18. PMID: 32306172. Nivå 2
31. **Gill, LM, Aarsland D, Vik-Mo AO** Differentiating traits and states identifies the importance of chronic neuropsychiatric symptoms for cognitive prognosis in mild dementia. *Alzheimers Dement (Amst)*. 2021 Feb 20;13(1):e12152. eCollection 2021. PMID: 33665342. Nivå 1
32. **Gynnild MN, Aakerøy R, Spigset O, Askim T, Beyer MK, Ihle-Hansen H, Munthe-Kaas R, Knapkog AB, Lydersen S, Naess H, Røssstad TG, Seljeseth YM, Thingstad P, Saltvedt I, Ellekjaer H.** Vascular risk factor control and adherence to secondary preventive medication after ischaemic stroke. *J Intern Med*. 2021 Mar;289(3):355-368. PMID: 32743852. Nivå 2
33. **Handy A, Lord J, Green R, Xu J, Aarsland D, Velayudhan L, Hye A, Dobson R, Proitsi P; Alzheimer's Disease Neuroimaging initiative; and AddNeuroMed, and the GERAD1 Consortium.** Assessing Genetic Overlap and Causality Between Blood Plasma Proteins and Alzheimer's Disease. *J Alzheimers Dis*. 2021 Aug 25. Online ahead of print. PMID: 34459398. Nivå 1
34. **Hellton KH, Cummings J, Vik-Mo AO, Nordrehaug JE, Aarsland D, Selbaek G, Giil LM.** The Truth behind the Zeros: A New Approach to Principal Component Analysis of the Neuropsychiatric Inventory. *Multivariate Behav Res*. 2021 Jan-Feb;56(1):70-85. PMID: 32329370. Nivå 1
35. **Jalbrzikowski M, Hayes RA, Wood SJ, Nordholm D, Zhou JH, Fusar-Poli P, Uhlhaas PJ, Takahashi T, Sugranyes G, Kwak YB, Mathalon DH, Katagiri N, Hooker CI, Smigielski L, Colibazzi T, Via E, Tang J, Koike S, Rasser PE, Michel C, Lebedeva I, Hegelstad WTV, de la Fuente-Sandoval C, Waltz JA, Mizrahi R, Corcoran CM, Resch F, Tamnes CK, Haas SS, Lemmers-Jansen ILJ, Agartz I, Allen P, Amminger GP, Andreassen OA, Atkinson K, Bachman P, Baeza I, Baldwin H, Bartholomeusz CF, Borgwardt S, Catalano S, Chee MWL, Chen X, Cho KIK, Cooper RE, Croypley VL, Dolz M, Ebdrup BH, Fortea A, Glenthøj LB, Glenthøj BY, de Haan L, Hamilton HK, Harris MA, Haut KM, He Y, Heekeren K, Heinz A, Hubl D, Hwang WJ, Kaess M, Kasai K, Kim M, Kindler J, Klaunig MJ, Koppel A, Kristensen TD, Kwon JS, Lawrie SM, Lee J, León-Ortiz P, Lin A, Loewy RL, Ma X, McGorry P, McGuire P, Mizuno M, Møller P, Moncada-Habib T, Muñoz-Samons D, Nelson B, Nemoto T, Nordentoft M, Omelchenko MA, Oppedal K, Ouyang L, Pantelis C, Pariente JC, Raghava JM, Reyes-Madrigal F, Roach BJ, Røssberg JI, Rössler W, Salisbury DF, Sasabayashi D, Schall**

- U, Schiffman J, Schlagenhaut F, Schmidt A, Sørensen ME, Suzuki M, Theodoridou A, Tomyshev AS, Tor J, Værnes TG, Velakoulis D, Venegoni GD, Vinogradov S, Wenneberg C, Westlye LT, Yamasue H, Yuan L, Yung AR, van Amelsvoort TAMJ, Turner JA, van Erp TGM, Thompson PM, Hernaus D.**
Association of Structural Magnetic Resonance Imaging Measures With Psychosis Onset in Individuals at Clinical High Risk for Developing Psychosis: An ENIGMA Working Group Mega-analysis. *JAMA Psychiatry*. 2021 Jul 1;78(7):753-766. PMID: 33950164. Nivå 2.
36. **Jaramillo-Jimenez A, Bocanegra Y, Buriticá O, Pineda Salazar DA, Moreno Gómez L, Tobón Quintero CA, Aguirre-Acevedo DC, Sierra Castrillon M, Vasquez D, Velez-Hernandez JE, Borda MG, García-Cifuentes E, Aguillón DF, Madrigal-Zapata L, Aarsland D, Lopera F.**
Subjective Cognitive and Communicative Complaints and Health-Related Quality of Life in Parkinson's Disease with and without Mild Cognitive Impairment. *Rev Colomb Psiquiatr*. 2021 Sep 3;S0034-7450(21)00134-7. Online ahead of print. PMID: 34489098. Nivå 0
37. **Jaramillo-Jimenez A, Giil LM, Tovar-Rios DA, Borda MG, Ferreira D, Brønnick K, Oppedal K, Aarsland D.**
Association Between Amygdala Volume and Trajectories of Neuropsychiatric Symptoms in Alzheimer's Disease and Dementia With Lewy Bodies. *Front Neurol*. 2021 Jul 7;12:679984. eCollection 2021. PMID: 34305791. Nivå 1
38. **Jaramillo-Jimenez A, Suarez-Revelo JX, Ochoa-Gomez JF, Carmona Arroyave JA, Bocanegra Y, Lopera F, Buriticá O, Pineda-Salazar DA, Moreno Gómez DA, Tobón Quintero DA, Borda MG, Bonanni L, Ffytche DH, Brønnick K, Årsland D.**
Resting-state qEEG alpha/theta ratio related to neuropsychological test performance in Parkinson's Disease. *Clinical Neurophysiology. Clin Neurophysiol*. 2021 Jan 13;132(3):756-764 PMID: 33571883 Nivå 2
39. **Khan Z, Da Silva MV, Nunez KM, Kalafatis C, Nowicki S, Walker Z, Testad I, Francis P, Ballard C.**
Investigating the effects of impairment in non-verbal communication on neuropsychiatric symptoms and quality of life of people living with dementia. *Alzheimers Dement (N Y)*. 2021 May 1;7(1):e12172. eCollection 2021. PMID: 33969179 . Nivå 1
40. **Lang FM, Kwon DY, Aarsland D, Boeve B, Tousi B, Harnett M, Mo Y, Noel Sabbagh M.**
An international, randomized, placebo-controlled, phase 2b clinical trial of intepirdine for dementia with Lewy bodies (HEADWAY-DLB) *Alzheimers Dement (N Y)*. 2021 Jun 20;7(1):e12171. eCollection 2021. PMID: 34189249. Nivå 1
41. **Leta V, Urso D, Batzu L, Weintraub D, Titova N, Aarsland D, Martinez-Martin P, Borghammer P, van Wamelen DJ, Yousaf T, Rzos A, Rodriguez-Blazquez C, Chung-Faye G, Chaudhuri KR.**
Constipation is Associated with Development of Cognitive Impairment in de novo Parkinson's Disease: A Longitudinal Analysis of Two International Cohorts. *J Parkinsons Dis*. 2021;11(3):1209-1219. PMID: 33843697. Nivå 1
42. **Lord J, Zettergren A, Ashton NJ, Karikari TK, Benedet AL, Simrén J; Alzheimer's Disease Neuroimaging Initiative, Hye A, Aarsland D; AddNeuroMed consortium, Blennow K, Zetterberg H, Proitsi P.**
A genome-wide association study of

- plasma phosphorylated tau¹⁸¹. *Neurobiol Aging*. 2021 Oct;106:304.e1-304.e3. [j.neurobiolaging.2021.04.018](https://doi.org/10.1016/j.neurobiolaging.2021.04.018). Epub 2021 May 4. PMID: 34119372. Nivå 1
43. **Lorentzen IM, Espenes J, Hessen E, Waterloo K, Bråthen G, Timón S, Aarsland D, Fladby T, Kirsebom BE.** Regression-based norms for the FAS phonemic fluency test for ages 40-84 based on a Norwegian sample. *Appl Neuropsychol Adult*. 2021 May 8:1-10. Online ahead of print. PMID: 33969763. Nivå 1
44. **Marquez I, Garcia-Cifuentes E, Velandia FR, Iragorri A, Saavedra AM, Borda MG, Osuna M, Ailshire J, Cano-Cutierrez CA.** Motoric Cognitive Risk Syndrome: Prevalence and Cognitive Performance. A cross-sectional study. *Alzheimers Dement*. 2021 Dec;17 Suppl 8:e049718. PMID: 34971223. Nivå 1
45. **McCann A, Aarsland D, Ueland PM, Solvang SH, Nordrehaug JE, Giil LM.** Serum tyrosine is associated with better cognition in Lewy body dementia. *Brain Res*. 2021 Aug 15;1765:147481. Epub 2021 Apr 16. PMID: 33865805. Nivå 1
46. **Mejia-Arango S, Garcia-Cifuentes E, Samper-Ternent R, Borda MG, Cano-Gutierrez CA.** Socioeconomic Disparities and Gender Inequalities in Dementia: a Community-Dwelling Population Study from a Middle-Income Country. *J Cross Cult Gerontol*. 2021 Mar;36(1):105-118. PMID: 33247379. Nivå 1
47. **Módis LV, Varkoly G, Bencze J, Hortobágyi TG, Módis L Jr, Hortobágyi T.** Extracellular matrix changes in corneal opacification vary depending on etiology. *Mol Vis*. 2021 Jan 15;27:26-36. PMID: 33633437. Nivå 1
48. **Mueller C, John C, Perera G, Aarsland D, Ballard C, Stewart R.** Antipsychotic use in dementia: the relationship between neuropsychiatric symptom profiles and adverse outcomes. *European Journal of Epidemiology*. 2021 Jan;36(1):89-101. PMID: 32415541 Nivå 2
49. **Muurling M, de Boer C, Kozak R, Religa D, Koychev I, Verheij H, Nies VJM, Duyndam A, Sood M, Fröhlich H, Hannesdottir K, Erdemli G, Lucivero F, Lancaster C, Hinds C, Stravopoulos TG, Nikolopoulos S, Kompatsiaris I, Manyakov NV, Owens AP, Narayan VA, Aarsland D, Visser PJ; RADAR-AD Consortium.** Remote monitoring technologies in Alzheimer's disease: design of the RADAR-AD study. *Alzheimers Res Ther*. 2021 Apr 23;13(1):89. PMID: 33892789. Nivå 1
50. **Nawaz B, Fromm A, Øygarden H, Eide GE, Saeed S, Meijer R, Bots ML, Sand K M, Thomassen L, Næss H, Waje-Andreassen U.** Prevalence of atherosclerosis and association with 5-year outcome: The Norwegian Stroke in the Young Study. *European Stroke Journal* , 2021 Nov. PMID: 35342817 . Nivå 1
51. **Novotny V, Aarli SJ, Netland Khanevski A, Bjerkreim AT, Elnan Kvistad C, Fromm A, Waje-Andreassen U, Naess H, Thomassen L, Logallo N.** Clinical manifestation of acute cerebral infarcts in multiple arterial territories. *Brain Behav*. 2021 Aug;11(8):e2296. Epub 2021 Aug 1. PMID: 34333856. Nivå 1.
52. **Perez-Zepeda MU, Almeda-Valdes P, Fernandez-Villa JM, Gomez-Arteaga RC, Borda MG, Cesari M.**

- Thyroid stimulating hormone levels and geriatric syndromes: secondary nested case-control study of the Mexican Health and Aging Study. Oct 2 Online ahead of print. PMID: 34601711. Nivå 1
53. **Pilotto A, Imarisio A, Carrarini C, Russo M, Masciocchi S, Gipponi S, Cottini E, Aarsland D, Zetterberg H, Ashton NJ, Hye A, Bonanni L, Padovani A.**
Plasma Neurofilament Light Chain Predicts Cognitive Progression in Prodromal and Clinical Dementia with Lewy Bodies. *J Alzheimers Dis.* 2021;82(3):913-919. PMID: 34151807. Nivå 1
54. **Pisani S, Mueller C, Huntley J, Aarsland D, Kempton MJ.**
A meta-analysis of randomised controlled trials of physical activity in people with Alzheimer's disease and mild cognitive impairment with a comparison to donepezil. *Int J Geriatr Psychiatry.* 2021 Oct;36(10):1471-1487. Epub 2021 May 25. PMID: 34490652. Nivå 1
55. **Pålhaugen L, Sudre CH, Tecelao S, Nakling A, Almdahl IS, Kalheim LF, Cardoso MJ, Johnsen SH, Rongve A, Aarsland D, Bjørnerud A, Selnes P, Fladby T.**
Brain amyloid and vascular risk are related to distinct white matter hyperintensity patterns. *J Cereb Blood Flow Metab.* 2021 May;41(5):1162-1174 Epub 2020 Sep 21. PMID: 32955960. Nivå 2
56. **Siafarikas N, Alnæs D, Monereo-Sanchez J, Lund MJ, Selbaek G, Stylianou-Korsnes M, Persson K, Barca ML, Almdahl IS, Fladby T, Aarsland D, Andreassen OA, Westlye LT.**
Neuropsychiatric symptoms and brain morphology in patients with mild cognitive impairment and Alzheimer's disease with dementia *Int Psychogeriatr.* 2021 Aug 17:1-12. Online ahead of print. PMID: 34399870. Nivå 1
57. **Simrén J, Leuzy A, Karikari TK, Hye A, Benedet AL, Lantero-Rodriguez J, Mattsson-Carlsson N, Schöll M, Mecocci P, Vellas B, Tsolaki M, Kloszewska I, Soininen H, Lovestone S, Aarsland D; AddNeuroMed consortium, Hansson O, Rosa-Neto P, Westman E, Blennow K, Zetterberg H, Ashton NJ.**
The diagnostic and prognostic capabilities of plasma biomarkers in Alzheimer's disease. *Alzheimers Dement.* 2021 Jan 25. PMID: 33491853. Nivå 1
58. **Alzheimers Dement.** 2021 Jan 25. PMID: 33491853. Nivå 1
59. **Thommessen B, Næss H, Logallo N, Kvistad CE, Waje-Andreassen U, Ihle-Hansen H, Ihle-Hansen H, Thomassen L, Morten Rønning O.**
Tenecteplase versus alteplase after acute ischemic stroke at high age. *Int J Stroke.* 2021 Apr;16(3):295-299. Epub 2020 Jul 6. PMID: 32631157. Nivå 1
60. **Vasquez D, Castrillón MS, Vega MG, Henck CG, Aguillon D, Garcia-Cifuentes E, Jaramillo-Jimenez A, Velez JE, Madrigal L, Lopera F.**
Quality of life in early-onset Alzheimer's disease due to a PSEN1-E280A mutation. *Neurol Sci.* 2021 Mar 5. PMID: 33675003 Nivå 1
61. **Wang J, Spencer A, Hulme C, Corbett A, Khan Z, Vasconcelos Da Silva M, O'Dwyer S, Wright N, Testad I, Ballard C, Creese B, Smith R.**
Healthcare utilisation and physical activities for older adults with comorbidities in the UK during COVID-19. *Health Soc Care Community.* 2021 Dec 9. PMID: 34888982. Nivå 1
62. **Wightman DP, Jansen IE, Savage JE, Shadrin AA, Bahrami S, Holland D, Rongve A, Børte S, Winsvold BS, Drange OK, Martinsen AE, Skogholt AH, Willer C,**

Bråthen G, Bosnes I, Nielsen JB, Fritsche LG, Thomas LF, Pedersen LM, Gabrielsen ME, Johnsen MB, Meisingset TW, Zhou W, Proitsi P, Hodges A, Dobson R, Velayudhan L; 23andMe Research Team, Sealock JM, Davis LK, Pedersen NL, Reynolds CA, Karlsson IK, Magnusson S, Stefansson H, Thordardottir S, Jonsson PV, Snaedal J, Zettergren A, Skoog I, Kern S, Waern M, Zetterberg H, Blennow K, Stordal E, Hveem K, Zwart JA, Athanasiu L, Selnes P, Saltvedt I, Sando SB, Ulstein I, Djurovic S, Fladby T, Aarsland D, Selbæk G, Ripke S, Stefansson K, Andreassen OA, Posthuma D.

A genome-wide association study with 1,126,563 individuals identifies new risk loci for Alzheimer's disease. *Nat Genet.* 2021 Sep;53(9):1276-1282. Epub 2021 Sep 7. PMID: 34493870. Nivå 2

63. Aarsland D, Batzu L, Halliday GM, Geurtsen GJ, Ballard C, Ray Chaudhuri K, Weintraub D.

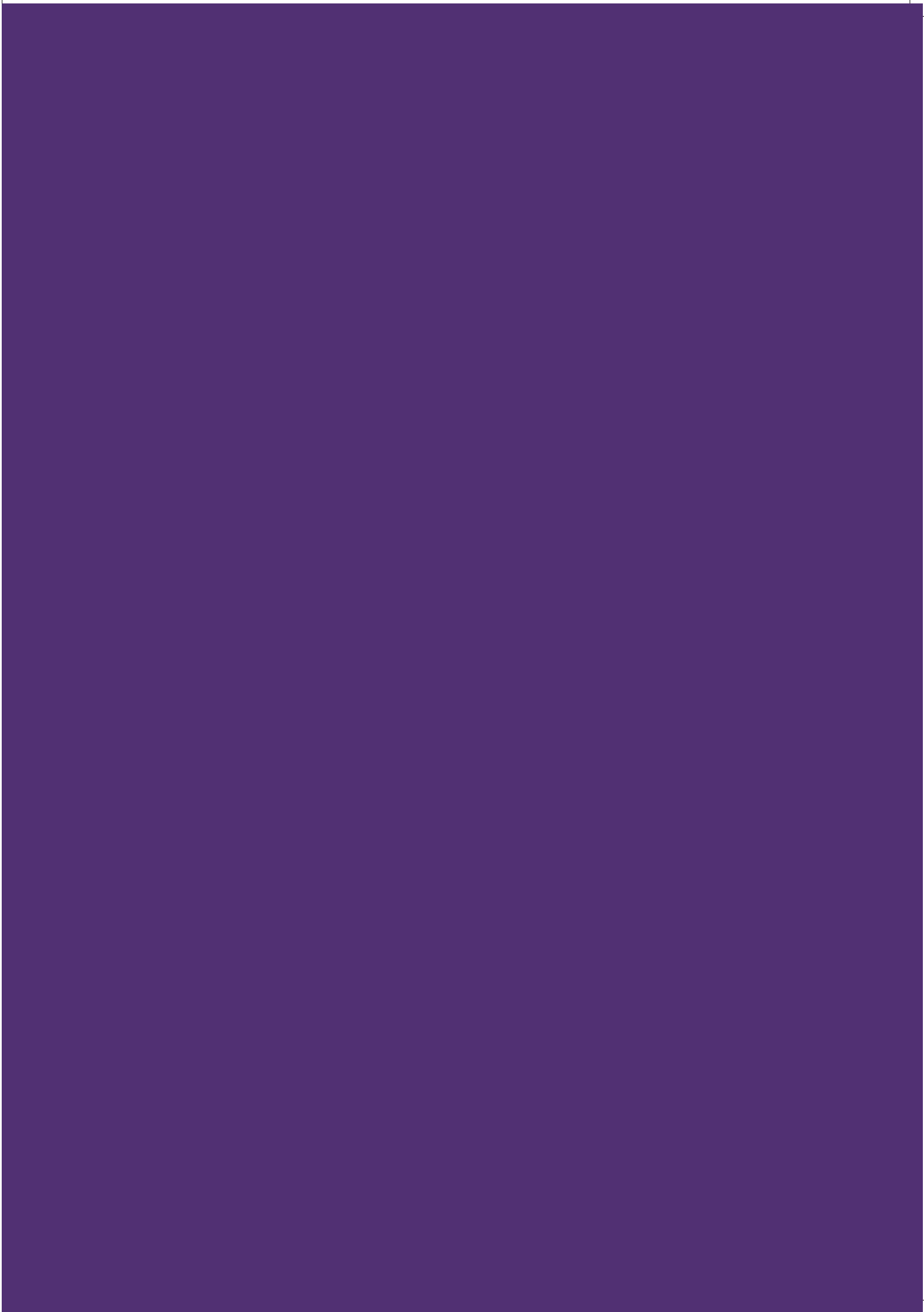
Parkinson disease-associated cognitive impairment. *Nat Rev Dis Primers.* 2021 Jul 1;7(1):47. PMID: 34210995. Nivå 1

Søkekriterie: Centre for Age-Related Medicine, Stavanger University Hospital

Posterpresentasjoner:

1. Muntlig presentasjon: Segmentación de la lengua y el masetero para medición de volumen muscular y grasa intramuscular como marcadores pronósticos en Demencia - XV CONGRESO INTERNACIONAL DE ENVEJECIMIENTO Y VEJEZ. <https://www.acgg.org.co/congreso2021/> - Prize to the best oral presentation

2. Muntlig presentasjon: Biomarcadores para diagnóstico temprano en demencia por cuerpos de Lewy.- 6° Encuentro de Investigación CIMED y al Primer Simposio Latinoamericano de Investigación traslacional en Envejecimiento, Bogotá 28 y 29 de octubre de 2021.

Vedlegg 4

Praksisprisen flyer

Sammen åpner vi opp for en bedre alderdom

Brukermedvirkning • Forskning • Kunnskapsformidling

SESAM
FESTIVALEN
/ 2021 /

Utlysning av Linda Buettners praksispris 2021

Linda Buettner var en amerikansk professor i rekreasjonsterapi. Hun har vært en foregangsfigur, både internasjonalt og her i vår region, for det praksisnære arbeidet og for betydningen av positive aktiviteter i hverdagen.

I Linda Buettners ånd vil SESAM bidra til «Den gode dagen» for personer med demens gjennom å fremheve og dele enkle, kreative, morsomme, nære, kjærlige og smarte; kort sagt – gode tiltak for personer med demens som gjerne også har nyhetens interesse.

Det deles ut to premier på SESAM-konferansen 26. og 27. mai 2021 på henholdsvis kr. 10 000 og kr. 5 000. SESAM-konferansen gjennomføres i år digitalt, og for publikumsprisen vil det bli lagt til rette for digital stand med presentasjon av bidragene og digital stemmegivning.

Alle innkomne forslag blir presentert på konferansen, og informasjon vil bli lagt ut på hjemmesiden vår. Tiltakene ønsker vi også å dele med andre på Facebook-siden vår; WiseAge by SESAM, og seinere gjerne presentert i boka «Skattekisten».

Send en beskrivelse av tiltaket til SESAM ved Helen G. Wigestrånd. helwig@sus.no

Momenter som skal være med:

- Kort beskrivelse av virksomheten som søker
- Tittel på bidraget/aktiviteten
- Beskriv aktiviteten
 - Innhold/tiltaket
 - Struktur og/eller organisering
- Beskriv utbytte av aktiviteten/endringer for pasienter og pårørende
- Hva behøves av utstyr?

Beskrivelsen kan være på 1-2 sider.

Vektlegg det pasientnære aspektet og det gode relasjonsarbeidet i beskrivelsen av tiltaket. Legg gjerne ved noen bilder i god kvalitet.

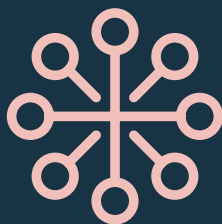
Sender dere inn bilder med personer på, er det viktig med samtykke fra disse om bruk av bildene på Internett og på konferansen, eventuelt samtykke fra pårørende. Dette må bekreftes.

Frist: Tirsdag 27. april 2021

Vedlegg 5

WiseAge folder

Om SESAM

SESAM er et regionalt og internasjonalt ledende kompetansesenter for eldremedisin og samhandling ved Stavanger universitetssjukehus.

Vi arbeider med forskning, kunnskapsformidling og brukermedvirkning for å bedre eldre sin helse og livskvalitet.

Vi samarbeider med lokale, regionale, nasjonale og internasjonale forskningsmiljøer. Vi styrker samarbeidet mellom helseforetakene, kommunene og andre organisasjoner.

Din kunnskap og livserfaringer er en verdifull ressurs for arbeidet på SESAM.

Bli med i WiseAge eller få mer informasjon?

SESAM
Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling

Stavanger universitetssjukehus
Postboks 8100, 4068 Stavanger

Besøksadresse:
Jan Johnsen gate 16, 4011 Stavanger
T: + 47 51 51 56 19 • E-post: sesam@sus.no

www.sus.no/sesam
Følg oss på Facebook: WiseAgebySESAM

Del av din visdom slik at alle kan få en bedre alderdom

Brukermedvirkning • Forskning • Kunnskapsformidling

SESAM
WISEAGE

HELSE STAVANGER
Stavanger universitetssjukehus

HELSE VEST

WiseAge er vår plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement

Vi inviterer personer over 60 år til å dele av sin visdom for at alle kan få en bedre alderdom.

Brukermedvirkning er grunnleggende i all innhenting av kunnskap. Når mennesker deltar som informanter, må det gjøres på en måte som ivaretar alle involverte. Menneskeverdet er alltid mer grunnleggende viktig enn ønsket om mer kunnskap.

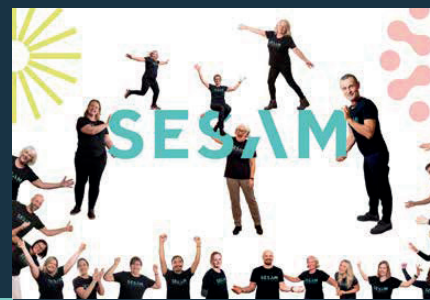
«Å delta i WiseAge gir glede ved å kunne gi noe tilbake til samfunnet. Å gjøre noe fornuftig uten at det tar all min tid, eller at det koster noe.»

WiseAge representant

Det arbeides systematisk for at WiseAge-medlemmene skal ha innflytelse på arbeidet som blir gjort i WiseAge og SESAM.

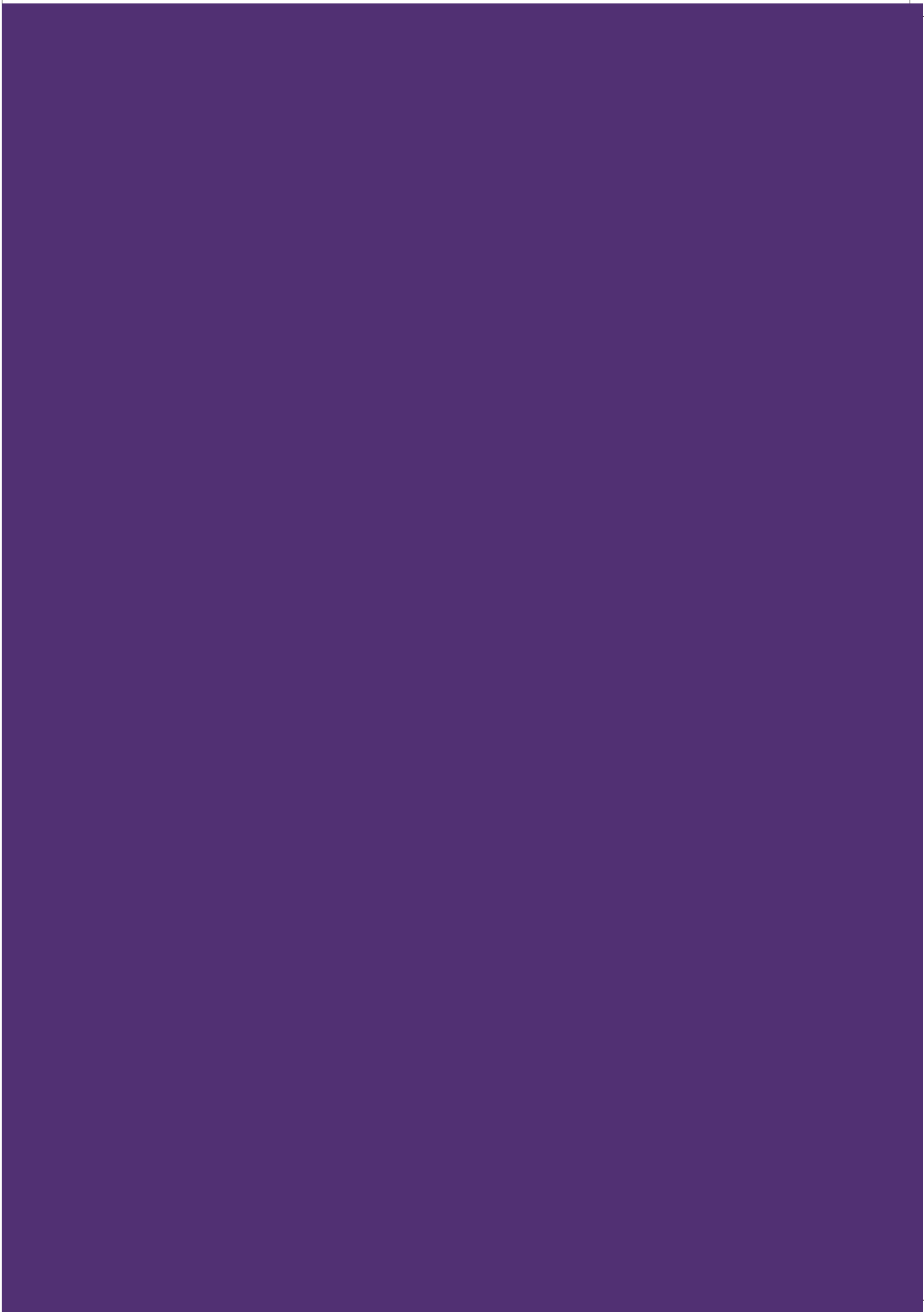
Vi har aktiv brukermedvirkning i alle faser av forskningsprosessen. Her kan man delta i banebrytende forskning, enten som deltaker eller brukerrepresentant, eller være med i formidling av kunnskap.

Forskning eller helsefaglig bakgrunn er ikke nødvendig for å være med. Alle får tilbud om å gå på SESAM sin forskerskole for brukere.

Sammen fremmer vi Eldres helse, mestring og livskvalitet. Sammen åpner vi opp for en bedre alderdom.

KONTAKTINFO

Besøksadresse

Jan Johnsens gate 16, 4011 Stavanger,
Inngang E, 1. etasje

Telefon

51 51 56 19

E-post

sesam@sus.no

Postadresse

SESAM, Postboks 8100, 4068 Stavanger

Følg oss på Facebook

[WiseAge by SESAM](#)

sus.no/sesam

SESAM